

– Angrip diamant-gruvene!

Verdensbankens forskningsdirektør Paul Collier oppfordrer verdenssamfunnet til å ta skrittet fullt ut i Sierra Leone. – Angrip diamant-gruvene og kast ut opprørerne, sier han.

Side 16

FOTO: SCANPIX

Diktatorens sønn overtar

Norske samarbeidsland i Afrika støtter hver sin side i konflikten i Kongo. De siste ukene har de fulgt nøye med i utviklingen etter mordet på landets sterke mann Laurent Kabila. Nylig ble diktatorens sønn, general Joseph Kabila (bildet), tatt i ed som ny president. Den unge generalen blir kritisert for manglende politisk erfaring og folkelig forankring.

Side 9

bistandsaktuelt

fagblad om utviklingssamarbeid · nr. 1 · 2001

FOTO: DAGBLADET

Advarer mot kaos

Norges fremste diplomat i Det palestinske området, Geir O. Pedersen, advarer mot et mulig sammenbrudd i president Yasser Arafats «statsapparat».

Side 14

UD overtar NORAD-stasjoner

Side 7

Veidekke i vinden

Side 10-11

Ulikhetene øker i Albania

Side 12-13

Debatt: NUPI-forsker om korrupsjon

Side 18-19

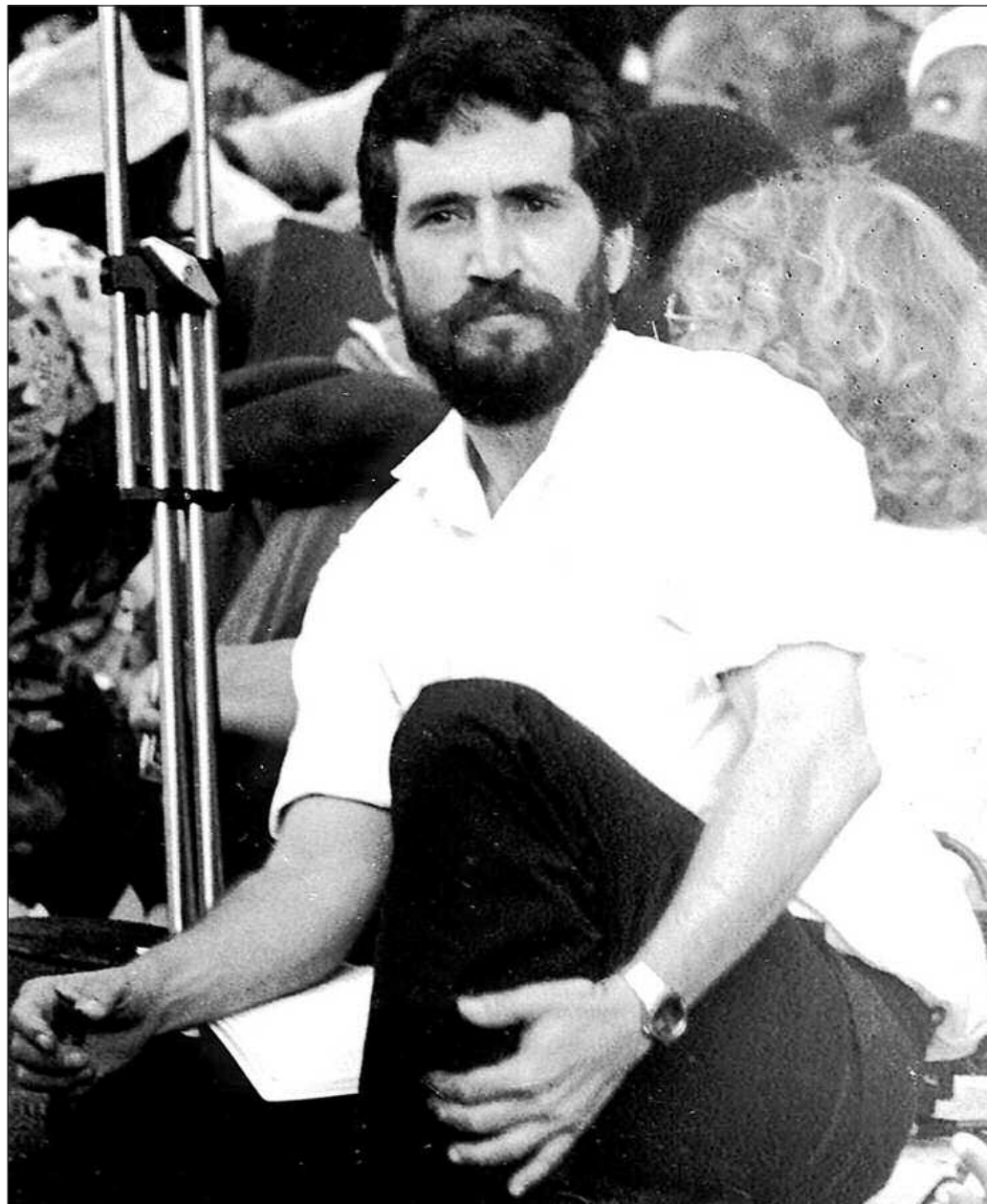

FOTO: SCANPIX

I dag står Carlos Cardosos redaktørstol tom. – Attentatmennene stoppet Mosambiks mest kritiske journalist, sier hans norske kone Nina Berg.

FOTO: TORBJØRN SELANDER

Hva gjør Mosambik?

Krass kritikk av etterforskningen etter journalist-mordet

■ Om kvelden 22. november i fjor ble den kjente mosambikiske redaktøren og systemkritikeren Carlos Cardoso myrdet av flere bevæpnede menn på åpen gate i hovedstaden Maputo. Gjennom en årrekke hadde han satt søkelyset på kritikkverdige sider ved politikk, økonomi og samfunnsliv i Mosambik.

■ Mer enn to måneder etter drapet synes jakten på gjerningsmennene å ha kommet svært kort. En rekke venner, kolleger og bekjente av Cardoso er ikke

avhørt. Det samme gjelder mulige øyenvitner til drapet. I offentlige medier er det svært lite informasjon om drapet på Mosambiks fremste undersøkende journalist. Folk flest er bekymret, og en gruppe intellektuelle vurderer å foreta en uavhengig granskning.

■ For innflytelsesrike vestlige ambassader i det bistandsavhengige landet er dilemmaet hvordan man skal forholde seg til myndighetenes og politiets tilsynelatende passivitet. Skal man protestere og kreve en annen form for

etterforskning? Eller vil det være å blande seg utilbørlig inn i landets indre anliggender?

■ Norge og andre sentrale bistandsgivere har foreløpig valgt en lav offentlig profil. – Vi har valgt det stille diplomati, men har hatt møter med utenriksminister og statsminister der vi har uttrykt bekymring, sier Norges ambassadør i Mosambik Henning Stirø.

Side 4-5

Vår sosiokulturelle uvitenhet

AV HÅKON SPIGSETH

AFRIKA

TOVE STRANDS debattinnlegg i Bistandsaktuelt 9/2000 fokuserer på «besværlige selvfølgheter» i forbindelse med mottakeransvar, helhetlig tilnærming og samordning i bistanden.

Jeg mener at en vesentlig grunn til besværlighetene er at bistanden og mottakerlandene ikke tar nok hensyn til lokale, kulturelle forhold i de landene i Afrika hvor vi driver bistand. Bistandsdebatten er dessverre alt for ensidig fokusert på emner som økonomiske forhold, den globale gjeldskrisen og mangel på utdannede folk – som årsaken til at norsk bistand i dette området ofte ikke ser ut til å ha god virkning. Min påstand er at det er helt andre årsaker til vår manglende suksess i Afrika.

Mye av årsaken til dårlige resultater er at sosiokulturelle forhold og deres betydning for utvikling blir ignorert i utviklingsplanlegging i våre samarbeidsland i Afrika. Nesten all bistand er basert på den tradisjonelle, vestlige utviklingsmodellen, og er ikke forankret i en lokal virkelighet. En vesentlig utviklingsmodell vil bl.a. ha som forutsetning: Tid er penger, God effektivitet, Individuelt ansvar, og at man føler ansvar for arbeidsplassen sin.

Ovennevnte er bare eksempler for økonomisk vekst og lønnsomhet som langt fra er noen selvfølge i Afrika.

AFRIKAS FORHOLD til tid, og dermed planlegging og effektivitet er veldig forskjellig fra Vestens, og til tross for store forandringer i Afrika de senere årene så sitter den gamle tidsforståelsen dypt. Dermed blir planleggingen av prosjektene etter vestlig (tillært) mønster, men gjennomføringen blir etter tradisjonell prioritering og tidsforståelse, med store konsekvenser for gjennomføringen av prosjektene.

I bistandsarbeid merker vi dette godt når det gjelder f.eks. budsjetter, disse har en klar tendens til både å komme for sent og å være veldig urealistiske. Dette kan forklares med at det er vanskelig å koble et tradisjonelt tidsbegrep med de krav som «moderne» planlegging krever.

I Afrika er mennesket i sentrum, det sosiale blir tillagt mye større vekt enn her. Arbeidet blir tilpasset deres store sosiale behov, og ikke omvendt, som her. Mye mer tid enn her blir f.eks. brukt til å gå i begravelse. I seg sjøl er dette en tradisjon som vi i Vesten kan ha noe å lære av,

Går tiden? Eller kommer det stadig mer av den? Afrikansk tidsforståelse kolliderer med vår vestlige tankemodell, mener artikkelforfatteren.

FOTO: INGER HELDAL

debatt

kanskje er det vi som er ute å kjøre i vårt materielle jag. Men i forhold til de mål som blir satt mht. effektivitet og økonomisk lønnsomhet blir dette et dilemma!

I Afrika er man vant til å være avhengig av storfamilien (extended family system). Det er storfamilien som har brakt dem dit de er, og de må stå til ansvar for familien også i fremtiden.

Folk kvier seg ofte for å ta et individuelt ansvar, og motivasjonen mangler ofte mht. å ta ansvar overfor arbeidsplassen. Arbeidsplassen blir heller sett på som en mulighet til å hjelpe storfamilien, og storfamilien til den ansatte ser på arbeidsplassen som en mulighet for dem.

TIL TROSS FOR at bistanden har mottakeransvar som et grunnleggende prinsipp, så fungerer det ikke. En årsak er at i mottakerlandene sitter et embetsverk og beslutningstakere som er lært opp i en vestlig utviklingsmodell og tankesett. Mottakerlandene har lært «giverlandenes spill» og skriver søknader som passer inn i Vestens utviklingsstrategier, men som er lite tilpasset egne sosiokulturelle forhold. Vestens skrekkebilde av Afrika om nød og elendighet har for lengst tatt vekk selvspekten og stolthet for egne verdier, med vaklende identitet som følge. Skolebarn lærer å fornekte virkeligheten i egen kultur, det er kun det som kommer fra Vesten som er verdt noe.

Det er et alvorlig hinder for ut-

Årsaken til dårlige resultater er at sosiokulturelle forhold og deres betydning for utvikling blir ignorert i utviklingsplanlegging.

Tove Strands debattinnlegg «Besværlige selvfølgheter» finner du på www.bistandsaktuelt.com.

vikling når et land overser sine egne kulturelle forutsetninger i en planleggingsfase: Resultatet blir vestlig planlegging, men deretter handlingslammelse.

Dermed har det ikke innebåret særlig forbedring at vi nå fokuserer på mottakeransvar, for det er systemet som er feil. For enten vi jobber med bistand som partnere i Norge, eller er nede som bistandskonsulenter så får vi aldri tak i «sjelen». De tilpasser seg våre strategier, basert på en helt annen kultur.

MOTTAKERNE MÅ sjøl på banen når det gjelder slike forhold som til de grader berører deres egen identitet og fremtid. Men det er ikke Afrikas skyld alene at de har endt opp i en tilsynelatende håpløs identitetsløshet med fattigdom og kaos som preger så mange av landene i Afrika, og det kan ikke forventes at de alene kan forventes å komme seg ut av uføret. Ovennevnte problematikk må tas mer på alvor, og (for Afrikas skyld) diskuteres mer med mottakerlandene, og bli gitt sin rette plass i bistandsdebatten, bl.a. i Bistandsaktuelt. Jeg skulle også ønske at det nye Fredskorpset kunne lære av tidligere erfaringer og ta ovennevnte problematikk på alvor.

Håkon Spigseth arbeider i et prosjekt for «flerfunksjonelt landbruk» i Det Kgl. selskap for Norges Vel. Han har tidligere arbeidet i åtte år for NORAD/Fredskorpset i Afrika.

Presisering om kraft og subsidier

AV EVEN SUND

Gjennom et innlegg i Dagbladet fra organisasjonen FIVAS med tittelen «Miljø og fattigdom» er jeg blitt oppmerksom på at en artikkel i Bistandsaktuelt nr. 10/2000, side 6 (som omhandler Verdens Damkommisjons rapport), inneholder en noe upresis gjengivelse av det jeg har forsøkt å gi uttrykk for. Denne upresise fremstilling har så FIVAS referert til. At FIVAS i tillegg kutter ting ut av sin sammenheng på en slik måte at mitt egentlige poeng helt sikkert unndras lesernes oppmerksomhet, gjør ikke saken bedre.

Det jeg prøvde å formidle var at en subsidiering av den generelle kraftforsyning vil ha som konsekvens at den rike delen av befolkningen vil tjene på dette. En generell subsidiering av kraftforsyningen har til nå i omfattende grad skjedd i mange utviklingsland.

At tilgang på kraft i tilstrekkelige mengder, og til en kostnad som er reell (men så lav som mulig), er en av de grunnleggende forutsetninger for et lands økonomiske og sosiale utvikling hersker det ikke noen tvil om.

Even Sund er rådgiver i faggruppen for Miljø og energi i NORAD.

bistands
aktuelt

Fagblad om utviklingssamarbeid
nr. 1/01 – 4. årgang

Ansvarlig redaktør:

Astrid Versto

Redaktør:

Gunnar Zachrisen
gunnar.zachrisen@norad.no

Redaksjonssekretærer:

Arve Norheim
Tone Linn Sørensen
Journalister:
Odd Iglebæk
oddigle@online.no
Bibiana Dahle Piene
bibianapiene@hotmail.com

Redaksjonsråd:

Kristin Havgar
Nils Haugstveit
Helge Rønning
Benedicte Bull

Internett:

www.norad.no/bistandsaktuelt
www.bistandsaktuelt.com

Postadresse:

Boks 8034 Dep., 0030 Oslo

Kontoradresse:

Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

Telefon sentralbord:

22 24 20 30

Telefon redaksjon:

22 24 20 40 - 22 24 20 64

E-post redaksjon:

gunnar.zachrisen@norad.no

Telefon annonser:

22 24 20 40 - 22 24 20 71

E-post annonser:

gunnar.zachrisen@norad.no

Fax:

22 24 20 66

Design / produksjon:

ok design as, Larvik #2705-fi

Trykk:

Media Øst Trykk AS,
Lillestrøm

Abonnement:

Bistandsaktuelt,
NORAD,
boks 8034 Dep.,
0030 Oslo.
Telefon: 22 24 20 59.
Fax: 22 24 20 66.
E-post:
ba-musa.ceesay@norad.no

Abonnement kan også tegnes via internett:

www.bistandsaktuelt.com
Abonnementet er gratis.

Artikler i Bistandsaktuelt uttrykker ikke nødvendigvis et offisielt syn.

Utgiver:

NORAD

DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:

Mandag 29. januar 2001

MÅNEDENS SITAT:

«Vi skyver ikke norske næringslivsinteresser under teppet ved å delta i internasjonalt fredsarbeid. (...) Jeg er overbevist om at Norges oppretten (...) i FN, og i arbeidet for fred og forsoning globalt, kan bidra til å sikre Norge slik positiv oppmerksomhet. Dette tror jeg er av stor betydning for norsk eksport.»

Statssekretær Raymond Johansen omtaler norsk fredsinnsetts overfor næringslivet. Dagens Næringsliv, 10. januar 2001.

Bistandsaktuelt forbeholder seg retten til å lagre og utgi alt stoff i fagbladet i elektronisk form.

Redaksjonen forbeholder seg også retten til å forkorte innsendte manuskripter.

På grunn av stor pågang av debattinnlegg, kronikker, reisebrev, og lignende vil mange artikler ikke komme på trykk.

Debattinnlegg honoreres ikke.

Prøv et søk i vårt internett-arkiv. Her finner du ca. 1000 artikler om bistands- og utviklingsspørsmål. www.bistandsaktuelt.com

Frie medier under press

LEDER

Det er ikke mange måneder siden redaktøren og systemkritikeren Carlos Cardoso fra Mosambik satt i NORADs informasjonssenter og snakket ivrig om korrupsjon for en interessert og lyttende forsamling. Han la ikke fingrene imellom når han karakteriserte situasjonen i sitt hjemland.

22. november i fjor fikk vi vite at den frie stemmen var brakt til taushet av flere bevæpnede menn på åpen gate i Maputo. Skuddene er også blitt kalt et mord på det frie ord. Samtidig mener mange mosambikere at myndighetenes vilje til å etterforske saken er laber.

Frie media er under sterkt press flere steder i verden, selv om bildet slett ikke er entydig negativt. Trykket mot ytringsfriheten er et slags barometer på tilstanden for menneskerettigheter og demokratiseringsprosesser. Mens vi – med god grunn – er opptatt av kommersialiseringen og tabloidiseringen av våre media, sprenge bomber utenfor et redaksjonslokale i Zimbabwe. I andre land settes redaktører og journalister bak lås og slå, eller de beskyldes for kriminelle handlinger. Som et ledd i arbeidet med å styrke godt styresett må dette interessere oss.

Det er opprettet en rekke nettverk som gjør det mulig å følge med på ytringsfriheten kår i verden. Ett av dem er Media Institute of Southern Africa (MISA) som blant annet støttes av NORAD. På nettet kan vi daglig oppdatere oss om anslag på pressefriheten og forfølgelse av journalister. Vi kan også få et overblikk på en gunstig utvikling der den finnes.

Mediastøtte – det vil i hovedsak si støtte til frie media og til profesjonalisering av journalister – er en måte å støtte opp under en ønsket utvikling på dette feltet. Erkjennelsen av at ytringsfrihet og differensierte media er en forutsetning for utvikling av demokratiet er gammelt nytt på våre kanter. Vår egen mediahistorie handler om det. Likevel kan det ikke sies å ha vært noen systematisk inkludering av slike problemstillinger i en bistandssammenheng. Flere giverland vil forhåpentligvis ta et fastere grep om dette.

Så utviklingen har mange nyanser – på godt og vondt. I bistandssammenheng er det viktig å sette fokus på dette og støtte tiltak som bidrar til menneskerettigheter, demokratisering og godt styresett.

TB

Mohammed Hussain Haseeb er koordinator for skoleprosjekter finansiert av Afghanistankomiteen.

Skole i skyggen av Taliban

rett på sak

HVEM: **Mohammed Hussain Haseeb**

HVA: Koordinator for skoleprosjekter finansiert av Afghanistankomiteen i Norge (AiN) og NORAD.

HVORFOR: På besøk i Norge for å informere om situasjonen i hjemlandet.

– Barfots, i utslitte klær og uten skoleransel kommer elevene til skolen – gutter og jenter. De fleste har en times røff skolevei til fots eller på eselryggen.

• ÅSHILD ELIASSEN

Lavmælt forteller Mohammed Hussain Haseeb om elevene og skolene i Ghazni og i Badakhshan. Den høflige, mørkøyde 43-årige afghaneren, på tjenestereise i Norge, har mye på hjertet. I tre år har han koordinert skoleprosjektene for Afghanistankomiteen i Norge (AiN).

– Elevene har ingenting når de kommer på skolen. De får utlevert alt fra kladdbøker og blyanter til plastmatter å sitte på. En skolepult kan disse elevene bare drømme om. Bibliotekene og skolene ble ødelagt under krigen mot Sovjet, sier Haseeb.

Selv vil jeg først høre hvilke restriksjoner Talibanmilitsen legger på undervisningen.

– Taliban kontrollerer Ghazni-provinsen i sørøst, mens Badakhshan kontrolleres av Nordalliansen. I nord pågår det nå harde kamper; Taliban prøver å ta makten i hele landet. Likevel kan det se ut som Badakhshan forblir i Nordalliansens hender også denne vinteren, sier Haseeb, mens han bretter ut et kart over Afghanistan som noen kvinnelige afghanske lærere har brodert.

Jovisst legger Taliban restriksjoner på undervisningen for jenter i Ghazni. Det mest alvorlige er at jenter må slutte skolen etter fjerde klasse – det vil si fra puberteten av. Men, det finnes og moderate krefter innen Talibans rekke, mener han.

Kvinnelige lærere. – I Ghazni har vi fire kvinnelige lærere. Hittil har religionspolitiet oversatt det. I fjor ble noen kvinnelige sykepleiere i området anklaget for å drive prostitusjon på en klinikk, og en sykepleier ble hardt rammet. Da holdt våre kvinnelige lærere seg borte fra skolen noen måneder. Men nå er de tilbake, sier Haseeb.

Strategien er å ligge lavt i terrenget og gjøre minst mulig vesen av kvinnelige lærere og jenteelever. For det kan være livsfarlig for kvinnelige lærere å undervise jenteklasser i dette området.

I tillegg til Taliban og tradisjonene, legger også naturen begrensninger på undervisningen: Ghazni ligger på en høyslette 2200 meter over havet, og Badakhshan omlag 3000 meter

over havet. I disse områdene har elevene vinterferie i tre måneder, mens de går på skole resten av året.

– Det finnes verken snøploger eller brøytebiler, så hvordan skulle elevene greie å ta seg fram midt på vinteren. Dessuten har ikke skolene oppvarming, påpeker Haseeb.

– Er det trygt å drive undervisning i disse områdene?

– Stort sett føler vi oss trygge. Og vi har ikke evakuert noen skoler på grunn av skyting siden i 1998. Men vi vurderer situasjonen fortløpende i nord. For Taliban gir neppe opp kampen om Badakhshan og Takhar – de to siste provinsene hvor Nordalliansen er til stede, sier Mohammed Haseeb som selv reiser over hele landet i regi av Afghanistankomiteen. Etter hans mening er det godt mulig å drive hjelpearbeid. Over 150 internasjonale hjelpeorganisasjoner er i landet nå, inkludert AiN og Kirkens Nødhjelp fra Norge.

– Er Nordalliansen et bedre alternativ enn Taliban?

– Afghanere flest har fått nok av krig og tar avstand både fra Taliban og Nordalliansen. Folk ønsker fred, stabilitet og gjenoppbygging av landet. De vil ha skoler, veier og fabrikker. Nordalliansens leder, Massoud, er en stor taler som har heltestatus i Vesten. Men en av grunnene er at land som Frankrike har fått adgang til for eksempel de rike lapisforekomstene, mener Haseeb.

Lettere. Imidlertid er det adskillig lettere å arrangere undervisning i Nordalliansens sine områder. Der kan jentene gå på skole på lik linje med guttene. På enkelte skoler i Badakhshan er det faktisk flere jenter og flest kvinnelige lærere. En årsak er at menn og unggutter rekrutteres en masse til de væpnede gruppene. En annen, at de må hjelpe til med å forsørge familien.

Det er ingen grunn til å tvile på at Talibanregimet undertrykker kvinner i Afghanistan. Men ifølge Haseeb er situasjonen likevel ikke så ille som enkelte vestlige medier gir inntrykk av. For eksempel finnes det både kvinnelige leger og sykepleiere i Afghanistan. Og kvinnelige pasienter kan bli behandlet av mannlige leger, såfremt kvinnene har med en mannlige slektning. Det største problemet innen helsesektoren er mangelen på sykehus, og ikke minst, mangelen på medisiner. Noe FN-sanksjonen mot det nasjonale flyselskapet Ariana har forverret.

I tillegg til krigen og mangelen på skole- og helsetilbud sliter mange afghanere med å forsørge familien etter tørken som har rammet landet – den verste på 30 år.

– Nå driver også sultekatastrofen tusenvis av afghanere på flukt til Iran og Pakistan. Så det er ikke rart at det afghanske folket ikke forstår hvorfor bistanden fra FN og flere EU-land går ned. Etter 20 års krig trenger landet hjelp mer enn noensinne, sier undervisningskoordinator Mohammed Hussain Haseeb.

Åshild Eliassen er frilansjournalist.

SKOLER STØTTET AV AIN:

■ Badakhshan:

Antall skoler: 184

Antall elever: 43481, hvorav 13314 jenter:

■ Ghazni:

Antall skoler: 70

Antall elever: 6500, hvorav 437 jenter:

Antall lærere 293, hvorav 4 kvinner

■ Dessuten driver AiN to jenteskoler for flyktninger i Peshawar i Pakistan.

(Antallet inkluderer også skoler finansiert av UNICEF og Operasjon Dagsverk.)

Tett tåke omgir Cardoso-mordet

Mosambikere raser mot manglende informasjon om etterforskningen

MAPUTO (b-a): Om kvelden den 22. november ble Mosambiks mest kjente gravende journalist Carlos Cardoso brutalt myrdet av en gruppe menn utstyrt med automatvåpen. Nå spør folk om politiet virkelig prøver å finne drapsmennene – eller om de bare beskytter mektige interesser som kan ha stått bak.

• I MOSAMBIK:

TORBJÖRN SELANDER (TEKST OG FOTO)

Offisielt heter det seg at etterforskningen pågår. Men dager har blitt til uker og måneder, tausheten er påfallende og lite tyder på at det er noen framgang i politiets arbeid. Og nå reagerer folket. Ingen vil akseptere at Cardoso skjebne glemmes og glemmes. En aksjonsgruppe med mange av landets fremste intellektuelle er etablert med sikte på å drive en uavhengig granskning av saken.

Det man vet er at Cardoso ble skutt bare 500 meter fra kontoret sitt i forstaden Polana i Maputo. Minst to biler var involvert i drapet, og de tvang Cardoso bil til å stoppe. To menn skal ha skutt mot Cardoso og sjåføren hans med automatvåpen.

Det man også vet er at Cardoso gjennom årene hadde skaffet seg mange fiender. Det hadde den uredde og frittalende journalisten fått på grunn av sine grundige undersøkelser og store kunnskaper om politikk, økonomi og maktens nettverk. Derfor kan man også finne mange grunner til at Carlos ikke lever lenger. Det er konklusjonen jeg trekker etter å ha truffet hans nærmeste, hans kolleger, venner og folk på gaten.

De viktigste motivene. Her er noen av de viktigste motivene – i uprioritert rekkefølge:

1. Et mulig drapsmotiv kan ha å gjøre med drapet på Mosambiks tidligere president Samora Machel. Cardoso hadde aldri gitt opp å finne ut hvem som stod bak drapet.

2. Et annet mulig motiv, som nevnes av mange, er knyttet til ulike grumsete forhold rundt den tidligere statsbanken BCM (se artikkel, side 6).

3. Cardoso hadde også oppdaget at stadig mer av byen Maputos eiendommer ble solgt til private. Etter at han ble valgt inn i bystyret, begynte han å stille spørsmål om hva som holdt på å skje. Nye personer fikk motiv for å ønske ham av veien.

4. Narkotikahandelen i Mosambik var et tema Cardoso ofte skrev om. Her trampet han mange på tærne.

5. Han koblet også nære familie-medlemmer av den øverste makteliten i Mosambik til grov kriminalitet. For eksempel satte han flere ganger spørsmålsteget ved president Chissanos sønn Nyimpines bankaffærer.

6. Noen kilder mener motivet kan ha å gjøre med Cardoso undersøkelser rundt diamanter og våpenhandel, mens andre tror løsningen kan finnes i miljøet rundt det delvis militante opposisjonspartiet Renamo.

Skulle si mer. – Carlos skrev alltid

– De gode kreftene i Mosambik trenger å vite om de har støtte utenfra, sier enken etter Carlos Cardoso, norske Nina Berg.

Flere øyenvitner som befant seg i denne gaten da mordet skjedde er ikke avhørt, hevder Cardoso kolleger og venner.

om korrupsjon, men han skrev aldri noe uten å undersøke det ordentlig.

Det sier en av Cardoso viktigste venner, dommeren Abdul Carimo. De pleide å møtes hver eneste dag.

– Dagen før Carlos ble myrdet kom han hjem til meg. Jeg hadde akkurat operert belnet og hadde veldig vondt. «Jeg holder på å undersøke en stor sak», sa Carlos til meg, men han sa han skulle fortelle mer når smertene i belnet mitt hadde

gitt seg, forteller Carimo.

Dagen etter skulle Carimo reise nordover til Kuelimane sammen med Cardoso norske hustru Nina Berg. De kom seg avgårde. Cardoso siste ord til Carimo var: – Jeg skal fortelle alt til deg når du er tilbake, vi kommer til å trenge et par timer.

I stedet ble det Abdul Carimos smertefulle oppgave å fortelle Nina Berg at hennes mann var blitt skutt og drept.

Manglende fotarbeid. Men hva har politiet gjort så langt? Ikke mye, kan det virke som. Framfor alt har man ikke gjort det fotarbeidet som trengs i en mordetterforskning.

Cardoso familie, venner og kolleger er ikke blitt avhørt. Enda mer bemerkelsesverdig er det at man ikke har forhørt de av Cardoso kolleger som jobbet på Metical drapskvelden. Hadde noen for eksempel sett mistenkelige personer rundt kontoret?

Heller ikke de som bor langs de få hundre meterne som ble Cardoso siste, er blitt forhørt. Ei heller kjøpmenn, gatebarn og andre som var i området under attentatet. Gjennom en spørreunde skulle det være mulig å kartlegge mordet – få signalement på drapsmennene, på de to bilene de brukte, kanskje til og med registreringsnumrene.

Men ingenting har skjedd. Nå stiller alle seg spørsmålet: Hvorfor? Er politiet helt udugelig, eller har de blitt beordret til ikke å finne løsningen?

«Giverpress hjelper.» Mens ryktene svirrer, råder en stor frustrasjon i Maputo. Mange funderer på hva de selv kan gjøre for å føre etterforskningen fremover.

– Ingen kan erstatte Carlos. De kvalitetene han hadde er uerstattelige, vi kommer aldri til å bli like farlige som Carlos Cardoso, sier en av vennene hans (som ønsker anonymitet av hensyn til egen sikkerhet).

– Kunne giverlandene ha gjort noe for å få fart på etterforskningen?

– Ja, absolutt. For noen år siden ble en sveitsisk kvinne drept. Ingenting skjedde da heller. Men da Sveits frøs bistanden, fant man raskt morderen. Det samme skjedde med en spansk lege. Først da spanjolene kuttet ned bistanden til politihøgskolen fant man drapsmannen. Vi er skuffet over alle giverlandene som hjelper oss, men som ikke gjør noe i Cardoso-saken. De har ikke kommet med en eneste uttalelse.

«Massiv etterforskning.» Da Cardoso ble begravet rykket både president Joaquim Chissano og statsminister Pascoal Mocumbi ut og beklaget Carlos Cardoso skjebne. Ifølge dem var en massiv etterforskning i gang.

Men hva sier myndighetene i dag? Ingenting. For en journalist er det omtrent umulig å få en kommentar. Til slutt blir Bistandsaktuelt henvist til riksadvokat Joaquim Madeiras kansellisjef. Men Gracieta Ludmilla Xavier sier at hun aldri har sett materialet i etterforskningen. Hun synes det er vanskelig å gi svar på en sak hun ikke kjenner.

– Under etterforskningen kan vi ikke gi ut noen informasjon. Alt er hemmelig i denne fasen. Undersøkelser utenfor landets grenser kan påvirke vårt forhold til andre stater, sier Xavier.

Et spørsmål mange stiller seg, er hvorfor det tok hele to måneder å få obduksjonsrapporten, til tross for at obduksjonen ble utført dagen etter attentatet.

– Det kan vi ikke svare på, sier Xavier.

– Hvorfor er ikke folk som var tilstedet på åstedet blitt avhørt?

– Det kan vi ikke svare på.

Dårlig utdannet? Kansellisjef Xavier sier også at det kan være mange som er innblandet i mordet, og at det

”

«Jeg holder på å undersøke en stor sak», sa Carlos til meg.

Dommeren Abdul Carimo, en av Cardoso gode venner.

kan være en av grunnene til at alt er hemmelig. På spørsmål om hvordan folk kan være sikre på at politiet gjør jobben sin, rister hun på hodet og sier at politiet er for dårlig utdannet.

- Hvorfor ber dere ikke om internasjonal hjelp når det gjelder en så viktig etterforskning?

- Det er politikernes sak.

- Men har dere informert politikerne om at politiet ikke greier jobben?

Det kan påtalemyndighetens representant heller ikke svare på.

Kritisk til tausheten. De siste ryktene som svirrer i Maputo er at politiet nylig har arrestert en angolener, som i beruset tilstand skrøt av at han var med på å ta livet av Cardoso. Men det er umulig å få offisielle kommentarer til påstandene om arrestasjon.

Ifølge kilder i rettsmiljøet beror dette på at slike arrestasjoner ofte ikke blir dokumentert. For dersom pågripelser offentliggjøres må politiet informere bistandsadvokaten til Cardosos familie. Og da har denne rett til innsyn i hele politietterforskningen.

Så langt har advokaten til Cardosos familie, Lucinda Cruz, ikke fått noe som helst informasjon om hva som har skjedd og skjer i etterforskningen.

Nå påstås det i tillegg at politiet arresterer folk og fengsler dem uten å følge de reglene som loven fastslår.

Vedlig skeptisk. João Carlos Trindade er høyesterettsdommer i Mosambik. Han var også en nær venn av Cardoso, og er svært kritisk til politiets hemmelighold.

- Jeg vet ikke mye om selve mordet, jeg er kun en tilskuer. Men jeg er veldig skeptisk til det som skjer, vi vet ingenting om hva som foregår i etterforskningen. Politiet sier at alt er taushetsbelagt på grunn av etterforskningstaktiske hensyn. Men informasjonsplikten er større og viktigere enn disse hensynene. Dessuten kan de godt gi informasjon uten å avsløre detaljene i etterforskningen.

Trindade ser mordet som et angrep på demokratiet. Og om politiet ikke klarer å etterforske saken skikkelig, så må man få hjelp utenfra, mener han.

- Måten Cardoso ble drept på viser at dette ikke var noen amatører. Det var proffer. Men jeg vil tro at politiet bare er inkompetent. Jeg har i alle fall ikke grunnlag for å si noe annet.

Vil ta opp arven. Redaktør i det statlige nyhetsbyrået AIM Paul Fauvet tok i sin tid over jobben etter Cardoso. Om etterforskningen av mordet på sin kollega sier han:

- Vi er ekstremt frustrerte over at politiet åpenbart har mislyktes i å utføre de mest fundamentale oppgavene i en mordetterforskning. Det virker som om de ikke engang greier å stille de mest selvsagte spørsmål!

- Kan dere gjøre noe av politiets jobb?

- Nja, det er jo de som har ressursene.

- Men dere kunne jo stille spørsmålene?

- Jo, kanskje vi skulle gjøre det.

Visste hva de gjorde. En annen journalist, Marcello Mosse, har fått den vanskelige oppgaven å føre faksavisen Metical videre etter Cardosos død. De jobbet sammen i mange år.

Jeg er veldig skeptisk til det som skjer, vi vet ingenting om hva som foregår i etterforskningen, sier João Carlos Trindade er høyesterettsdommer i Mosambik.

- Alt jeg kan, har jeg lært av ham, sier Mosse.

- Jeg vil forsøke å holde hans profil på Metical. Vi skal fortsette å skrive om korrupsjon, svindel med offentlige eiendommer og økonomisk kriminalitet.

- Du er ikke redd, etter det som skjedde med Cardoso?

- Nei, denne formen for journalistikk har vi hatt så lenge. Men vi kommer ikke til å drive med Carlos' konfrontasjonsstil. Og den kapasiteten Carlos hadde, den har vi ikke.

- Betyr det at de som drepte Cardoso har lyktes?

- Ja, de visste nøyaktig hva de gjorde. De brakte den sterkeste og farligste journalisten til taushet.

Torbjörn Selander er svensk frilansjournalist med base i Sør-Afrika.

Tause givere blir kritisert

• BIBIANA DAHLE PIENE

Fra giverhold har drapet på Carlos Cardoso blitt møtt med en nærmest total taushet i offentligheten. Bortsett fra EU-parlamentet, som 14. desember ba om en utvidet etterforskning, og USAID, som har gått ut offentlig og fordømt drapet, har de fleste giverlandene valgt det «stille diplomatiet» som sin strategi.

Gnisninger. - Vi har ikke hørt mye fra giverne i denne saken, bekrefter redaktør Salomao Moyano i avisa Savana, en tidligere kollega av Cardoso. Uten at han finner det spesielt overraskende.

- Giverne går vanligvis aldri ut offentlig med sine synspunkter. Men det beror ikke nødvendigvis på feighet, men at de er bundet opp av avtalene med myndighetene, og er redde for å skape gnisninger.

- Men dette skaper et generelt inntrykk blant folk av at giverne ikke hjelper til å legge press på myndighetene for å få saken løst. Noen ganger oppleves det som om giverne faktisk tolererer brudd på menneskerettighetene, sier Moyana.

” Politiet har mislykkes i de mest fundamentale oppgaver i en mordetterforskning.

Paul Fauvet, redaktør i det statlige nyhetsbyrået AIM.

I denne bilen satt Carlos Cardoso da han ble henrettet av to menn med automatvåpen.

Får kritikk. - Reaksjonen fra det internasjonale samfunnet har vært elendig. Det snakkes så mye om hvor viktig det er med åpenhet, ytringsfrihet og menneskerettigheter. Når den absolutt viktigste forsvaren for denne åpenheten blir myrdet, så er det begredelig å se hvor lite som skjer, sier den svenske forfatteren og Mosambik-kjenneren Henning Mankell, som lenge har vært engasjert i internasjonalt bistandsarbeid.

På to måneders-dagen for Cardosos død rykket Mankell og en rekke andre internasjonalt kjente forfattere - blant dem Günter Grass, Susan Faludi og Noam Chomsky, foruten våre hjemlige Erik Fosnes Hansen og Jon Michelet - inn helsides annonser i mosambikiske aviser. «Vi har ikke glemt. Vi kommer til å følge etterforskningen nøye. Mordet på Carlos Cardoso var politisk. Han døde fordi han våget å si sannheten» er beskjeden fra forfatterne.

- Man kan naturligvis ikke kreve at giversamfunnet skal blande seg inn i etterforskningen, men i all anstendighet burde man ha lagt handling bak alle ordene om åpenhet. Jeg

er skuffet og forbannet over den passive reaksjonen, sier Mankell.

Undrende. Også Nina Berg, Cardosos norske enke, stiller seg undrende til at giverne så langt ikke har gått ut offentlig, ved for eksempel å kreve en skikkelig etterforskning. Selv jobber hun som juridisk rådgiver for den danske ambassaden.

- Alle giverne prediker kamp for menneskerett og godt styresett. Når den viktigste personen i det nasjonale anti-korrupsjonsarbeidet blir drept, så må jo det være svært bekymringsfullt. Giverne presser nok på innad, men det hadde vært utrolig viktig for de gode kreftene i Mosambik å vite at de har støtte utenfra. Mange her setter etter hvert giverne i samme bås som de korruperte, fremholder Nina Berg.

- Etter drapet på Carlos er det mange som er blitt veldig redde. Drapet var et klart overgrep på ytringsfriheten, sier hun.

FORTS. NESTE SIDE >>>

Finnes nøkkelen i banken?

Mordet på Cardoso kan ha sammenheng med hans engasjement i bank-skandale

MAPUTO/OSLO (b-a): En rekke velinformerte kilder Bistandsaktuelt har snakket med tror at motivet bak drapet på Carlos Cardoso kan finnes i en av de mange skandalene som omgir Mosambiks største private bank, Banco Comercial de Mocambique (BCM).

• TORBJÖRN SELANDER
OG BIBIANA DAHLE PIENE

MOSAMBIK

Det er spesielt tre sett av opplysninger knyttet til BCM som kan knyttes til drapet:

1. Banken ble privatisert i 1993. En forholdsvis ukjent portugiser, António Simões, fikk kjøpe banken til ren underpris – mellom 15 og 20 millioner amerikanske dollar. Kjøpet ble i tillegg betalt med penger som Simões fikk låne av den mosambikiske statskassen.

Kort tid før han ble myrdet stilte Cardoso spørsmål i sin avis *Metical* til Mosambiks finansminister: Har bankens kjøper noen sinne betalt tilbake lånet?

2. Samme natt som banken ble privatisert forsvant plutselig 14 millioner dollar ut av kassen. Mistanken ble rettet mot en forretningsfamilie i Maputo, Satar-familien. Men Cardoso omtalte saken i *Metical* og navnga familien.

3. BCM ble senere solgt til en annen portugisisk bankgruppe, Mello. Som i sin tur solgte videre til en ny bankgruppe – BCP. Sent i fjor høst kom sjokkbeskjeden: Banken hadde gått med 127 millioner dollar i underskudd.

Underskuddet skal hovedsakelig skyldes lån som er misligholdt og som trolig aldri vil bli betalt tilbake.

Verdensbanken. Det finnes ingen oversikt over hvem som skal ha fått lånene. Men en kilde sier til det mosambikiske nyhetsbyrået AIM at det trolig dreier seg om penger fra Verdensbanken, som er blitt kanalisert gjennom BCM som lån til små og mellomstore bedrifter.

Å finne ut hvem som egentlig står bak og eier disse bedriftene ville være særdeles interessant, ifølge kilden. Spesielt fordi en rekke politikere er involvert i det private næringslivet i Maputo.

Det var nettopp dette Carlos Cardoso var i ferd med å gjøre.

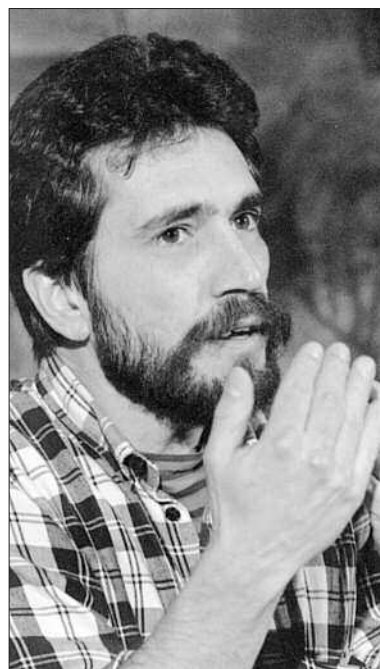
Korrupsjonsmistankene er ikke blitt mindre av at det er Mosambiks tidligere statsminister Mário Machungo som i dag er president i BCM, mens visepresidenten er den tidligere finansministeren Eneas Comiche. Begge kommer fra dagens regjeringsparti.

Røde tall. Statens ansvar. BCP nekter imidlertid å ta noe som helst ansvar for misligholdte lån som ble tatt opp før 1998. Det betyr at ansvaret for å hindre at banken går overende ligger på staten, som fortsatt eier 49 prosent av banken. Mosambik forsøker nå å skaffe til sammen 80 millioner dollar, gjennom å selge statsobligasjoner.

Disse obligasjonene har en rente på rundt 20 prosent. Rentekostnadene er estimert til over 20 millioner dollar i året, noe som utvilsomt vil legge en ekstra byrde på landets fra før anstrengte økonomi.

I 1993 ble Banco Comercial de Mosambique privatisert. – I følge Cardoso skjedde det under svært «grumsete» omstendigheter. FOTO: TORBJÖRN SELANDER

Redaktør Carlos Cardoso etterlater seg kone og to barn på 11 og 5 år.

FOTO: NORAD

Innenlandsgjelden har også eksplodert de siste årene. I 2000 brukte myndighetene i underkant av én million dollar til å betjene innenlandsgjelden. For i år er det budsjettet med 11,3 millioner dollar.

Men hvem i Mosambik har råd til å kjøpe statsobligasjoner for 127 millioner dollar?

Det spørsmålet stilte Cardoso like før han ble drept. Dermed satte han søkelyset på faren for at hele handelen skal bli en gigantisk hvitvasking av svarte penger. En frykt som stadig flere av givne nå begynner å ta inn over seg.

– Vi gjorde det vi kunne

• BIBIANA DAHLE PIENE

– For oss var det to ting som var viktig da denne tragedien skjedde: Å sørge for at Cardosos familie fikk den bistanden de trengte, og å bidra med det vi kan for at saken blir løst.

Det sier den norske ambassadøren i Mosambik, Henning Stirø, til Bistandsaktuelt.

Ved to anledninger siden har den norske ambassaden tatt opp saken med mosambikiske myndigheter: Først som en henstilling overfor utenriksministeren sammen med Canada, og i slutten av januar i et eget møte med statsminister Pascoal Mocumbi.

Stirø er meget bekymret over den store tausheten som omgir etterforskningen. Mosambikisk politi har så langt hemmelholdt det aller meste av det som har skjedd.

– Det er en helt annen grad av hemmelighet enn det vi er vant til, og det er vanskelig å få inntrykk av hvor saken står. Det kunne godt ha vært mer åpenhet, mener han.

– Har ambassaden på noe tidspunkt vurdert å gå ut offentlig med dette?

– I samråd med Utenriksdepartementet anså vi det som mest effektivt å ta opp saken i direkte kontakt med myndighetene i stedet for et offentlig utspill, sier Stirø.

– Overfor utenriksministeren har vi også gjort det klart at vi vil følge nøye med på etterforskningen.

– Hvordan opplever du kritikken for å ha vært for passiv?

– Jeg synes i grunnen vi har gjort det vi burde gjøre. Vi var relativt raskt ute med en alvorlig henvendelse til myndighetene. Men det er et dilemma i diplomatisk sammenheng at vi opererer mer mot myndigheter enn mot offentligheten.

Den danske ambassadøren i Mosambik, Thomas Schjerbek, deler Stirøs syn.

– Selv om vi kan se apatiske ut utenfra, så legger vi et press på myndighetene. Dette er vanskelig, det handler jo om en konkret kriminalsak som må løses av landet selv. Men det er frustrerende å se at man kanskje ikke kommer til bunns i saken, sier han.

FAKTA:

■ Carlos Cardoso (48) var redaktør i faksavisa *Metical* – og kjent som Mosambiks mest velorienterte og kritiske journalist.

■ Cardoso hadde et bredt kildenett – blant politikere, næringslivsfolk og i diplomatiet – og sattesærlig fokus på økonomisk vanstyre og korrupsjon.

■ Post mortem er Cardoso tildelt The Economists pris «Index on Censorship» i London.

UD overtar ambassader

«Bistand må integreres i bredere utviklingspolitikk», sier statssekretær

Administrasjonen av de NORAD-integrerte ambassadene i utviklingsland vil bli overtatt av Utenriksdepartementet. Det framgår av årets tildelingsbrev for budsjettåret 2001 fra UD til NORAD. – Det er snakk om en omgruppering av troppene, sier statssekretær Sigrun Møgedal.

• GUNNAR ZACHRISEN

AMBASSADER

I tildelingsbrevet heter det at departementet har besluttet at det administrative ansvaret for alle integrerte stasjoner skal ligge i departementet med virkning senest fra 1. januar 2002.

UD vil også gjennomgå NORADs instruks «med sikte på ytterligere klargjøring av NORADs ansvar og fullmakter, herunder bl.a. direktoratets operative og spesialiserte ansvar for utviklingssamarbeidet på landnivå», heter det i brevet.

Arbeidsgruppe. En arbeidsgruppe med deltakelse fra departementet, NORAD og tjenestemannsorganisasjonene vil bli nedsatt for å konkretisere konsekvensene av beslutningen. Arbeidsgruppen skal vurdere samordningen mellom den hjemlige bistandsadministrasjonen og utestasjonene for å foreslå nødvendige endringer i ulike instruksjoner.

Målsettingen for omleggingen er økt kvalitet, administrativ forenkling og mer rasjonell bruk av ressurser i bistandsforvaltningen som helhet.

Klarere roller. – Vi ønsker klarere roller og en tettere samordning, og har tatt mål av oss til å gjennomgå bistandsforvaltningen for å få til en så effektiv satsing som mulig. Målet er at norsk bistands- og utviklingspolitikk skal ha en virkelig betydning for bekjempelsen av fattigdom i verden, sier statssekretær Møgedal.

Hun mener at NORAD allerede har levert viktige bidrag til dette.

– Norge er en bistandspartner som ikke bare er opptatt av de bilaterale bidragene men i økende grad av synergier mellom det multilaterale og det bilaterale, slik at de samlede ressursene fører til resultater, sier hun.

Generell fornyelse. Ifølge Møgedal må tiltaket også sees i lys av regjeringens generelle fornyelsespolitikk overfor forvaltningen. Hun mener en viktig oppgave i forholdet UD-NORAD blir å søke å unngå «duplisering» av roller og oppgaver.

– I en tid med klarere skille mellom bilateral bistand og resten av utviklingspolitikken kunne det være riktig å opprettholde et administrativt skille mellom utestasjonene. Men i dag ser vi at det vi gjør henger mer og mer sammen. Det gjelder forholdet mellom det bilaterale og det multilaterale, det kort-siktige og det langsiktige. Det gjelder styresett, menneskerettigheter, humanitære innsatser og fredsarbeidet. Derfor er det behov for å tilpasse de ulike delene av bistandsforvaltningen til disse utfordringene, slik at vi kan knytte bruken av penger til en bred utviklingspolitikk, sier Møgedal.

FNs sikkerhetsråd. – Er det Norges plass i Sikkerhetsrådet som har gjort at

Statssekretær i Utenriksdepartementet Sigrun Møgedal.

denne omleggingen dukker opp akkurat nå?

– Nei, det har lenge vært mye god tenkning rundt dette i departementet og i NORAD, som et ledd i stadig tydeligere sammenhenger mellom bistandspolitikk og andre områder innenfor utviklingspolitikken. Det man kan si er at Norges plass i Sikkerhetsrådet har bare understreket en dimensjon av dette ytterligere

– Denne omleggingen vil vel også måtte bety en reduksjon i antallet stillinger knyttet til NORAD?

– Å vurdere de konsekvensene vil jeg overlate til arbeidsgruppen å vurdere. Jeg vil tro at en mer interessant innfallsvinkel vil være å se på hva NORAD-ansatte kan få til gjennom å bli del av et integrert ap-

”

NORAD bør spesialiseres på det NORAD er gode på – å jobbe i forhold til det spesialiserte «bistands-håndverket» på landnivå.

Sigrun Møgedal, statssekretær i UD.

parat. Det er snakk om en omgruppering av troppene, som også vil skape nye muligheter og åpninger for NORAD, sier Møgedal.

Bedre samspill. Ifølge statssekretæren, som selv ble rekruttert fra NORAD til arbeidet for Arbeiderparti-regjeringen, vil en av de nye interessante oppgaver bli å sørge for et bedre samspill mellom multi- og bilaterale bistand i det enkelte land.

– NORAD bør spesialiseres på det NORAD er gode på – å jobbe i forhold til det spesialiserte «bistands-håndverket» på landnivå, uansett kanal. Det betyr blant annet å se på de totale ressursstrømmer og komme med ideer om hvordan bistanden kan hjelpe land til å overkomme fattigdom, sier hun.

FAKTA:

■ Dagens ordning med integrerte ambassader ble gradvis innført i årene etter 1990, og besto i en sammenslåing av UD's utestasjoner og NORADs stedlige representasjoner. Noen av ambassadene har vært administrert av UD, andre av NORAD. Det sistnevnte har vært tilfelle i land der bistandssamarbeidet har vært det sentrale i Norges bilaterale forhold til andre land.

■ Pr. i dag er det 14 NORAD-integrerte ambassader: Angola, Bangladesh, Eritrea, Etiopia, Malawi, Mosambik, Nicaragua, Nepal, Sri Lanka, Tanzania, Uganda, representasjonskontoret for Vestbredden/Gaza, Zambia og Zimbabwe.

Kraftigere søkelys på næringsutvikling i Sør

Uten et velfungerende næringsliv kan man skyte en hvit pil etter økonomisk vekst i de fattigste landene. – Det er helt vitalt at vi fokuserer mer på næringslivets rolle, sier utviklingsminister Anne Kristin Sydnes.

• BIBIANA DAHLE PIENE

MUL-LANDENE

– Vi har ikke greid å skape utvikling for de fattigste gjennom rene bistandsoverføringer. Spørsmålet vi må stille oss er hvordan man mer strategisk kan bruke bistanden for å bidra til å utvikle næringslivet i samarbeidslandene, sier utviklingsministeren til Bistandsaktuelt.

Spørsmålet stod i fokus da 160 deltakere fra alle verdensdeler var samlet til et symposium i Oslo, «Partnerskap for utvikling», som et oppspark til den store FN-konferansen om de minst utviklede landene (MUL) i Brussel i mai.

Lite kunnskap. Hensikten med symposiet er å bringe sammen representanter for næringsliv og myndigheter i Nord og i Sør, for å lokalisere og bekjempe de viktigste hindrene for næringsutvikling i Sør.

– Vi blir ofte kritisert for å subsidiere bedriftene, men det kritikerne gjerne glemmer er at næringslivet bidrar med arbeidsplasser og skatteinntekter, fremholder Sydnes, som

sammen med FN's organisasjon for handel og utvikling, UNCTAD, stod som vertskap for konferansen.

– Men bedrifter både i Norge og internasjonalt er lite lystne på å sette pengene sine i de fattigste landene. Hvordan skal man få dem interessert?

– De siste par årene er det blitt et mye sterkere fokus på den rollen næringslivet kan spille som en pådriver for utvikling i MUL-landene. Et pulserende næringsliv er en forutsetning for økonomisk velstand, sier Sydnes

– For bedriftenes del skorter det ofte på kunnskap om hvilke muligheter som finnes i disse landene.

Nytt argument. 20 år er gått siden FN første gang rettet søkelyset på de fattigste landene. To konferanser senere har situasjonen blitt verre for MUL-landene. Mens den rike delen av verden har vært opptatt med å diskutere hvordan man skal dele globaliseringsgoder med de fattigste landene, har gruppen av MUL-land vokst fra 48 til 49. Nå har også Senegal rast nedover på fattigdomsstatistikken.

De siste årene har et nytt argument for å trekke MUL-landene i en positiv utviklingsretning presset seg fram. I kjølvannet av de massive demonstrasjonene mot globalisering i Seattle og Praha, blir det stadig viktigere å gjøre noe for å legitimere globaliseringsprosessen, fremholder utviklingsminister Sydnes.

– Det må komme en synlig bedring av situasjonen i de fattigste landene for å legitimere utviklingen, sier hun.

Pervers side. Fokuset på næringsutvikling må imidlertid ikke overskygge det faktum at mer bistand er nødvendig for å skape bedre forutsetninger og rammebetingelser for velstandsutvikling, advarer UNCTAD-direktør Rupens Ricupero.

– Bistandspenger og investeringer går til ulike formål, fremholder han – med den dramatiske nedgangen i bistanden i tankene. På nittitallet sank overføringene til MUL-landene totalt med 45 prosent per hode.

Ricupero trekker også inn gjeldsproblematikken.

– En pervers side av bistanden er at giverlandene konsentrerer seg om de landene med høy gjeld, slik at gjelda skal kunne betjenes. Dersom et land har lite gjeld fordi det har drevet en sunn politikk, får det mindre i bistand. Dette er et av de verste aspektene ved gjeldsfella, fastslår han.

Åpnere markeder. MUL-landenes representanter har imidlertid en hjerterak felles: Å få Vesten til å åpne sine markeder for deres varer.

– Er Vesten forberedt på å ta sin del av ansvaret? Vi i de fattigste landene har gjort det vi er blitt bedt om: Vi har liberalisert våre økono-

”

Vi må se nærmere på hva vi kan gjøre for å bedre markedstilgangen for de fattigste landene.

Anne Kristin Sydnes, utviklingsminister.

mier og åpnet markedene. Har de rike landene gjort det samme for oss? Nei, fremholdt Bangladesh industriminister Tofail Ahmed med ettertrykkelighet.

Bedre adgang til Vestens markeder er en nøkkelforutsetning for økonomisk vekst MUL-landene. Uten tilstrekkelig store markeder er interessen fra investorer laber.

– Dersom Vesten åpner sine markeder helt for varer fra utviklingslandene, kan disse øke sin eksport med 2,5 milliarder dollar i morgen. Disse landene står i dag for bare 0,5 prosent av verdenshandelen, påpeker Ricupero.

Lover færre importrestriksjoner. Vestlige land har til nå brukt høye tollsatser som en barriere mot billige importvarer fra utviklingsland, for å beskytte sitt lokale næringsliv. Men dette er i ferd med å endres. Blant annet forbereder EU et lovforslag som vil kutte tolltariffene på «alt utenom våpen» til FN-konferansen i mai.

Utviklingsminister Sydnes har sine tvil om EU kommer til å vedta forslaget, men det vil uansett presse frem endringer i norske politikk på dette området.

– Vi er nå i ferd med å se nærmere på hva vi kan gjøre for å bedre markedstilgangen for de fattigste landene, og bygge ned hindringene. Det er ingen tvil om dette er viktig og riktig, sier Sydnes.

Vurderer å følge avbundne briter

Sydney vil ha diskusjon om avbinding på neste OECD/DAC-møte

Utviklingsminister Anne Kristin Sydnes sier at Norge vurderer å følge Storbritannias eksempel om «ensidig avbinding». – På neste møte i OECD/DAC regner jeg med en diskusjon om flere skal følge britenes eksempel. Det kan bli aktuelt at flere land går sammen om et utspill, sier Sydnes.

• GUNNAR ZACHRISEN

Første høynivåmøte i DAC er i Paris 25. – 26. april. Her vil en mekanisme for byrdefordeling landene imellom trolig bli et sentralt tema.

Utviklingsministeren gir givelandene skylden for at man internasjonalt ennå ikke har klart å komme fram til en avtale om avbinding vis-à-vis de fattigste landene. Det gjorde hun klart under Norges Eksporttråds bistandskonferanse 9. januar. Her kom hun også med en spesiell nyttårshilsen til Danmark som har vært blant de mest skeptiske til en avtale om avbinding overfor MUL-landene (de fattigste landene).

– Jeg er skuffet over våre danske venner, men håper at de skal komme på bedre tanker i det nye året. På den annen side er jeg svært glad for at Storbritannia nå har bestemt seg for ensidig å avbinde all bistand fra 1. april 2001. Andre land kan komme til å følge Storbritannias eksem-

”

Jeg er skuffet over våre danske venner, men håper at de skal komme på bedre tanker i det nye året.

Anne Kristin Sydnes, utviklingsminister.

pel relativt raskt. Vi må i lys av dette vurdere vår egen praksis, sa hun.

«En misforståelse.» De næringslivsledere som har hevdet at avbinding av bistand betyr mer korrupsjon fikk derimot ingen støtte fra utviklingsministeren. Sydnes kalte oppfatningen, som hadde blitt uttalt av flere under NHOs korrupsjonskonferanse i november, «en misforståelse».

– Det er ganske interessant når Joseph Warioba, dommer og tidligere statsminister i Tanzania, hevder akkurat det motsatte, nemlig at binding nærmest er som å eksportere korrupsjon, sa Sydnes som mente den tanzanianske korrupsjonsjegeren hadde mye rett i sin vurdering.

– Å kreve at kontrakter i et prosjekt skal gå til bedrifter fra landet som finansierer det samme prosjektet er ikke akkurat i samsvar med prinsippet om fri og åpen konkurranse, sa Sydnes.

Hun sa samtidig at det var «et uomtvistelig faktum» at bundet bistand jevnt over er mindre effektiv enn avbundet bistand.

– Bundet bistand virker uheldig konkurransevridende. Den har en negativ innvirkning på utviklingen av en bærekraftig næringssektor i våre samarbeidsland og virker som en bremskloss for økonomisk vekst i disse landene, sa hun.

Inviterende. Utviklingsministeren anla for øvrig en inviterende, næringslivsvennlig tone under Eksporttråds seminaret, og høstet ros for det, blant annet fra NHOs Jon Vea. Sistnevnte mente det var en merk-

Utviklingsminister Anne Kristin Sydnes vurderer å følge britenes eksempel.

FOTO: GØRIL TRONDSEN

bar forskjell mellom den nåværende og den forrige regjering i spørsmålet om næringslivets rolle i bistanden.

– Kritiske røster har rett i at næringslivet ofte har vært for lite opp-tatt av de sosiale og miljømessige konsekvensene av sine egne aktiviteter. På den annen side har aktører innen utviklingssamarbeidet ofte hatt en tendens til å stille kommersiell fortjeneste opp mot utviklingsmål, som om de to skulle være uforenlige. Det er de naturligvis ikke! Fortjeneste følger av verdiskapning. Verdiskapning er en forutsetning for utvikling, sa Sydnes.

Hun tok til orde for «samarbeidsformer som både er bra for bistand og bra for business».

BUNDET BISTAND

Storbritannia – anført av statsminister Tony Blair og utviklingsminister Claire Short – har markert seg gjennom sin erklæring om ensidig avvikling av bundet bistand til MUL-landene.

FOTO: SCANPIX

Norsk næringsliv ønsker å beholde blandede kreditter

• CAMILLA SOLHEIM

Ordnings med blandede kreditter må bestå! Næringslivsorganisasjonene og -institusjonene Bistandsaktuelt har vært i kontakt med er klare i sin tale:

– Vi ønsker at kredittordningen fortsetter og at rammene økes, sier rådgiver Gunn Wenche Andersgaard i Norges Eksportråd.

Blandede kreditter er en form for «bundet bistand» som innebærer at finansieringen av prosjektet forutsetter at mottakerlandet kjøper en viss andel varer og tjenester fra givelandet. I sin evaluering av blandede kreditter konkluderer forskningsstiftelsen FAFO at de fleste prosjektene innenfor denne til dels omstridte næringslivsordningen, er rimelig god bistand og i tråd med hovedmål for bistanden. (Rapporten er omtalt i Bistandsaktuelt 10/2000).

Nødvendig finansiering. – Vi ser på blandede kreditter som et viktig redskap i regjeringens mål om å involvere bedrifter og skape en lokal næringsutvikling. Norske bedrifter har engasjert seg i utviklingsland og blitt aktive partnere, takket være denne ordningen. De fleste av disse prosjektene ville ikke blitt gjennomført uten ekstern finansiering, sier Andersgaard.

Hun viser til at det i alt er blitt utbetalt drøyt 1,8 milliarder kroner på 90-tallet, mens den samlede

kontraktsverdien er på 5,6 milliarder kroner.

Ønsker forutsigbarhet. FAFO-forskerne anbefaler i sin evaluering at ordningen med blandede kreditter må forbedres og utvides – eller avvikles og erstattes av andre virkemidler.

Både Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) og Eksportfinans er negativ til at ordningen avvikles ut fra den positive konklusjonen til forskerne. Eksportfinans mener også at «selv en ordning med begrensede bevilgninger vil kunne fortsettes og vil virke tilfredsstillende sammen med andre ordninger, for eksempel parallellfinansiering og ubundne bistandskreditter», skriver Eksportfinans i sin høringsuttalelse til Utenriksdepartementet.

«Tillitskrise» Partene understreker at det er svært viktig at det skapes forutsigbarhet i bistandsordningene for norsk næringsliv. På grunn av svært skiftende politiske oppfatninger og endringer i rammevilkårene mener Eksportfinans at det eksisterer en «tillitskrise» mellom norske bedrifter og bistandsmyndighetene.

Evalueringssenheten i Utenriksdepartementet holder for tiden på å utarbeide et notat på basis av høringsuttalelsene i forbindelse med FAFO-rapporten. Notatet går til den politiske ledelsen i departementet som så skal ta en avgjørelse.

Eksportfinans mener at det eksisterer en «tillitskrise» mellom norske bedrifter og bistandsmyndighetene.

notiser

Røde Kors og Kirkens Nødhjelp åpner konto for jordskjelvføre

Norges Røde Kors og Kirkens Nødhjelp har gått sammen for å hjelpe ofrene etter jordskjelvet i India. De to organisasjonene oppfordrer det norske folk til å være med på hjelpearbeidet for å skaffe vann, medisiner, klær og husly til de overlevende og sårede i delstaten Gujarat.

Slik kan du hjelpe:
Kontonummer 10 eller
820 43 010 (kr. 100)

Halvor Fossum Lauritzsen fra Norges Røde Kors leder katastrofeteamet i Bhuj. Han melder om enorme behov for hjelp.

– Bhuj er jevnet med jorden, og det finnes verken mat, strøm eller medisiner. Alt er veldig uoversiktlig, og folk er desperate og i ferd med å gi opp, sier han på satelittelefon fra det jordskjelvrammede området.

Feltsykehuset fra Norges Røde Kors og Finsk Røde Kors ankommer etter planen Bhuj onsdag ettermiddag.

– Indiske myndigheter som jeg har vært i kontakt med i dag melder om 10.000 omkomne, 50.000 skadde og at mellom 30 og 125.000 mennesker fortsatt er begravet i ruinene. Til sammen er

700.000 mennesker berørt av jordskjelvet, sier Halvor Fossum Lauritzsen.

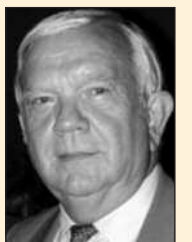
17 vil bli ny Folkehjelp-sjef

Norsk Folkehjelp leter for tiden etter ny toppsjef når Halle Jørn Hanssen går av som generalsekretær til sommeren.

Hjelpeorganisasjonen lyste ut stillingen før jul med søknadsfrist «snarest», og i første fase etter formell kunngjøring meldte det seg 17 interessenter. Samtidig engasjerte Folkehjelpa et eksternt rådgivningsfirma som aktivt skal lete etter gode kandidater til toppjobben.

– Nåværende generalsekretærs åremålskontrakt går ut i midten av juni, og det bør være en viss overlappingsperiode før den tid. Sentralstyret ønsker å ha klart en beslutning i månedskiftet mars-april, sier personalsjef Ole Geir Instefjord i Norsk Folkehjelp.

Generalsekretær
Halle Jørn
Hanssen i Norsk
Folkehjelp slutter
til sommeren.

Kabila er død, leve Kabila!

Diktatorens sønn overtar i det krigsherjede Kongo

KINSHASA (b-a): Å beholde roen i landet har vært første-prioritet for myndighetene i den Demokratiske Republikken Kongo etter mordet på president Laurent Kabila. Spørsmålet er nå hvem som har den virkelige makten i det borgerkrigsherjede landet.

DR KONGO

• I KONGO: GÖRREL ESPELUND

Hverdagen i den Demokratiske Republikken Kongo (DRC) var uken etter mordet på presidenten preget av en avventende holdning. Laurent Kabilas sønn og etterfølger, Joseph Kabila, er for kongoleserne fortsatt et ukjent blad. Den unge generalen ble født i eksil og er blitt kritisert fordi han mangler politisk erfaring og folkelig forankring.

- Joseph kommer til å fortsette den patriotiske politikken som hans far førte. De som okkuperer Kongo (*Rwanda og Uganda står på opprørernes side, red.anm.*), må ut av landet. Det går ikke an å snakke om fredsavtalen som ble undertegnet i Lusaka i 1999. Mange av de som skrev under er ute av bildet, likedan vår egen myrdede president Laurent Kabila, sa utviklingsministeren og forrige utenriksminister Abdoulaye Ndombasi, dagen etter Laurent Kabilas begravelse.

Samme meninger. Også tilhengere på grasrotnivå håper at den nye presidenten følger samme politikk som sin far.

- Det er derfor vi aksepterer han som etterfølger. Joseph har sin egen personlighet, men er oppdratt av sin far og har samme meninger som han. Vi vil ha fred, men vi vil ha en rettfærdig fred og vi vil ikke at Vesten behandler oss som et folk uten egen vilje. Hva vi vil ha er nye forhandlinger og en dialog som innbefatter hele Kongo uten at utenlandske meglere blander seg opp i det, sier professor Mbikayi som er medlem av Laurent Kabilas folkebevegelse CPP.

Kompromisskandidat. At Joseph Kabila er en kompromisskandidat som alle maktfaktorene fort kunne bli enige om, er vanskelig å benekte, men mange gir den nye presidenten høyst noen måneder ved makten.

- Historien viser dog at «svake» ledere som blir utnevnt til presidenter kan vise en helt annen side i maktposisjon. Det er mye mulig at Joseph Kabila kommer til å bli sittende lenger enn vi tror. Det kommer an på om han lykkes å forme en maktbalanse og spille ut ulike politiske og militære interesser mot hverandre, sier en vestlig diplomat.

Men kongoleserne har ikke tid til å vente. På tre år har antall tigere og gatebarn økt betraktelig. Brødrisene har det siste halvåret steget med 150 prosent og en amerikansk dollar er i dag verdt 140 kongolesiske francs på det svarte markedet i forhold til den offisielle kursen som er omtrent 50.

- Vi har fått en ny president, men systemet må også forandres, framfor alt på det sosiale planet. Folket i Kongo lider i dag, prisene er høye og folk har ikke råd til å spise, sier Matthieu Lelo. Han er en middelaldrende mann med fast arbeid, og sier at det han helst vil se er

Under bildet av sin avdøde far, diktatoren Laurent Kabila, sverger sønnen Joseph Kabila troskap til landet og konstitusjonen.

FOTO: SCANPIX/EPA

en dialog mellom de ulike sivile og militære partene i borgerkrigen.

Matthieu Lelo håper også på oppbyggingen av en overgangsregjering fulgt av frie valg. Men hans tidsperspektiv er kort, det må ikke gå mer enn et år innen nytt valg skal avholdes.

Enorme rikdommer. Folket i Kongo har opplevd mer enn nok av brutte løfter og risikoen for et folkeopprør finnes alltid. Den økende fattigdommen rimer også dårlig med Kongos enorme ressurser. Men landets naturrikdommer er blitt dets forbanelse. Kongo slet først med kolonistene og siden med deres egne ledere. Samtlige land som i dag har tropper i landet anklages for å ta for seg av mineraler, gull og tømmer - økonomiske interesser spiller minst like stor rolle i krigen som politiske.

- Vi vet at det ikke bare går an å beordre bort de utenlandske troppene fra landet for å få slutt på krigen. Vi vet at alle parter har økonomiske interesser i Kongo, krigen kommer ikke til å ta slutt før de kontraktene som er blitt skrevet er fullført. Men for oss handler framtiden om et bedre liv. Ikke noe annet, sier Matthieu Lelo.

Verdenskrig i Afrika. At månedene framover kommer til å bli preget av den samme ro som uken etter mordet - det er det få observatører som tror. Krigen i Den demokratiske republikk Kongo, Afrikas tredje største land, kalles stadig oftere for Afrikas første verdenskrig. Mellom 50 og

60 millioner mennesker bor i landet og minst fem utenlandske tropper er innblandet i kampen mellom opprørerne og regjeringsmakten. Mer en to millioner mennesker skal være tvunget på flukt og rundt 1,7 millioner er døde - først og fremst på grunn av sykdommer, sult, epidemier og fattigdom.

Fredsavtalen som ble skrevet under i Zambias hovedstad Lusaka i 1999 er ennå ikke blitt oppfylt på et eneste punkt. Laurent Kabila har vært den sterkeste motstanderen av avtalen som han selv skrev under på. Men å tro på en rask løsning på krigen er å trekke forhastede konklusjoner - forutsetningene for en langvarig og stabil fred finnes ikke i dag. Det er heller ikke umulig at opprørerne kommer til å dra fordel av situasjonen og gjøre nye framrykninger.

- Kabilas død er ikke en slutt på konflikten. Den bare kompliserer en allerede kaotisk situasjon, kommenterte Botswanas tidligere president Ketumile Mesire, som har i oppdrag fra Organisasjonen for afrikansk enhet (OAU) å organisere nye samtaler mellom partene.

Sterk støtte fra Angola. Til tross for at Kabilas tilhengere forventer at den nye presidenten fører samme politikk som sin far, har Joseph Kabila i samtaler med vestlige diplomater vist en mer åpen holdning til Lusaka-avtalen. I en samtale med den belgiske (Belgia er den tidligere kolonimakten i DRK, red.anm.) utenriksministeren Louis Michel, sa

Joseph Kabila at hans fremste prioritet kommer til å være fred, gjenoppbygging av landet og en gradvis demokratisering. Eksakt hva dette innebærer vet ingen.

En utenlandsk observatør påpekte likevel at ingen blir ny president i Den demokratiske republikken Kongo uten støtte fra det allierte nabolandet Angola. Angola blir allment sett på som den sterkeste regionale maktfaktoren og støtter Kongo i den nå drøye to år lange borgerkrigen. Angola har også i de siste dagene sendt forsterkninger til landet for å garantere for sikkerheten, og president Eduardo dos Santos ble hilst med jubel fra folkemassene dagen før Laurent Kabilas begravelse. Angola ønsker ikke på noe vilkår å se en maktforandring i Kinshasa som skulle innebære at angolanske UNITA-opprørere skulle kunne sette opp baser inne i Kongo.

Ny usikkerhet Kongos allierte Zimbabwe skal ha flere soldater i landet, men det er Angola som blir sett på som avgjørende for regionens og krigens utvikling. Den belgiske utenriksministeren Michel ser på Kabilas død som en ny usikkerhetsfaktor i regionen - men den kan også bety nye muligheter.

Hele regionen er ustabil som følge av borgerkrigen og nå oppstår det risiko for folkelig opprør, nye militære motsetninger og spenninger mellom de allierte, mener Michel.

Flere soldater. Den siste tiden har Kongos nærmeste allierte, Zimbabwe og Angola, vist tegn på vilje til å trekke seg ut av krigen. Misnøyen med den nå myrdede president Kabilas nykker og uvilje til å sette i verk fredsavtalen vokste de siste månedene før hans død. Ikke desto mindre sendte de allierte 6.200 ekstra soldater til landet for å garantere for sikkerheten dagene etter mordet, melder nyhetsbyrået Reuters.

- Det utenlandske militære nærværet i hovedstaden Kinshasa er positivt for roen på kort sikt, kommenterte Louis Michel.

På lengre sikt kan de allierte troppene på stempel som utenlandske inntrengere, slik de rwandiske troppene ble etter at de hjalp Laurent Kabila til makten i 1997. Konsekvensen av at Kabila noen måneder etter han tok over makten vendte seg mot Rwanda og Uganda, ble at begge disse stilte seg på opprørernes side i den borgerkrigen vi i dag er vitne til. Alle observatører er enig i at en altomfattende kongolesisk dialog - slik den er beskrevet i Lusaka-protokollen - er absolutt nødvendig for å bringe stabilitet i landet. Og dermed regionen.

Ingen FN-tropper. - Også opprørerne har mye å vinne på et roligere og mer stabilt Kongo. En sak er likevel sikkert. Det kommer ingen FN-tropper til landet så lenge situasjonen forblir så ustabil som den er i dag, sa Louis Michel.

Den demokratiske republikk Kongo skulle kunne være nøkkelen til Sentral-Afrikas utvikling både økonomisk og politisk. I stedet er landet og dets befolkning blitt drevet ned i en stadig dypere fattigdom og kaos, mens utenlandske interesser og enkeltmennesker fortsetter å sko seg på landets naturressurser.

Görrel Espelund er svensk frilansjournalist med base i Sør-Afrika.

notiser

Halverer Zimbabwe-bistand

STOCKHOLM: Sverige har besluttet å redusere bistanden til Zimbabwe med 45 prosent, skriver tidsskriftet OmVärlden. Dermed opphører praktisk talt alt stat til stat-samarbeid mellom de to landene. I en uttalelse fra den svenske regjeringen heter det at «regjeringen i Zimbabwe har vist tegn på en bristende respekt for demokratiets og rettsstatens grunnleggende prinsipper». Men uavhengige organisasjoner som arbeider med å fremme en demokratisk utvikling og menneskerettigheter vil fortsatt få svensk støtte.

Stopper lån til Kenya

NAIROBI: Det internasjonale valutafondet (IMF) og Verdensbanken vil likevel ikke betale ut lån på 20 millioner amerikanske dollar til Kenya, melder BBC. Låneavtalen ble inngått i fjor, etter flere års bistandsfrys fra Bretton Woods-institusjonene. Både Banken og IMF mener at regimet i Kenya ikke tar kampen mot korrupsjon alvorlig. De krever at det vedtas to særskilte lover mot korrupsjon, som myndighetene tidligere har lovet å legge frem for parlamentet. Men dette har ikke skjedd.

Fransk gjeldslette

PARIS: Frankrike vil slette hele gjelden fra 19 av sine fattigste debitorland. Det erklærte Frankrikes president Jacques Chirac på det 21. fransk-afrikanske toppmøtet i januar, melder nyhetsbyrået AFP. Frankrike har tidligere vedtatt å slette 90 prosent av sin bilaterale gjeld. Nå kansellerer Chirac altså 470 millioner US dollar ekstra.

Støtter reformer

Verdensbanken besluttet 19. januar å støtte det økonomiske reformprogrammet i Brasil med 757 millioner amerikanske dollar. Fra begynnelsen på den finansielle krisen som rammet landet i midten av 1997, har Verdensbanken samarbeidet med de brasilianske myndigheter for å bestemme hvor bankstøtten ville bli mest effektiv. Banken vil i særlig grad søke å bidra til at økonomisk sparing og nedkjøling ikke får en uønsket virkning for de fattige og sårbare, heter det i en pressemelding.

Uro rundt våpenkjøp

SØR-AFRIKA: Det store sørafrikanske våpenkjøpet, der blant annet 28 svenske krigsfly av typen Jas 39 inngår, holder på å utvikle seg til en dyp politisk krise, skriver Dagens Nyheter. Etter en lang rekke korrupsjonsbeskyldninger ble det i fjor vedtatt å gjøre en egen undersøkelse om forholdene omkring våpenaffæren. Nylig bestemte president Thabo Mbeki at Heath-kommisjonen, Sør-Afrikas ekspertgruppe på korrupsjon, likevel ikke får delta i undersøkelsen.

Banet vei for Veidekke

Norge ba Tanzania revurdere anbudsprosess

Da det norske selskapet Veidekke ASA ble diskvalifisert fra anbudsrunder på et veiprojekt i Tanzania, grep norske myndigheter inn og ba om en forklaring. Nå har Veidekke fått plass blant anbyderne. Veien det gjelder skal rehabiliteres med norske penger.

• BIBIANA DAHLE PIENE

I 1997 bevilget Norge 170 millioner kroner til rehabilitering av hovedveien mellom Tanzania og Zambia. Men som følge av den norske sentrumsregjeringens sterke engasjement for at bistanden skulle avbindes, dvs. ikke knyttes til norske varer og tjenester, ble kontrakten ikke forbeholdt norske firmaer. I stedet kunne Tanzania legge prosjektet ut på internasjonalt anbud.

I samsvar med prinsippet om mottakeransvar fikk tanzanianske myndigheter også ansvaret for hele prosessen, mens det norske konsultselskapet Norconsult ble oppnevnt som konsulenter.

Manglet dokumentasjon. Selskapet Noremco, et heleid datterselskap av Veidekke, inngikk et samarbeid med selskapet Phoenix (nå svensk), og kastet seg inn i konkurransen. I alt meldte 17 selskaper seg på i pre-kvalifiseringsrunder.

- Vi anbefalte sju av selskapene uten forbehold, mens det heftet formelle feil ved fem andre, deriblant Noremco/Phoenix, opplyser Dagfinn Moe i Norconsult.

Blant annet manglet det regnskaper og annen dokumentasjon for Noremcos del. Derimot forelå det dokumentasjon på forholdet mellom Noremco og morselskapet Veidekke, ifølge Veidekkes informasjonssjef Kai Krüger Henriksen.

Ifølge Moe ble man enig med byggherren, Ministry of Works, om å godkjenne Noremcos søknad - på visse betingelser. Deretter ble søknaden oversendt til anbudsstyret Center Tender Board (CTB), som har det avgjørende ordet.

Ikke kritiseres. I september i fjor vedtok imidlertid CTB å diskvalifisere alle søknader med formelle feil. Heller ikke to av de sju selskapene som Norconsult anbefalte skulle få konkurrere om anbudet.

- Etter vårt skjønn kan ikke CTBs beslutning kritiseres. Dette er en meget formell prosess, som følger Verdensbankens prosedyrer. Formelt sett var det ikke noe kritikkver-

Det norske firmaet Veidekke fikk hjelp fra norske myndigheter for å pre-kvalifisere seg til et anbud om rehabilitering av hovedveien mellom Tanzania og Zambia.

ILLUSTRASJONSFOTO: SØRVIS

dig i at Veidekke ble strøket. Et sørafrikansk firma hadde gjort den samme formelle feilen. Det ble også strøket, sier Moe.

Derimot mener Moe det er merkelig at de to firmaene i den første gruppen ble diskvalifisert.

- Kunne dere gjort mer for å få Noremco med?

- En grundigere vurdering av Noremcos søknad ville tatt tid. Vi hadde et press på oss for å bli ferdige innen utgangen av året, sier Moe.

- Ministry of Works ville selvsagt gjerne hatt et norsk firma med i anbudsrunder - av politiske grunner. De var redde for eventuelle effekter for norsk bistand dersom Veidekke ikke kom med. Vi diskuterte dette med dem, men ble enige om å sende saken videre til CTB, selv om vi var klar over at Veidekke kunne bli diskvalifisert.

Klaget. Da diskvalifiseringen var et faktum, skrev Veidekke til utviklings-

” Vi forstår [...] at det er vanskelig å overstyre de tanzanianske myndigheter i en prosess som denne, men...

Brev fra Veidekke til NORAD og UD.

Holder skole for ansatte

Veidekke ASA har fått jobben med å bygge den nye EU-ambassaden i Tanzanias hovedstad Dar es Salaam. Kontrakten er verdt 170 millioner kroner, og vil involvere 2500 arbeidere, de fleste lokale. I løpet av byggeperioden vil Veidekke bruke konseptet «Skole på arbeidsplassen» for å utdanne prosjektledere, som skal få opplæring innen helse, miljø og sikkerhet. Informasjon om hiv og aids vil være et sentralt element. Her ønsker Veidekke et samarbeid med NORAD og Utenriksdepartementet.

17 søkere har fått ja fra Fredskorpset

• CAMILLA SOLHEIM

17 organisasjoner og bedrifter har så langt fått pengestøtte fra Fredskorpset for å undersøke muligheten for utveksling med en partnerorganisasjon i Sør.

- Vi er nå i en fase hvor partnerskapet skal utvikles. Partene får penger for å kunne reise og besøke hverandre slik at de kan diskutere rollefordeling og begges behov. Vi må sørge for at prosjektene har et sikkert feste i Sør, sier informasjonssjef Veslemøy Lothe Salvesen i Fredskorpset.

I fjor ble det planlagt at de første

Veslemøy Lothe Salvesen, informasjonssjef i Fredskorpset.

fredskorpserne skulle reise ut allerede før påske i år, men nå er det klart at partene trenger mer tid.

- Vi regner med at de første deltakerne reiser ut i juni, sier Lothe Salvesen.

Hun opplyser at Fredskorpset vil skifte navn for bedre å kommunisere med målgruppen som er ungdom mellom 22 og 35 år. Navnet er imidlertid hemmelig inntil det godkjennes av Kongen i statsråd 27. februar.

De bedriftene og organisasjonene som nå er i gang med forundersøkelser, hadde allerede kontakt med

partnere i Sør. Men også bedrifter og organisasjoner som ikke har kontakt med noen, holder på å lete etter partnere, ifølge Lothe Salvesen. Fredskorpset har i år et budsjett på 19 millioner kroner, noe Lothe Salvesen mener er for lite dersom de skal kunne svare på den store interessen. Hittil har FK hatt møte med 150 interessenter.

Det norske Fredskorpset ble etablert i ny drakt i fjor høst og skal koordinere utvekslingsprogrammer mellom partnere i nord og sør.

minister Anne Kristin Sydnæs og NORADs direktør Tove Strand og klaget sin nød.

«Vi forstår [...] at det er vanskelig å overstyre de tanzanianske myndigheter i en prosess som denne, men tillater oss likevel å henstille til at dette gjøres», skriver Veidekke-direktørene Tor Bråten og Kai Krüger Henriksen i brevet.

- Da vi mottok brevet, ba vi ambassaden i Dar es Salaam om å utbe myndighetene i Tanzania om en forklaring, opplyser assisterende direktør i NORAD Kjell Storløkken, og påpeker at det ikke er uvanlig i internasjonale anbudsrunder at anbyderne får mulighet til å oppklare spørsmål og utilstrekkelige opplysninger.

Innrømmet feil. Ministry of Works og CTB har i ettertid innrømmet at de har gjort en formell feil, og har inkludert Veidekke og det sørafrikanske firmaet i konkurransen.

Flere Bistandsaktuelt har snakket med mener at saken er delikat, fordi den havner midt i skjæringspunktet mellom mottakeransvaret og Norges ønske om å få et norsk firma med i konkurransen. Storløkken synes imidlertid ikke dette har vært et dilemma.

- Nei. Siden vi finansierer prosjektet har vi rett til å si et endelig ok. Samtidig er vi opptatt av at slike prosesser skal være åpne for innsyn. Dessuten ble Veidekke behandlet på lik linje med de øvrige selskapene, sier han.

Gigant-dam skaper strid

Veidekke slo ut Norpak i kamp om kjempe-kraftverk i Uganda

Det norske entreprenørskaper Veidekke ASA jubler over sitt hittil største oppdrag med å bygge et nytt kraftverk ved Bujagali Falls i Uganda. Men lokalt møter prosjektet også motstand fra aksjonister, og internasjonale organisasjoner hevder at prosjektet strider mot flere av retningslinjene til Verdens Damkommisjon.

• BIBIANA DAHLE PIENE

Høsten 1999 vedtok ugandiske myndigheter å etablere et nytt, privateid kraftverk på Nilen. Seks mulige prosjekter ble vurdert, men det amerikanske Bujagali-prosjektet gikk av med seieren, foran et prosjekt i Karuma Falls som hadde norske eierinteresser (det norske selskapet Norpak – med selskaper som Veidekke, Kvarner Energy og ABB i ryggen)...

Tidens største. Kraftverket skal ligge ved Bujagali Falls, om lag åtte kilometer nord for Nilens kilde i Victoriasjøen. I tilslutning til kraftverket skal det bygges en dam som kan romme 750 000 kubikkmeter vann.

Byggherre er prosjektselskapet AES Nile Power Ltd., som eies av det amerikanske selskapet AES Corporation, verdens største energileverandør.

Selve byggingen skal et forretningskonsortium, som ledes av norske Veidekke ASA – og der blant andre ABB, Skanska AB og GE Energy AS er med – ta seg av. Det er tidens største kontrakt for Veidekke, med en kontraktssum på rundt én milliard kroner.

Dersom Verdensbanken vedtar å støtte byggingen av det 200 MW store kraftverket i Bujagali, som har en kostnadsramme på 520 millioner amerikanske dollar, vil dette bli den hittil største private investeringen i Øst-Afrika.

Venter på anbefaling. Men prosjektet er avhengig av støtte fra leverandørlandenes garantiinstitutter. I Norge har både NORAD og Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) gitt en prinsipielt tilsagn om økonomisk bistand. Fra NORADs side vurderes de utviklingsfremmende sidene ved prosjektet som gode.

Men verken NORAD eller GIEK

Kraftverket skal ligge ved Bujagali Falls, om lag åtte kilometer nord for «Nilens kilde». Hit kommer titusener av turister hvert år.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

vil kommentere Bujagali-prosjektet nærmere før Verdensbankens International Finance Corporation (IFC) kommer med sin endelige anbefaling. Den har latt vente på seg. De færreste tror imidlertid at IFC, som tidligere har stilt seg positiv til prosjektet, kommer til å snu i saken.

Møter motstand. Men i Uganda har prosjektet møtt kraftig motstand fra deler av det sivile samfunnet. Kritikere hevder at hele prosjektet er innhyllet i et slør av hemmelighet, korrupsjon og politisk press fra USA. Ugandiske organisasjoner som Save Bujagali Crusade (SBC) og National Association of Professional Environmentalists (NAPE) peker også på at prosjektet verken er det billigste, mest kostnadseffektive eller miljøvennlige av de seks som ble vurdert.

– Bujagali-prosjektet er et perfekt eksempel på politisk manipulasjon og korrupsjon som tjener selskapenes interesser, og som er legitimert gjennom et komplekst system av løgner, illusjoner og desinformasjon, sier Martin Musumba fra SBC i et innlegg til Verdens Damkommisjon.

Blant annet mener man at utbyggingen vil ødelegge et populært rafting-område, og at den kommer i konflikt med viktige turistinteresser. Utbyggerne har også avvist å vurdere alternativene, hevder mot-

standerne. Ei heller skal det være laget en plan for de 820 menneskene som må flyttes fra området.

Har ikke råd. En rekke internasjonale organisasjoner, deriblant Foreningen for Internasjonale Vann- og Skogstudier (FIVAS), har engasjert seg i kampen mot Bujagali-utbyggingen.

– Vi har bedt NORAD og GIEK om å redegjøre for grunnen til at de vil støtte prosjektet, men vi har ennå ikke fått et ordentlig svar, sier daglig leder i FIVAS Tonje Folkestad.

Ifølge organisasjonen International Rivers Network (IRN) bryter Bujagali-prosjektet med en rekke av retningslinjene som Verdens Damkommisjon la fram like før årsskiftet (se Bistandsaktuelt nr. 10, 2000, red. ann.). Blant annet er det ikke foretatt skikkelige miljøkonsekvens- eller risikoanalyser, alternativene er ikke tilstrekkelig vurdert, og viktigst: prosjektet kommer ikke til å bedre situasjonen for lokalbefolkningen, av den enkle grunn at de ikke kommer til å ha råd til å kjøpe strøm til markedspris, hevder IRN.

I desember i fjor skrev flere av organisasjonene et brev til IFCs visepresident Peter Woicke, der de ber om at prosjektet ikke får støtte før det er blitt vurdert på nytt etter Damkommisjonens retningslinjer.

Hva IFC velger å gjøre, gjenstår imidlertid å se.

Tviler på kritikken

Den 17. november i fjor undertegnet det Veidekke-ledete konsortiet avtalen med AES Nile Power om å bygge Bujagali-kraftverket. Nå er de ivrige etter å komme i gang, og stiller seg tvilende til kritikken fra motstanderne.

– Det er alltid vanskelig å finne den objektive sannheten i slike saker. Vi opererer sammen med et amerikansk selskap, som hele veien har samarbeidet med ugandiske myndigheter, og vi regner med at når de ønsker prosjektet så har de grunnlag for det. Ut fra hva vi vet i dag er det ingenting som tilsier at prosjektet ikke vil bli gjennomført, sier informasjonsdirektør Kai Krüger Henriksen i Veidekke ASA.

– Det er klart at utbyggingen vil

få konsekvenser for miljøet, på grunn av at vi fyller opp med en masse vann. Men det er forholdsvis få mennesker som blir direkte berørt. Disse har også fått ny jord, sier Henriksen.

Ifølge Veidekke er det 32 familier som må flytte på grunn av utbyggingen. FIVAS hevder imidlertid at prosjektet vil medføre tvangsflytting av 820 personer, og berøre ytterligere 6000 gjennom tap av felles land og gravsteder.

– Noen særinteressegrupper har tydeligvis greid å finne andre tall enn de vi opererer med. Vi støtter oss til de offisielle tallene, kommenterer Henriksen.

UGANDA

I tilslutning til kraftverket skal det bygges en dam for 750 000 kubikkmeter vann.

Noen særinteressegrupper har tydeligvis greid å finne andre tall enn de vi opererer med.

Kai Krüger Henriksen, informasjonsdirektør i Veidekke ASA.

FAKTA OM KRAFT

■ Mangelen på elektrisk kraft er påtrengende i Uganda. Landets eneste vannkraftverk, det stats-eide Owen Falls og produserer 180 megawatt (MW). Det er under utvidelse, og skal etter endt utbygging produsere 250 MW. Her er NORAD inne med gunstige lån til finansiering av turbiner, transformatorer og utstyr for å styrke ledningsnettet.

■ Men selv når det nye Owen Falls er i full drift, vil det ikke dekke behovet for elektrisk kraft i et land i industriell vekst, og med 20 millioner innbyggere. I og rundt Kampala rasjonerer strømmen. Nordområdene er ikke knyttet til noe strømnnett, og næringslivet der må klare seg med dieselaggregater.

notiser

300 millioner til forskning

NORAD bevilger 300 millioner kroner for å styrke kapasiteten og kompetansen innen høyere utdanning og forskning i utviklingsland. Samarbeidet er en 5-årig videreføring av et program som involverer 335 norske forskere og 526 akademikere i Sør.

– Målet med støtten er å bidra til kompetansebygging i utviklingsland gjennom forskning og utdanningsamarbeid mellom universiteter, høyskoler og forskningsinstitusjoner i Norge og tilsvarende i Sør. Dette kan forenes med en strategi for å styrke norske institusjoner i deres internasjonaliseringssjanser, sier underdirektør Kristin Sverdrup i NORAD.

Prinsippet om likeverd mellom partnere skal danne basis for samarbeidet.

NORADs avtalepart i Norge er Norges Universitets- og høyskoleråd. Avtalens geografiske nedslagsfelt er avgrenset til land der Norge er involvert i utviklingssamarbeid.

– Universitetene spiller en viktig rolle i økonomisk, sosial og demokratisk utvikling i utviklingsland, og NUFU-samarbeidet har bidratt til å bygge opp fagmiljøer i Sør innenfor bl.a landbruk, helse, økonomi og naturvitenskapene, sier Sverdrup.

10 millioner til UNAIDS

Norge gir ti millioner kroner til FN-organisasjonen UNAIDS sitt arbeid med å kontrollere og forebygge hiv og aids i forbindelse med fredsoperasjoner. Det kunngjorde utviklingsminister Anne Kristin Sydnes på et møte i FNs Sikkerhetsråd i begynnelsen av januar. For ett år siden vedtok Sikkerhetsrådet egne tiltak mot aids ved fredsoperasjoner, fordi hiv/aids er mer utbredt blant soldater enn befolkningen for øvrig i mange land.

Internasjonalt senter i Mandal

Landsstyret i Det Norske Misjonsselskap og landsrådet i Norges Kristelige Student og Skoleungdomslag har fattet vedtak om å gå sammen med Strømmestiftelsen om å videreføre skolevirksomheten ved Lagets Bibel og Evangeliseringscenter på Hald, som et nytt Internasjonalt Senter.

Senteret vil bli lokalisert til Hald ved Mandal (nåværende Lagets Bibel og Evangeliseringscenter).

Gjennom dette samarbeidsprosjektet sikres det videre drift og utvikling av det internasjonale kurstilbudet ved Hald i et nytt samarbeid mellom de tre organisasjonene, heter det i en pressemelding

Hjulene ruller i det nye Albania

... men noen ruller fortere enn andre - i stjålet Mercedes

TIRANA (b-a): Etter år med politisk og økonomisk turbulens begynner hjulene å rulle i det fattige og bistandsavhengige Albania. Inflasjonen er under kontroll og de utenlandske investeringene øker. Men samtidig øker forskjellene mellom fattig og rik. Mange fattige har i dag verken skole- eller helsetilbud.

Det er mengder av moderne mercedeser i Tirana vest. Men de færreste er kjøpt gjennom lovlige kanaler, mener folk flest. FOTO: ODD IGLEBÆK

ALBANIA

• I ALBANIA:
ODD IGLEBÆK (TEKST OG FOTO)

Det er tidlig morgenstund på Skanderbegplassen i Tiranas sentrum. Auni Xhabrahimi (50) er på plass for å prøve å tjene noen kroner på pengeveksling.

- Slike som meg bidrar ikke mye til å berike vårt land. De som virkelig yter noe er de som har arbeid i utlandet. Ja, også de som smugler biler og sånt, pluss selvfølgelig slike som dere, utlendinger som kommer hit med bistand, sier Xhabrahimi.

Han var 22 år i militæret - inntil Enver Hoxhas totalitære kommunistregime ble kastet på historiens skraphaug av folket selv. Det var da han måtte begynne et nytt og mer utrygt liv - som pengeveksler.

- På en god dag kan jeg tjene opp mot 40 kroner, men det vanlige er om lag det halve. I tillegg har jeg pensjon. Den utgjør cirka 500 kroner måneden, så jeg har det ikke så verst. Det er verre med dem som er uten jobb og inntekter, sier han.

- **Nå går det bra!** Det internasjonale pengefondets representant Volker Treichel ser positivt på landets situasjon.

- Nå går det bra, i alle fall på det økonomiske planet. Man må huske på at så seint som i 1997, etter de såkalte pyramidespillene, var det nærmest sammenbrudd og fullstendig anarki her i landet. Nå har vi en inflasjon som er på null og en generell vekst på 7-8 prosent, oppsummerer Treichel.

Treichel forteller at Albania i dag har valutareserver tilsvarende 550 millioner dollar, nok til 4 måneders import, og at statsinntektene for 2000 vil øke med 30 prosent sammenliknet med 1999.

- Privatiseringen er kommet godt i gang, særlig av små og mellomstore bedrifter. Den første statseide banken er nå solgt, sier Treichel.

Telenor er med. Utlandets interesse for å investere i landet øker også.

- På markedet for mobiltelefo-

ner skjer det også mye. Nylig ble det inngått kontrakter for 86 millioner dollar. Norske Telenor sammen med greske Cosmo er viktige aktører her. Våre anslag for 2000 sier at de samlede utenlandsinvesteringer vil komme opp i 120 millioner dollar, og det er det høyeste beløp noensinne, sier Treichel.

Billige, stjålne «mercer». Relativt sett har Albania en av de høyeste tettheter av Mercedeser i verden. Mange av dem er svært nye, og sammen med BMWer, Audier og bistandsjeper dominerer de gatebildet i den albanske hovedstaden. Ingen vet nøyaktig, men den vanlige oppfatning er at flertallet av luksusbilene er tjuvgods, ulovlig innført fra Vest-Europa.

- De er også ganske billige. En ny Mercedes koster ikke mer enn 1500 dollar, mens en god bruktbil får du for under halvparten. Den lave prisen skyldes ikke bare at det er stjålne biler, men også den lave kjøpekraft her i landet. Vi har rett og slett for få rikinger til å få opp prisene, sier en kjentmann.

Smugling og korrupsjon. - Hvilket inntrykk har IMF i denne sammenheng. Albania har jo et heller ekstremt rykte i forhold til smugling og korrupsjon?

- Myndighetene har foretatt en del oppryddinger og forbedringer, både hos tolletat og politi, som har ført til at den personlige sikkerheten er blitt mye bedre. Men korrupsjon er fortsatt et av de største problemene, samt de tette båndene mellom mafia og politi, sier IMF's Volker Treichel.

- Reduksjon av fattigdom står høyt på alle givers dagsorden, og for tiden særlig hos IMF og Verdensbanken?

- Her er det også framgang å spore. Sammenlikner vi det albanske statsbudsjettet for 2001 med tilsvarende for året før, ser vi at helseposten er økt fra 3,6 til 4,0 prosent. For undervisning er det vekst fra 3,0 til 3,2 prosent og for transport fra 2,3 til 2,7 prosent. Planene er også å øke lønningene til lærerne ute i distriktene, sier Treichel.

Til sommeren vil IMF starte opplæring i å utarbeide strategier for å redusere fattigdom. Målgruppen for denne opplæringen er først og fremst myndighetene.

- Andre oppgaver er å forbedre domstolene og det juridiske systemet, særlig i forhold til spørsmål knyttet til eiendomsrett til jord og å få til betalingssystemer for elektrisitet, vann og andre offentlig tjenester. Når det gjelder elektrisitet håper vi for eksempel at automatisk avleste målere plassert hos e-leverandørene, skal bidra til at folk betaler.

IMF er for positive. Bildet IMF's utsending tegner av Albania får på mange områder oppslutning fra de fleste givere. Men det er også uenighet, og særlig gjelder det den økonomiske framgangen. Her mener flere at IMF maler for rosenrødt.

- Økende fattigdom, særlig på landsbygda, er et stort problem, sier Ana Gjokutaj som er talskvinne for Verdensbanken. Hun er selv albaner, lokalt ansatt og kjenner godt de økonomiske levekår i landet:

- Et annet problem er forskjellen mellom rike og fattige. Før var vi alle fattige, men samtidig hadde alle et helse- og skoletilbud. Nå er det mange som ikke har det, samtidig som noen også er blitt rike, sier Gjokutaj.

”

Ifølge våre beregninger overfører utenlandsarbeidere det dobbelte av hva givene bidrar med.

Volker Treichel, IMF's representant i Tirana.

- Slike som meg bidrar ikke mye til å berike vårt land.

- **Bistand skal brenne**

ROMA/TIRANA (b-a): - Italias store bistandsinnsats på Balkan har som formål å redusere den illegale trafikken med mennesker. Dette er vi helt åpne på.

Personen som sier dette har en viktig posisjon i informasjonsavdelingen i Det italienske utenriksdepartementet.

- Men du kan ikke sitere meg med navn, du må skrive en sentral

nd, sier Auni Xhabrahimi, pengeveksler på Skanderbeg plass. FOTO: ODD IGLEBÆK

se migrasjon

kilde. I Italia kan ikke tjenestemenn gi uttalelser på departementets vegne, forklarer han.

At et formål med bistanden til Albania er å redusere utvandringsspresset, støttes også av diplomater i Tirana. Men de vil ikke navngis:

- Temaet er litt for politisk brennbart, til at vi kan uttale oss offentlig, sier en diplomat fra et av de nordlige EU-landene.

Køen av visumsøkere er alltid lang utenfor den italienske ambassaden.

Givere koordinerer – på egne premisser

De siste ti årene har et titall giverland gitt rundt 16 milliarder norske kroner til Albania.

- Det er et godt samarbeid når det gjelder å sende ut politiske signaler, men for øvrig er det ofte mer konkurranse enn koordinering givene i mellom, sier chargé d'affaires Tobias F. Svenningsen ved den norske ambassaden i Tirana.

Et annet problem diplomaten trekker fram, er at givene «deler» landet seg i mellom. - Hvert giverland jobber ut fra sine tradisjoner og forutsetninger. Dermed risikerer man å få en situasjon, hvor ulike albanske lokaladministrasjoner har mer felles med «sitt» land enn med hverandre.

- Et tredje problem knytter seg til forskjellen mellom større og mindre givere. Førstnevnte har store ressurser og er dermed ikke så avhen-

gig av samarbeid. De kan mer gjøre som de vil. Av og til virker det som om deltakelse på koordineringsmøter er for å plukke opp gode ideer til nye prosjekter, sier Svenningsen.

Mottakere på siden. Men mest tenkelig er at mottakerne blir trukket for lite inn i prosessene. På koordineringsmøtene er det vanlig at givere møtes først og diskuterer seg i mellom. Deretter, når mange av premissene alt er lagt, kommer representantene for de albanske myndighetene, sier den norske chargé d'affaires.

Flere givere, også IMF, understreker albanske myndigheters begrensede kapasitet til å ta imot bistand. De mener at dette bidrar til en uheldig konkurranse om de mest «spennende» prosjektene. Kapasitetsproblemer er en sentral del av forklaringen på hvorfor givere satser mye på å bygge opp offentlige institusjoner.

- **EU må være staten.** De ulike EU-organene er til sammen den største givener i Albania.

- I Albania er det EU-kommisjonens oppgave å fungere som en del av statsapparatet. For eksempel finansierer vi det viktige og nødvendige juridiske arbeidet på sentrale områder som straffelovgivning, privatrettslige forhold og toll og avgifter. Vi arbeider også mye med å reformere den offentlige administrasjonen og prosedyrene for å rekruttere personell til offentlige stillinger. Verdensbanken, som også er en stor giver, konsentrerer seg om den private sektor. Dette er en grei arbeidsdeling, sier EU-kontorets nestleder Antonio Castellacci.

Han mener at EU er flinke til å koordinere de albanske myndighetene?

- I fem ulike departementer; jordbruk, transport, offentlig arbeid, offentlig administrasjon og regional utvikling, har vi egne programmer for koordinering som også er finansiert med EU-midler.

- Men hvem er det som reelt styrer?

- Utgangspunktet er at Albania på sikt skal bli EU-medlem. For vår alles fred og stabilitet i Europa vil det være ekstremt viktig, sier Castellacci.

Norges chargé d'affaires i Tirana, Tobias F. Svenningsen

FATTIG LAND

■ Albania har alltid vært et fattig land, også under kommunistregimet, som varte fra 1944 til 1992. I dag regnes landet som Europas nest fattigste. (Bare Moldova, en tidligere Sovjetrepublikk, er dårligere stilt.)

■ Årlig inntekt per innbygger er beregnet til 810 USD, tilsvarende cirka 7500 kroner. Det er på nivå med land som Sri Lanka, Bolivia, Elfenbenskysten, Ukraina og Filippinene.

■ Inntektene i Albania gjør også at landet kvalifiserer for såkalte myke utviklingslån, som er rentefrie og har 35-40 års nedbetalingstid. I praksis utgjør disse også nesten halvparten av Albanias utenlandsgjeld på drøye 600 millioner dollar.

Italia og EU gir mest

Italia er i særklasse den største bilaterale givener til Albania. Det lille landet mottok i perioden 1996-2000 tilsvarende drøye tre milliarder kroner i italiensk bistand. Beløpet utgjør sju prosent av samlet italiensk utviklingsbistand i tidsrommet, og svarer til nesten tre firedeler av Italias samlede bistandsinnsats på hele Balkan.

Den nordiske bistanden er foreløpig på et lavt nivå. I forhold til utbetalinger ligger Norge på fem millioner dollar og Sverige på vel fire til og med 1999. For Danmark er planene utbetalinger på 12 millioner for perioden 1999-2002.

Albanias største bistandsinntekt er EUs multilaterale overføringer på 618 millioner dollar.

Den totale bistand til Albania har utgjort vel 500 kroner per innbygger i året. De albanske myndighetene anslår samlet utbetalt bistand til og med 1999 til 1,9 milliarder dollar (cirka 16 milliarder kroner).

ALBANIA-BISTAND

Utbetalt bistand til Albania 1992-1997 – de største givene.

(Tall i mill. dollar)

EU	618
Verdensbanken (IDA)	331
Italia	286
USA	200
Tyskland	138
Hellas	56
Sveits	47
Japan	43
Nederland	30
Østerrike	17
Kuwait	16
Canada	12

Bistand til Albania 1990-1999 – fordelt på poster.

(Tall i mill. dollar)

Matvare- og annen nødhjelp	471
Betalings- og budsjettstøtte	392
Jordbruk	194
Privatiseringstiltak	187
Transport	174
Helse	84
Utdanning	72
Vann og kloakk	62
Annen infrastruktur	51
Energi	50
Diverse	45
Lov og orden	42
Offentlig administrasjon	12

Kilde: Ministry of Economic Cooperation and Trade, Tirana.

Arafats «statsapparat» kollapser?

Norsk diplomat dypt bekymret over økonomisk krise

RAMALLAH (b-a): Etter fire måneder med folkelig opprør og israelske mottiltak er det uferdige palestinske «statsapparatet» satt kraftig tilbake. – Situasjonen er nå så alvorlig at sentralmyndigheten rett og slett står i fare for å kollapse, advarer leder av det norske representasjonskontoret for Vestbredden og Gaza, Geir O. Pedersen.

• PÅ VESTBREDDEN:
ROGER HERCZ

Ifølge Pedersen, vil en kollaps av den palestinske myndigheten raskt også få følger for forhandlingene med Israel.

– En kollaps kan i verste fall bety at man på israelsk side ikke har en partner i fredsprosessen. Hvis det skulle skje, vil det også være mot israelske interesser. For det vil ødelegge mulighetene for israelernes sikkerhet, sier Pedersen.

Ministerråd Geir O. Pedersen.

Pedersen er ikke alene om sine advarsler. I midten av januar var situasjonen så tilspisset at selv en israelsk general gikk ut og advarte om at palestinerne stod i fare for å falle sammen.

Israels regjering legger på sin side ikke skjul på hensikten med sine mottiltak: Å skape press på president Yasser Arafat, som så skal gi ordre om å stanse intifadaen og volden.

Utenriksminister Shlomo Ben Ami kalte nylig sin politikk et «kvelertak» på den palestinske økonomien.

Håpløshet og sinne. Ødeleggelsene etter opprøret og de israelske mottiltakene er langt mer omfattende enn det øynene kan se. I gatene i Ramallah kan en nesten ta og føle på pessimismen, håpløsheten og sinnet. Siden september i fjor er over 320 palestinere blitt drept og minst 9000 andre såret. Minst 47 israelere er også drept.

Den palestinske økonomien er praktisk talt ruinert og den private sektoren lammet. Samtidig er byggingen av en egen statsinfrastruktur – med støtte fra blant annet norsk bistand – satt alvorlig tilbake.

Ifølge FNs beregninger taper den palestinske myndigheten rundt 10

– Verste krise på ti år, sier UNRWA-sjef

• GUNNAR ZACHRISEN

– Situasjonen for palestinske flyktninger er den verste på ti år. Og verst av alt er de psykologiske effektene – at håpet svikter, sier leder av FNs organisasjon for Palestina-flyktninger UNRWA, Peter Hansen til Bistandsaktuelt.

– Også utenfor Det palestinske området, for palestinske flyktninger i andre land, vil den psykologiske effekten slå hardt inn, sier den danske UNRWA-sjefen.

Mange av palestina-flyktning-

Denne gutteskolen utenfor Nablus er en av 24 skoler som er bygget eller rehabilitert med norske bistandsmidler. Nå er tempoet i skoleprosjektene betydelig redusert.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

millioner dollar daglig under opprøret. Arbeidsledigheten i Vestbredden og Gaza samlet er oppe i over 40 prosent, et enormt tall spesielt med tanke på at hver arbeider i gjennomsnitt brødfør fem til seks familied medlemmer. Nær hver tredje palestinere lever allerede under den definerte fattigsgrensen.

Mer enn dobbelt så mye. Kun i de to første månedene av opprøret tapte palestinerne dermed, ifølge UNSCOs siste rapport, rundt 500 millioner dollar. Beløpet tilsvarer mer enn dobbelt så mye som den samlede giverlandsstøtten i første halvdel av år 2000.

Krisen har også ført til at de fleste giverlandene, blant dem Norge, har måttet reorganisere sine budsjett og planer.

– I realiteten har alle norske prosjekter blitt påvirket, og særlig skolebyggingen, der tempoet er blitt kraftig redusert. På grunn av stengningene kan vi ikke få inn verken utstyr eller folk. Slik er det også med energiprojektene, sier ministerråd Geir O. Pedersen.

På skolefronten er Norge involvert i byggingen og rehabiliteringen av 24 skoler på Vestbredden og i Gaza. Norge er også blant annet involvert i energiprojekter i Nablus, Betlehem og i Hebron-området.

– På grunn av situasjonen har vi

– i fellesskap med palestinerne – blitt enige om å satse på jobbintensive tiltak. Dette er gjort uten ekstra-bevilgninger fra UD, og budsjetter for andre prosjekter er blitt kuttet, sier Pedersen.

Norge har gått inn i løpende prosjekter som veibygging eller treplantning i Jenin- og Nablus områdene. Håpet er å lette litt på den høye arbeidsledigheten. I alt 25 millioner norske kroner er hittil blitt reallokert.

Uenig med giverne. Men ikke alle er enige i giverlandenes omprioriteringer. Enkelte palestinske akademikere sier krisehjelpen er kortsiktig, og at den ikke hjelper statsbyggingen. – Skaden på oppbyggingen av institusjoner i Palestina er omfattende, fremholder Ghania Malhees, som leder Palestine Economic Policy Research Institute. Hennes påstand er at giverlandenes interesser ikke nødvendigvis er ens med palestinerne interesser.

– De fleste giverlandene ønsker i praksis å finansiere fredsprosessen, og nå prøver de først og fremst å hindre fredsprosessen i å nå en total kollaps, sier Malhees.

Misnøye med korrupsjon. Et gammelt-nytt problem, som indirekte også har berørt giverlandene, er den påståtte korrupsjonen blant nøkkelpersoner rundt president Arafat. Al Aqsa-opprøret (den nye intifadaen) er ikke kun rettet mot Israel, den fortsatte okkupasjonen og fredsprosessen mangler. Opprøret har også vært et uttrykk for palestinerne voksende frustrasjon overfor Arafats mange korrupte menn som krever enerett og monopol på store deler av handelen i de palestinske områdene.

Etter tre måneders strid med israelerne ble de palestinske våpenløpene i januar rettet mot en av deres egne. Hisham Mekki, lederen av det offisielle palestinske fjernsynet og en av Arafats lojale støttespillere, satt og spiste på en bedre restaurant i Gaza da væpnede menn løp inn og skjøt ham. «Al Aqsas martyrer» tok

på seg ansvaret. Angrepet var, ble det sagt, en straff for at Arafat ikke hadde fjernet de korrupte lederne i sitt styre. Beryktet for å ha tjent millioner av dollar på tvilsomt vis, var fjernsynssjefen Mekki hatet på Vestbredden og i Gaza.

Vil giverne svikte? I de siste ukene har flere palestinere også uttrykt frykt for at situasjonen vil kunne bli så nedslående at de internasjonale giverlandene vil velge å heller prioritere andre av verdens kriseområder hvor de har større sjanse for å lykkes. Salam Ajlouni, sjefsøkonomen ved UNSCOs kontorer i Gaza, avviser en slik mulighet.

– Giverlandene har interesser i fredsprosessen suksess. Vi snakker om regional stabilitet. På mange måter kan hendelsene her influere deres eget velvære, sier Ajlouni.

Mindre kompromissvilje. Hillel Frisch, en ledende israelsk akademiker som har skrevet bok om palestinsk statsbygging, tror heller ikke giverlandene vil skru igjen kranen. Men han mener Al Aqsa-opprøret vil få andre konsekvenser: – Det vil svekke Arafats spillerom i forhandlingene med Israel. Lokale Fatah-aktivister er blitt styrket på sentralstyrets bekostning. Arafat vil dermed ha mindre evne til å inngå kompromiss, sier Frisch, som kommer fra Bar Ilan-universitetet utenfor Tel Aviv.

Han mener forhandlingsstriden rundt de palestinske flyktningene er et eksempel på nettopp dette.

Men selv om Arafats styre er svekket, er det ikke – ifølge den israelske statsviteren – truet.

– Det palestinske samfunnet er et av de mest politisk subsidierte samfunnene i verden, og kun Arafat har evnen til å skaffe pengene. Enhver palestinere er klar over dette, sier Frisch, og legger til at rundt 115 000 palestinere og deres familier er direkte avhengig av sin månedslønn fra selvstyremyndighetene.

Roger Hercz er frilansjournalist og korrespondent for Dagsavisen.

”
Det palestinske samfunnet er et av de mest politisk subsidierte samfunnene i verden, og kun Arafat har evnen til å skaffe pengene.

Hillel Frisch, israelsk intellektuell og forfatter av bok om palestinsk statsbygging.

Kondomer på tv ga het debatt

AV DIANA ZULU, ZAMBIA

Jeg tror ikke på kondomer. Kondomer fører til dårlig moral, sa president Frederick Chiluba i Zambia for ikke lenge siden. En het debatt om sex, kondomer, moral og seksuelt overførbare sykdommer har rast i Zambia – et land der 20 prosent av den voksne befolkningen er hivsmittet. Og der det å snakke åpent om sex er tabu.

Det er to reklamesnutter på zambisk riks-tv som har forårsaket den voldsomme debatten. I reklamen selger tenåringsgutter og -jenter kondomer, og budskapet er «Bruk kondom hver gang du har sex. Ingen sex uten kondom». Alle er enige om at intensjonen bak reklamen er god, men likevel har foreldre, kirkeledere og politikere gjort opprør mot annonsen og kalt den usmakelig.

Kristendommen står sterkt i Zambia, og mange kristne hevder at kondomreklamen er uakseptabel fordi den «ødelegger barnas moral».

Zambias president Frederick Chiluba var den første som uttalte seg offentlig mot reklamen. Chiluba oppfordret folket sitt til å avstå fra sex før ekteskapet, og deretter til å holde seg til bare én sex-partner. Presidenten ba folk overgi seg til Gud og unngå tilfeldig sex.

Kondomer er et sikkert tegn på dårlig moral hos dem som bruker dem og hos dem som kjøper dem. Hvorfor skulle du kjøpe noe som leder til gale handlinger? spurte han.

Utdanningsminister Godfrey Miyanda fulgte opp ved å oppfordre befolkningen til å vurdere grundig hvorvidt de skal oppføre til kondombruk eller ikke. Han lovet at styresmaktene skulle forsikre seg om at de som reklamerer for kondomer holder seg innenfor en moralstandard som ikke underforstått oppmuntrer til sex.

Het debatt i Zambia: Stimulerer kondomreklame på tv til dårlig moral, og dermed til mer aids?

FOTO: PER KR. LUNDEN/SØRVIS

– Landet vårt trenger en sunn, moralsk atferdsendring, fordi det bare er på den måten vi kan få kontroll over aidsepidemien, mente utdanningsministeren.

Pastor Mubita skriver i sin faste spalte i den kristne avisa The National Mirror at det irriterende med tv-reklamen er at den formidler til ungdom at sex med flere partnere er en selvfølge.

– I forrige måned oppmuntret vi fedre til å engasjere seg i kampen mot hiv og aids. Nå betaler vi for å se umoralske gutter og jenter fortelle sine venner hvordan de skal oppføre seg dårlig uten at det får følger. Det er slike doble budskap som fyller

opp kirkegårdene våre, mente pastoren, som har bedt tv-selskapet Zambia National Broadcasting Corporation (ZNBC) stoppe annonsene «før ungdommen begynner å tro på løgnene».

Også søster Miriam Duggan i fransiskanermisjonen mener at bare avholdenhet og trofasthet nytter i kampen mot hiv og aids. Hun mener at reklamen forteller de unge at tilfeldig sex er greit hvis de bare bruker kondomer.

Hiv/aids-aktivisten og mediepersonligheten Obi Munalula mener at budskapet til de unge bør være avholdenhet.

– Avholdenhet er absolutt ingen umulighet, verken fysisk eller biolo-

”

Å si at sex er greit hvis en bruker kondom, er å gi adgangskort til et minelagt område.

Obi Munalula, aids-aktivist og mediepersonlighet

sett fra sør

I spalten **Sett fra Sør** vil du møte korrespondenter fra afrikanske land.

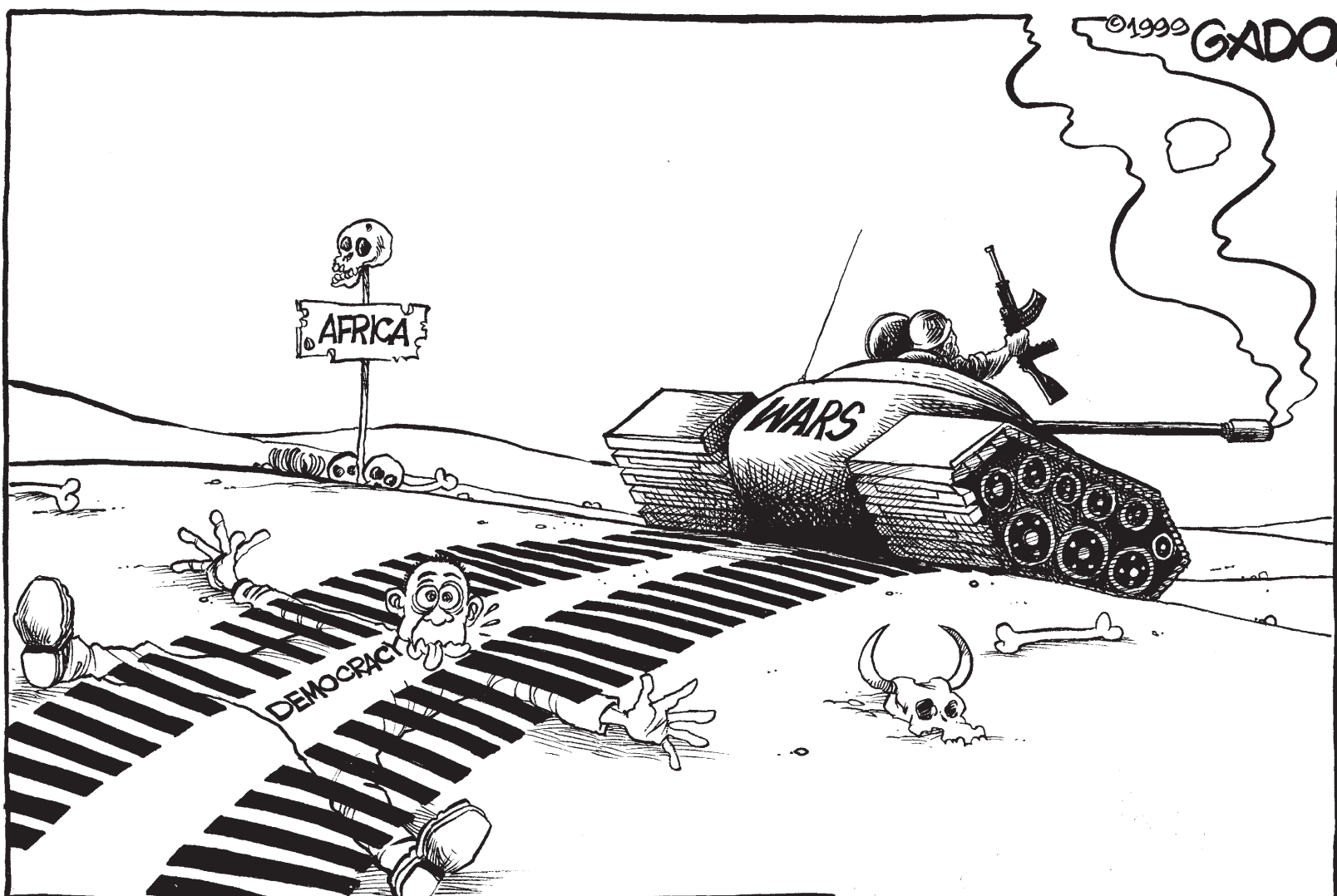

Diana Zulu er assisterende redaktør i Times of Zambia, og med i det internasjonale journalistnettverket til Sørvis Presse & Informasjon.

gisk. Det er den eneste effektive og fullstendig sikre måten å unngå både hivinfeksjon, kjønnssykdommer og svangerskap på. Å si at sex er greit hvis en bare bruker kondom, er å gi adgangskort til et minelagt område, sa Munalula.

Men helseminister Enoch Kavindile forsvarer kondomreklamen og argumenterer med at det er viktig at alle vet at ubeskyttet sex er farlig. Han mener zambiere bør være realistiske i en tid med en hiv/aidsepidemi som krever utallige liv. Over 20 prosent av Zambias voksne befolkning har hivvirus, og hiv og aids er mest vanlig i aldersgruppen 25 til 40 år. Verdensbanken, Det internasjonale pengefondet (IMF) og kondomprodusentene støtter helseministerens syn. Men diskusjonen i Zambia har vist at temaet er tabu, særlig på tv. Foreldre ønsker tydeligvis ikke at barna deres skal diskutere sex åpent – fordi det fordrer deres moral.

Gados verden

Tanzanianeren **Godfrey Mwambwa**, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen **Daily Nation**.

Bistand i krigens skygge

FN-soldater og nødhjelp skal redde sivilbefolkningen i «verdens verste land»

FREETOWN (b-a): 13 000 FN-soldater og et stort antall hjelpeorganisasjoner forsøker å skape fred og bøte på skadene i det krigsherjede Sierra Leone – landet som ligger på bunnen av UNDPs Human Development Index. En hovedutfordring for bistanden er å unngå at befolkningen blir statister i arbeidet for fred og utvikling.

• I SIERRA LEONE: ØVIND FJELDSTAD OG MERETE LINDSTAD

– De sa de skulle drepe oss alle sammen fordi vi støttet presidenten. Så satte de fyr på huset.

Hun husker det som om det var i går, 42-årige Kadiatu Fofanah. 9. ja-

nuar 1999 inntok opprørerne fra United Revolutionary Front (RUF) hovedstaden Freetown. Og knappe to uker etter denne «skrekkenes dag» kom rebellene til mentalsykehuset der Kadiatu og drøyt hundre andre hadde gjemt seg.

Lemlestet av macheter. – Vi greide å komme oss ut, men der sto de og ventet på oss, forteller Kadiatu. – Mennene ble stilt opp på én linje, kvinner og barn på en annen. Så drepte de mennene, før de gikk løs på oss med machetene sine.

Hun trekker kjoletøyet opp og blottlegger de to stumpene som er igjen av beina.

– Noen fikk beina kappet av, andre en hånd, en arm eller begge deler. Etter tre dager ble vi funnet og brakt til sykehus.

Økt bistand. Skjebnen til nibarns-

moren Kadiatu Fofanah og de om lag 1 000 andre som har overlevd RUF-opprørernes bestialske amputasjonsorgier, har åpnet omverdens øyne for konflikten i Sierra Leone. Konflikten har pågått siden 1991, men det er særlig de siste årene at FN og frivillige bistandsorganisasjoner har trådt til med hjelp i et stort omfang.

Tall fra FN vitner om den reneste bistandsboomen i Sierra Leone. Mens FN budsjetterte med 25 millioner dollar til humanitært arbeid i 1999, har organisasjonen bedt verdenssamfunnet om det tredobbelte beløpet – 78 millioner – for 2001. I tillegg kommer FNs fredsbevarende styrke, UNAMSIL, med et årsbudsjett på om lag 500 millioner dollar. Dessuten er den bilaterale bistanden omfattende. FN har registrert 46 internasjonale, frivillige humanitære organisasjoner som i dag er ak-

ner prosjekter på oppdrag fra FN, forteller OCHA-sjefen. Det gjelder for eksempel Flyktningerådet, som arbeider med undervisningsprosjekter for UNICEF og skaffer flyktninger husvære med midler fra FNs høykommissær for flyktninger.

Etterlever ikke avtale. I dag når imidlertid bistanden bare ut til om lag halvparten av befolkningen. Det skyldes at RUF kontrollerer de tredeler av landet, og opprørerne har tidligere tatt både FN-soldater og bistandsarbeidere til fange.

Da regjeringen og RUF undertegnet en våpenavtale 11. november i fjor, øynet bistandsorganisasjonene håp om å nå ut til flere. Som et ledd i våpenhvilen skulle FN få adgang til alle deler av landet, men så langt har RUF vist liten vilje til å etterleve avtalen.

Behov for langsiktighet. Mye av bistandsinnsatsen i Sierra Leone handler i dag om å gi nødhjelp til de om lag en million fordrevne. Men dersom situasjonen stabiliserer seg, vil hjelpeorganisasjonene stå overfor nye utfordringer. Da vil det blant annet handle om å gjenoppbygge det krigsherjede landet, der over 3000 landsbyer er rasert.

Allerede i dag opplever flere organisasjoner et press på å tenke langsiktig. Det erfarer Flyktningerådet, som er tungt inne flere steder i landet.

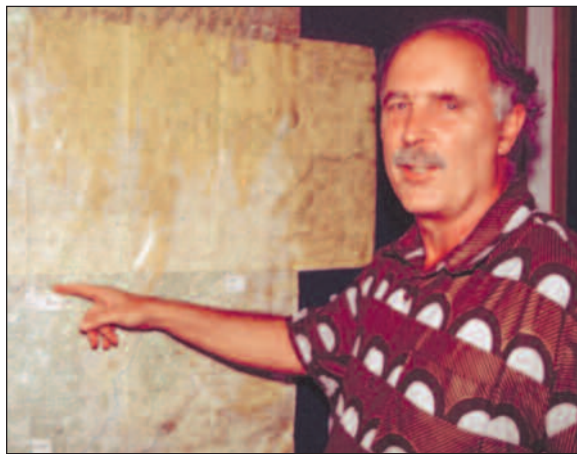
20 000 i leir. I byen Port Loko, ti mil nordøst for Freetown, har Flyktningerådet ansvaret for en leir for internt fordrevne. Innenfor et område på 250 ganger 750 meter bor over 20 000 mennesker i midlertidige hus med vegger og tak av plast. I samarbeid med blant andre Verdens matvareprogram, UNICEF, Røde Kors, Care og Oxfam sørger Flyktningerådet for at de fordrevne får dekket sine grunnleggende behov for husly, mat, rent vann og helsetjenester.

Likevel er det uro blant flyktningene, som er tvunget til et liv i passivitet. – Vi ønsker å vende hjem.

”

Noen fikk beina kappet av, andre en hånd, en arm eller begge deler.

Kadiatu Fofanah (42), ni-barnsmor.

Samarbeidet mellom bistandsgiverne er langt bedre i Sierra Leone enn i en rekke andre land, mener Dennis Johnson ved FNs kontor for koordinering av humanitære saker.

tive i Sierra Leone. En av de større er Flyktningerådet, som brukte om lag 30 millioner kroner i Sierra Leone i fjor.

Stort koordineringsbehov. Mangfoldet av hjelpeorganisasjoner medfører et stort behov for å koordinere bistanden, påpeker Dennis Johnson, stedlig representant i Freetown for FNs kontor for koordinering av humanitære saker, OCHA.

– Vi forsøker å lage et rammeverk for all bistandsinnsats i landet. Samtidig arbeider vi for å etablere et godt samarbeid mellom de ulike FN-organisasjonene, de frivillige organisasjonene og myndighetene i landet. Vi har også tett kontakt med UNAMSIL, sier Johnson. Han mener koordineringen av bistanden i Sierra Leone er langt bedre enn i mange andre land.

– Her samarbeider de ulike FN-organisasjonene om felles prosjekter, og det har vi ikke sett så mye av andre steder. Dessuten gjennomfører en rekke frivillige organisasjo-

dene i Sierra Leone elendige, som et resultat av korrupsjon og vanstyre. Landet ligger nå nederst på FNs utviklingsprogramms indeks for menneskelig utvikling (human development index).

■ Gjennomsnittlig levealder er 38 år, analfabetismen er på nesten 70 prosent, og brutto nasjonalinntekt er på 140 dollar pr innbygger.

FNs STØRSTE FREDSBEVARENDE OPERASJON

■ Med om lag 13 000 soldater er United Nations Mission in Sierra Leone, UNAMSIL, den største FN-operasjonen i verden i dag. FN ønsker å utvide operasjonen til om lag 20.000 soldater, men så langt har dette strandet på vanskeligheter med å få land til å stille med styrker.

■ Spesielt i de vestlige landene har viljen til å delta vært liten, mens en rekke land i den tredje verden har vært tungt inne. Nå er imidlertid både India og Jordan i ferd med å trekke seg ut. Jordan har koblet sin beslutning til NATO-landenes manglende vilje til å delta.

■ Norge har vært representert med en håndfull militære observatører i UNAMSIL, men trakk de siste ut i fjor høst. Begrunnelsen var blant annet at man ville prioritere den NATO-ledete styrken i Kosovo. To politifolk, som deltar i arbeidet med å bygge opp politiet i Sierra Leone, er nå de eneste norske deltakerne i UNAMSIL.

SIERRA LEONE

Opprørsbevegelsen RUF har sjokkert en hel verden med sin brutalitet. Kadiatu Fofanah ble lemlestet av opprørernes machete-kniver. ALLE FOTO: ØVIND FJELDSTAD

Sierra Leone – et rikt, men likevel fattig land

■ Sierra Leone har enorme naturrikdommer; blant annet diamanter, gull, bauxitt og rike jordbruksmuligheter. Utenfor kysten finnes det trolig store oljeforekomster. Men for fem millioner innbyggere har Sierra Leones rikdommer snarere vært til forbannelse enn til glede. Det gjelder særlig diamanterne, som er kjernen i konflikten som har plassert det vestafrikanske landet i nyhetsbildet.

■ Opprørsbevegelsen Revolutionary United Front (RUF) har siden 1991 terrorisert befolkningen og kontrollerer i dag størsteparten av landet, inkludert områdene med de største diamanforekomstene. Som en følge av konflikten har mer enn en million sierraleonere flyktet fra sine hjem.

■ Allerede før konflikten brøt ut var de økonomiske og sosiale forhold

Men vi trenger hjelp til å komme i gang med et normalt liv igjen, sier flyktninger vi snakker med.

Flyktningerådets ansatte i området erkjenner at den akutte nødhjelpen har sin begrensning. – Det er et problem at vi har fått en gruppe «profesjonelle» flyktninger. Noen har vært flyktninger i flere år, og passiveres av tilværelsen her, sier Svein Arne Laukli, som leder driften av leiren i Port Loko. – Mange av landsbyene de kommer fra er helt rasert, og det er behov for bistand til gjenoppbygging.

Gir husly. I områdene rundt Freetown er situasjonen en annen. Her har lokalbefolkningen gitt husly til et stort antall internt fordrevne, og Flyktningerådet har derfor gått inn med bistand til hele landsbyer – ikke bare til de fordrevne. Arbeidet omfatter blant annet utbedring og nybygging av hus, støtte til utvikling av fiske og mikrokredittprogrammer for kvinner.

Men slik innsats er ikke uproblematisk for Flyktningerådet, som først og fremst skal bistå flyktninger og internt fordrevne i krisesituasjoner.

– Det er et gap mellom nødhjelp og langsiktig bistand. Organisasjonene som arbeider med langsiktig bistand burde komme inn tidlig, før nødhjelpsorganisasjonene trekker seg ut. De burde vært i gang allerede nå, mener Mette Nordstrand, som er ansvarlig for Flyktningerådets utdanningsprosjekter i Sierra Leone.

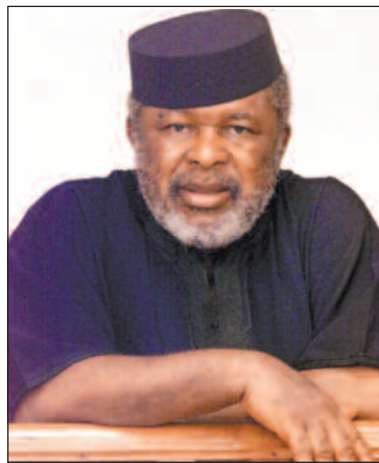
Det sivile samfunn. Konflikten og de forverrede levekårene har fratatt mange sierraleonere troen på egne muligheter til å skape et bedre samfunn. FN-styrkene og britiske soldater må ta knekken på opprørerne, og de utenlandske bistandsorganisasjonene må sørge for gjenoppbygging. Det er gjennomgangstonen blant mange av dem vi møter.

Men nøkkelen til Sierra Leones framtid ligger i landets egen befolkning, poengterer Oswald Hanciles i Civil Society Movement (CSM), en bred sammenslutning av folkelige bevegelser. CSM har arrangert flere store markeringer for å få fram folkets eget engasjement i arbeidet for fred og forandring.

– Det er ikke nok å få stoppet opprørerne, det er også behov for gjennomgripende endringer i den politiske ledelsen i Sierra Leone, sier Hanciles.

Han mener bistandsorganisasjonene må bidra til bygge opp under folkelige bevegelser.

– Det internasjonale samfunnet må innse at det ikke hjelper å legge igjen masse penger i fiskeriprosjekter, mikrokredittordninger og andre bistandsprosjekter hvis de ikke samtidig arbeider for å styrke det sivile samfunn. Bistandsorganisasjonene må finne fram til og bidra til å styrke de kreftene som kan få til forandring, sier han.

Foday Sankoh leder den ekstremt brutale opprørsbevegelsen RUF.

FOTO: SCANPIX/AP

– Ta kontroll over gruvene

FN bør angripe rebellene i Sierra Leone, mener Verdensbankdirektør

Eneste håp for fred i Sierra Leone er at FN angriper opprørsstyrkene og fratrar dem kontrollen over diamantgruvene. Det mener Verdensbankens forskningsdirektør Paul Collier. Han mener Norge bør bruke sin nye plass i Sikkerhetsrådet til å få i gang en FN-aksjon.

• BIBIANA DAHLE PIENE

Fred i Sierra Leone er avhengig av at regjeringen får kontrollen over diamantgruvene, sier Paul Collier, som har studert forholdet mellom konflikter og utvikling.

– Så lenge opprørerne beholder kontrollen, kan de finansiere krigføringen sin. Da får man ikke brutt den onde sirkelen, fremholder han.

Bakkeangrep. Ved å gjennomføre et kontrollert bakkeangrep vil FN-styrken i Sierra Leone, UNAMSIL, raskt kunne ta kontrollen over landets viktigste ressurs – diamantgruvene som i dag kontrolleres av opprørshæren United Revolutionary Front (RUF). Ifølge Collier vil dette gi myndighetene nok inntekter til i første omgang å etablere en regjeringsstyrke til å vokte gruvene, og deretter bruke de sårt tiltrengte diamantinntektene til å begynne det møysommelige arbeidet med å bygge opp landet.

Samtidig vil rebellene bli avskåret fra muligheten til å finansiere sin kamp mot myndighetene.

– Dersom ikke FN gjør dette, kommer man til å måtte bli i landet i all evighet. Å bare bruke FN-styrken til å beskytte regjeringen i hovedstaden Freetown, er helt meningsløst, mener Collier.

Slikker sårene. – Sierra Leone har store muligheter til å følge i Ugandas og Mosambiks fotspor, nemlig å komme seg ut av en ødeleggende krigssituasjon, og inn i en situasjon

Opprørsbevegelsen RUF rekrutterer smågutter helt ned i tiårsalderen.

FOTO: SCANPIX

der utvikling står i fokus. Men det internasjonale samfunnet må være villig til å hjelpe dem. Den hjelpen må bestå av en kortvarig militær operasjon med en klar strategi, sier han.

– Hvor realistisk er det at FN vil være villig til å gjennomføre et bakkeangrep?

– FN slikker fortsatt sårene etter katastrofen i Somalia. Operasjonen der var en total fiasko. Etter dette har blant andre USA vært lite villige til å sende bakkesoldater ut, og denne frykten har vært temmelig smittsom. Men det er vanskelig å se poenget med å ha FN-tropper i Sierra Leone uten å gjennomføre en slik strategi. Den strategien som brukes i dag er bare med på å opprettholde status quo. Det virker nokså meningsløst.

Ukontroversielt. Dette er ikke kontroversielle tanker, fremholder Collier, som mener en «Operasjon dia-

Paul Collier, forskningsdirektør i Verdensbanken.

mantkontroll» vil innebære liten risiko for FN-soldatene.

– Opprørsstyrkene ligner mye mer en løs forbryterorganisasjon enn en velorganisert, motivert hær. Rebellene har i årevis rekruttert unge narkotikamisbrukere som sine soldater, som med stor sannsynlighet kommer til å stikke av dersom FN ruller inn med sine tanks og våpen, og viser muskler.

– Dersom det internasjonale samfunnet ikke klarer å gjennomføre en operasjon som denne, vil det være et patetisk eksempel på en hylersk dobbelt standard som hersker mellom Europa og Afrika, mener Collier.

– Norge har vist seg å være et ledende land på mange fronter. Når Norge nå er med i Sikkerhetsrådet, bør man bruke anledningen til å fremme denne saken, sier Verdensbankdirektøren.

Hvordan avverge konflikter?

• BIBIANA DAHLE PIENE

– Hvordan man kan avverge og forebygge konflikter bør i langt større grad komme på utviklingsagendaen. Vi må begynne å diskutere hvordan bistand kan skreddersys for å redusere risiko for borgerkriger.

Det sier Verdensbankens forskningsdirektør Paul Collier. Mannen bak «Assessing aid» var nylig på sitt tredje norgesbesøk for å lansere en egen studie på konflikt og bistand, kalt «The economics of civil wars, crime and violence».

Verst i Afrika. På 90-tallet eksploderte voldsnivået, især i Afrika. Verden over har borgerkriger og konflikter de siste ti årene skapt 13 millioner flyktninger og ytterligere 38 millioner internt fordrevne. Disse enorme sosiale kostnadene er det i all hovedsak fattige utviklingsland som må bære.

I studien har Collier og hans team gjennomgått alle nasjonale konflikter og borgerkriger siden 1960. 160 land over hele verden er representert i analysen over årsaker til konfliktene.

– Utgangspunktet vårt var om vi kunne finne faktorer som kan for-

klare det skyhøye konfliktnivået i Afrika, sier den tidligere Oxford-professoren og (ifølge ham selv) «afrikanisten».

– Men det vi fant var at afrikanske konflikter ikke skiller seg fra de globale konfliktmønstrene. Verden over er det de samme faktorene som utløser krig og vold, opplyser Collier.

Tre hovedårsaker. Collier deler årsakene inn i tre kategorier: Økonomi, sosiale forhold og geografi.

– Kort fortalt er fallende vekst, lav gjennomsnittsinntekt, samt ikke for stor grad av etnisk oppsplitting faktorer som bidrar til å øke risikoen for konflikt. Dersom et land har rike naturressurser, blir risikoen større, sier Collier.

– Økonomien spiller en stor rolle. Går for eksempel veksten nedover, øker risikoen for konflikt betraktelig. Det samme gjelder inntektsnivået: land med lav inntekt har betydelig større risiko for krig enn de med høy. I tillegg øker risikoen for land som er avhengig av eksport av noen få råvarer, som diamanter eller tømmer, sier han.

– Når det gjelder sosiale forhold, finer vi at etnisk mangfold er sikrere

enn et homogent samfunn. I et oppsplittet samfunn, preget av mange ulike stammer eller kulturer, er det langt vanskeligere å bygge opp en sterk nok militær organisasjon. Men i samfunn der en stamme er langt større enn de andre og har kontroll over landet, doubles konfliktrisikoen.

Også land i en post-konflikt situasjon er en farlig fase. Det er hele 50 prosent sjans for at landet havner i en ny konflikt innen fem år, fremholder Collier. Men faren reduseres med tida – med ett viktig unntak: I land der store befolkningsgrupper befinner seg i utlandet, som for eksempel tamiler fra Sri Lanka, opprettholdes konfliktrisikoen.

Zaire på topp. – Ved hjelp av denne modellen kunne vi allerede i 1995 spå at Zaire (nå DR Kongo) var verdens mest risikofylte land. Dette slo jo til. Spørsmålet vi må stille oss er om vi kunne gjort noe med det – kunne vi gitt mer bistand? Bidratt til politiske reformer?

Collier lar spørsmålet henge i luften. Det er denne debatten han ønsker at Verdensbanken og andre givere nå tar.

”

Allerede i 1995 kunne vi spå at Zaire (nå DR Kongo) var verdens mest risikofylte land.

Paul Collier, forskningsdirektør i Verdensbanken.

Korrupsjon og hjelpeindustri

AV JENS CHR. ANDVIG

DEBATT

RETT VEST FOR SENTRUM av Nairobi ligger et rødbrunt, moderne hus med store vinduer. Gir inntrykk av bank. For tre år siden stod det nærmest ubrukt. Nå står det «INTEGRITY HOUSE» med store gullbokstaver. Det har blitt sete for Leakey's «dream team» som lager moderniseringsplaner for offentlig sektor i Kenya. (Dr. Richard Leakey er hvit kenyaner, sønn av en kjent arkeolog-familie, tidligere sjef for landets viltforvaltning, og siden juli 1999 leder av landets statsforvaltning. Red. anm.)

Blant annet foreslår teamet metoder og rammebetingelser til å bekjempe korrupsjon. Som en del av rammebetingelsene får medlemmer av teamet selv 30-40 ganger lønna til en vanlig kvalifisert byråkrat. Denne effektivitetslønna synes delvis å virke. Bilene som står parkert utenfor er dyre, men de står der til seint på kveld.

Resultatet av teamets arbeid viser seg raskt: Nye lån fra Verdensbanken og IMF. Til tross for at IMF og Verdensbanken bakte inn en mengde strenge bestemmelser om internasjonal direkte kontroll med lånet, bevilger Parlamentet seg allerede i forkant av den formelle avgjørelsen en økning i reisestøtte på ca. kr. 30 000 pr. medlem pr. måned..

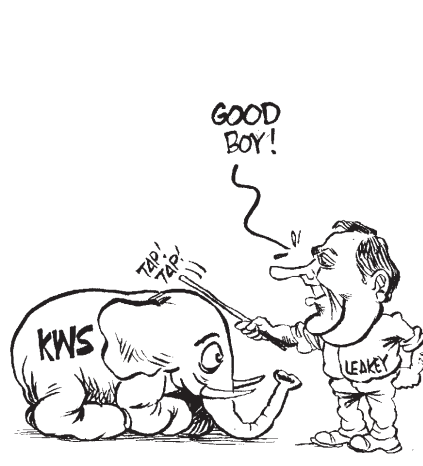
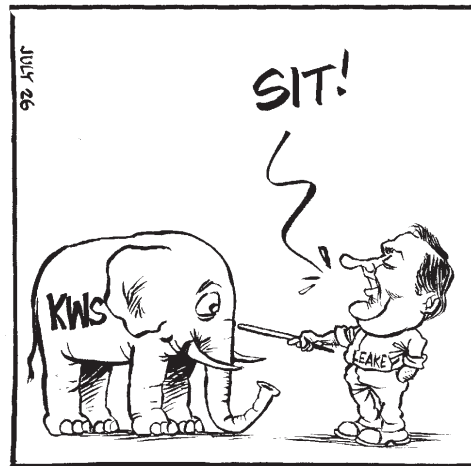
SOMMEREN 1997 var korrupsjon noe man bare hvisket om i all stillhet enda Wolfensohns første store tale om korrupsjon på IMF/Verdensbankens årsmøte ble holdt allerede i oktober 1996. For en gangs skyld var de kenyanske konferanseløvene litt seine i avtrekket. Normalt jakter de i forkant av de skiftende hjelpemotene. Det gjelder å bevege seg raskt og å gripe de nye trender for ikke å falle igjennom. Gi moteriktig inntrykk av kompetanse og medfølelse. Men under overflaten damper det av fattigdom og frykt.

Hvorfor kom Kenya for en gangs skyld litt på etterskudd i sine utredninger om «good governance» og «the implementation matrix of the anti-corruption plan» når en ofte ellers har vært moteledende?

Alle vet at Moi's regime er gjennom korrupt. I den offentlige debatten oppfattes han som direkte korrupsjonsbærende. Uansett hvor byråkratisk man formulerer seg innebærer derfor temaet korrupsjon en risiko for å bli oppfattet som skadelig kritisk. Det kostet noe å være først

Men blir man hyret inn på utenlandsk-finansierte hjelpeprosjekt blir lønna ofte 20-doblet. Godtgjørelsen man mottar for en natt og dag på et Verdensbank anti-korrupsjon seminar betyr en månedslønn. Det noe paradoksale oppstår: Internasjonal korrupsjonsbekjempelse trår inn på den samme arena som er med på å skape korrupsjon finansielt og ideologisk. Etterhvert som flere kommer til og tar opp temaet, synker den politiske risikoen. «Good governance» blir en ordinær hjelpemote. Konferanseløver (og løvinner i økende grad) flokker seg om temaet. Den etterhvert minimale risikoen kan ikke holde dem vekk..

Eller sagt på en annen måte av tanzanianeren Brian Cooksey: «If countries with ... (rampant corruption) ... can continue to enjoy billions of dollars of aid every year, it is not because they have demonstrated their ability to use aid wisely. But the donors are not well placed to extol the virtues of transparency and

debatt

accountability which they do not practice themselves. To address the question of corruption in aid, the World Bank and the other agencies will have to take a long look at their own role in creating the problem which they now propose to cure». Har de gjort det?

JAMES P. WESBERRY, JR. heter en av USAs ledende offentlige revisorer og bedrageriekspert. Han jobbet lenge i Verdensbanken og var med på utviklingen av dens anti-korrupsjons kampanje. Wesberry forteller om en episode fra juli 1997 der en amerikansk professor, Jeffrey Winters, påstod at minst en tredjedel av Verdensbankens lån til Indonesia forsvant i korrupsjon. Indonesia var den gang som nå rangert som en av verdens mest korrupte land. Dagen etter at påstanden nådde indonesisk presse, ble den benektet av Bankens visepresident for Øst-Asia. Den stedlige representant hevdet at «It is deeply regrettable that our work for the people of Indonesia should be misrepresented this way. ... procurement is ... open .. transparent ... and competitive. There is full accountability on the use of bank funds ...financial audits ..reviews of impact.»

WOLFENSOHN FØLTE seg forpliktet til å forsvare den stedlige representant. Problemet var at Winters i all hovedsak hadde rett. Uviljen mot å undersøke saken var i ferd med å ødelegge hele troverdigheten til Verdensbankens omfattende anti-korrupsjonskampanje, ifølge Wesberry. Det som finnes av formelle regnskapsprosedyrer og innkjøpsregler gir ikke noen særlig grad av beskyttelse. Uten en omfattende og smertefull holdningsendring på mellomleder-nivå, der gruppen av stedlige representanter er den viktigste, vil det raske skiftet i retorikken rundt korrupsjon fra fullstendig taushet til stadig gjentatte anti-korrupsjonsmantra vanskelig kunne oppfattes som annet enn tomt prat.

På grunn av sin dobbelte signal-

Etterhvert som flere kommer til og tar opp temaet, synker den politiske risikoen. «Good governance» blir en ordinær hjelpemote.

Jens C. Andvig er seniorforsker ved Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI)

funksjon overfor nasjonale bistandsorganisasjoner på giversiden og styringssystemene på mottakersiden, er de internasjonale finansinstitusjonene som Verdensbanken og IMF viktigere i den internasjonale korrupsjonsbekjempelsen enn omfanget av deres eget aktivitetsnivå skulle tilsi. Siden revisjonsprosedyrer alltid vil måtte spille en underordnet rolle fremholdt Wesberry i 1998 at det er utskifting av personell som er nøkkelen i den praktiske anti-korrupsjonskampen i de internasjonale organisasjonene både når det gjelder deres egne aktiviteter og som rollemodell.

Troverdighet gjennom handlinger er et kjerneproblem i all anti-korrupsjonspolitik fordi ord her blir et billig signal. Ett eksempel: I april 1995 holdt presidenten fra Sri Lanka en flammende tale mot korrupsjon i Parisklubben. Et par måneder etter stoppet hun tildelingen av et større vannkraftprosjekt til et kanadisk firma, fordi firmaet ikke ville betale nok penger under bordet.

30. november 2000 holder NHO et stort næringslivsseminar om korrupsjon. De fleste innlederne fra enkeltorganisasjoner kommer opp og forteller hvor alvorlig samfunnsødet korrupsjon er, samtidig som de forteller om hvor effektivt deres egen organisasjon har beskyttet seg mot problemet. Henrik Torgersen forteller om hvordan Telenor legger vekt på etikk i sin internasjonalisering - 11. desember blir det offentlig kjent (gjennom Dagens Næringsliv) at Telenor har betalt ut 1.8 milliarder kroner til en person i Thailand der kjøp av politiske innflytelse er ett motiv.

NORAD SOM verdensmester i anti-korrupsjons kamp? I mai 1999 gikk daværende bistandsminister Hilde Frafjord Johnsen inn for at NORAD skulle bli en internasjonal «frontlinje-organisasjon» i kampen mot korrupsjon. Siden har NORAD utviklet en omfattende handlingsplan med mange bra elementer. Det erkjennes at «The international community is both part of the problem and part of the solution.» Men mens det pensles ut mange forskjellige løsningsfor-

søk, er man nokså vag når det gjelder hvordan man selv har vært og fortsatt kan bli en del av problemet.

For ordens skyld, det å være en del av problemet betyr ikke her en fordekt påstand om at NORAD-ansatte har vært direkte involvert i korrupte transaksjoner, men at en har vært med på å finansiere et system der en vet eller burde vite at relativt store midler til syvende og sist havner feil. Villet naivitet på avstand kan ofte bære like galt av sted som revestreker på første hånd.

NORAD skal virke i omgivelser der omfattende korrupsjon trolig har vært en del av omgivelsene i lengre tid uten at en har snakket om det. Ut fra den skriftlige planen virker det som en nå skal ta opp korrupsjonsproblemet i ulike sammenhenger, støtte spesifikke antikorrupsjonsprosjekter på samme måte som andre prosjekter, innføre strengere kontrollprosedyrer overfor samarbeidspartnere, osv. - uten at en sender ut signaler om at NORAD selv erkjenner medansvarlighet. Dette vil fort ikke virke troverdig overfor mottakerne.

Hvordan oppnå troverdighet? Wesberry foreslo et brutalt signal for Verdensbankens del: Omfattende utskifting av personell. Slik machostyring bør unngås. Et skritt i riktig retning tror jeg imidlertid det kunne bli hvis NORAD selv satte igang en omfattende diskusjon av egne erfaringer. Har de ingen, er enten hele korrupsjonsaken bare nok en hjelpemote, eller en bekreftelse på at en kanskje heller burde diskutere problemet naivitet i norsk hjelpepraksis. Har NORAD alt ført en omfattende debatt, bør omverdenen få vite litt mer om omfang og resultater.

En slik debatt ville naturlig medføre at en ikke bare innførte nye revisjonsprosedyrer, men vurderte hele hjelpeporteføljen mellom land og saksfelt. For å systematisere erfaringene og trekke eventuelle konklusjoner om omorganiseringer, omplasseringer, e.l., tror jeg det vil være klokt å bruke et forskningsinstitutt som kan denne typen virksomhet. I Norge betyr dette Arbeidsforskningsinstituttet, AFI.

Villet naivitet eller revestreker?

AV TOR-HENRIK ANDERSEN

DEBATT

NUPI-FORSKER Jens C. Andvig slår fast at etter hvert som stadig flere reiser problemer knyttet til korrupsjon og godt styresett på den utviklingspolitiske dagsorden, synker den politiske risikoen for å diskutere tema på den nasjonale arena. Dette er en trend vi skal utnytte aktivt til å påvirke utformingen av samarbeidslandenes utviklingspolitikk, de internasjonale utviklingsorganisasjonenes strategier og bruken av bistandsmidlene. I motsetning til Andvig tror jeg dette er i ferd med å skje – om enn sakte så sikkert. Andvig retter skytset i sitt innlegg mot bistandsbransjen generelt og NORAD – for sin utydelighet – spesielt. La meg forsøke å svare på noen av hans påstander.

Giverne berømmer verdien av åpenhet og innsyn uten at de er i stand til praktisere det selv.

NORAD praktiserer meroffentlighet og vi gir innsyn i våre beslutninger og våre avtaleforpliktelser. Dette til tross for at informasjonen ofte er framskaffet i et nært samarbeid med samarbeidsland hvor slik informasjon er unntatt offentlighet. For å øke innsynet ytterligere legger vi i disse dager ut oversikt over alle løpende avtaler og utbetalinger på internett. Ambassadene er også i ferd med å opprette egne hjemmesider hvor man kan få tilgang til avtaledokumentasjon som myndighetene i flere av våre samarbeidsland har tradisjon for å holde hemmelig.

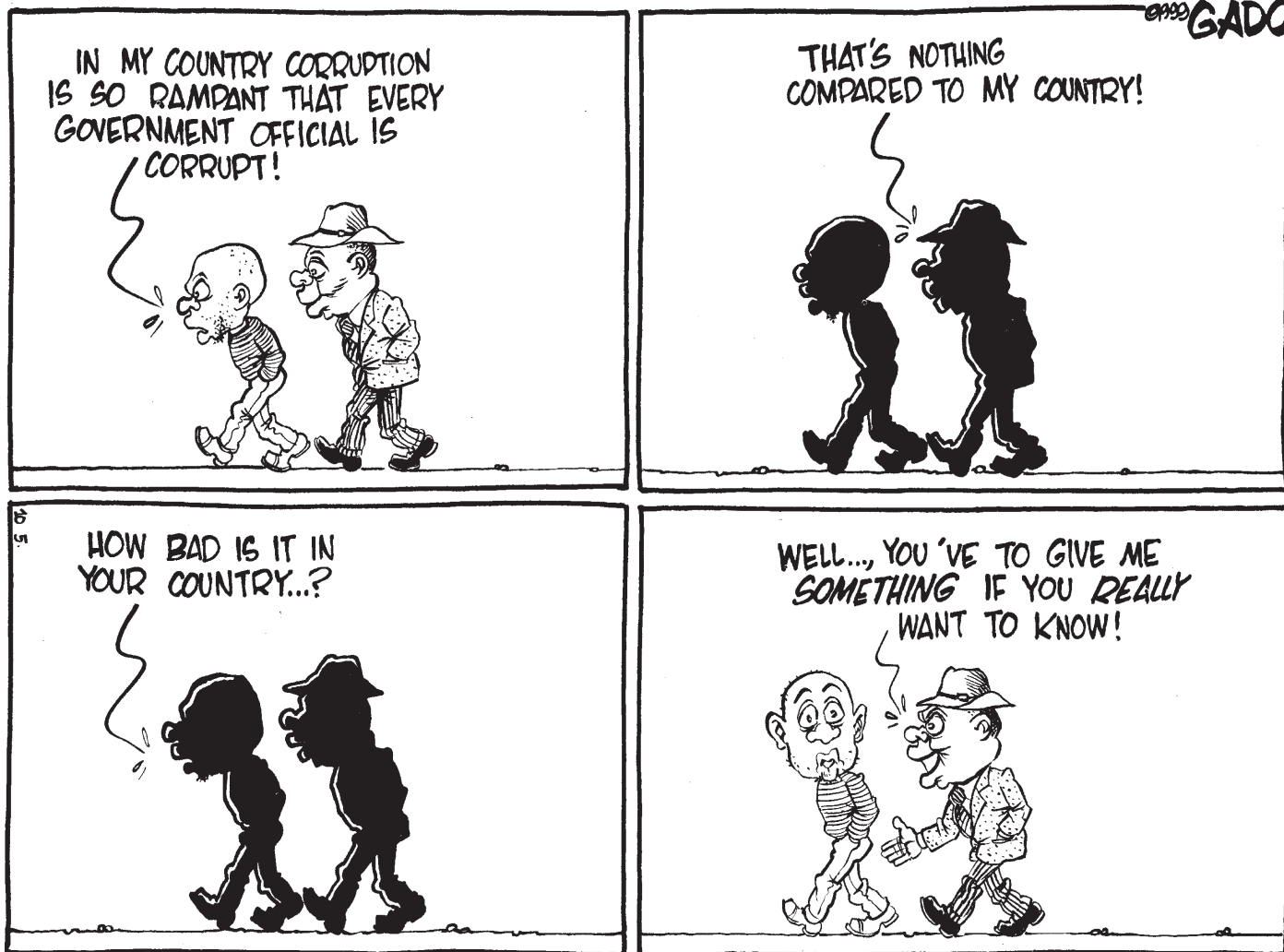
Uviljen mot å undersøke korrupsjonsmistanker er i ferd med å ødelegge hele troverdigheten.

I november i fjor oppdaget Verdensbanken mislighold av bistandsmidler i ett av sine prosjekter. Selv om prosjektet i all hovedsak var svensk finansiert, ble også norsk midler misbrukt. Saken ble behandlet i tråd med Verdensbankens anti-korrupsjonsprosedyrer og tre ansatte i banken mistet jobben. Saken ble også reist fra norsk side under de årlige konsultasjonene med banken. NORAD stopper i et hvert tilfelle utbetalingene hvis det er mistanke om mislighold av midler og avtalene med våre partnere blir nå ytterligere skjerpet med nye korrupsjonsklausuler.

NORADS HANDLINGSPLAN for godt styresett og korrupsjonsbekjempelse har tre hovedmålsettinger. Først står vår støtte til samarbeidslandenes egen kamp mot korrupsjon. Dette fordi vi erkjenner at kampen mot korrupsjon i samarbeidslandene bare kan vinnes hvis landene selv leder an. Mangler det politisk vilje og evne hos myndighetene i samarbeidslandet, vil våre bidrag ha begrenset verdi.

Vi er de første til å erkjenne at de fleste av våre samarbeidsland sliter med betydelig korrupsjon. Alle sammen er å finne på den nederste tredjedelen av Transparency Internationals korrupsjonsindeks. Uavhengig av hvordan korrupsjonen er skapt eller om den er stor eller liten, bidrar korrupsjon til usikkerhet og skjev fordeling av felles ressurser. Korrupsjon undergraver menneskerettigheter, demokrati og godt styresett. Korrupsjon hemmer næringsetableringer og svekker økonomisk utvikling. Skal vi bekjempe fattigdom, må vi også bekjempe korrupsjon.

Handlingsplanens andre og minst like viktige målsetting, er å øke bevisstheten og kunnskapsnivå-

debatt

et innad i egen bistandsadministrasjon. Skal vi sikre at vi er best mulig skikket til å bekjempe korrupsjon – enten den er å finne i «våre» prosjekter eller ikke – må våre folk vite hvilken form den kan ha. Dette arbeidet har vi satt i gang både hjemme og ute.

I ZAMBIA STØTTER NORAD det nasjonale anti-korrupsjonsbyrået og riksrevisor, mens vi i Malawi og Uganda støtter ombudsmannen. I Guatemala og Etiopia har vi støttet til opplæring av folkevalgte og medlemmer av finans- og kontrollkomiteen. Støtte til anti-korrupsjonsarbeid er også satt på dagsorden i dialogen med myndighetene i de palestinske områdene i forbindelse med reformer av finanssektoren.

I Malawi pågår det en desentralisering av offentlig forvaltning hvor bekjempelse av korrupsjon står høyt på dagsorden. I Nepal, Zambia og Tanzania er anti-korrupsjonsarbeid blitt knyttet til sektorprogrammer innen helse og utdanning. Konkrete tiltak har vært gjennomgang av anbuds- og innkjøpsprosesser, utbetalingsrutiner og budsjett- og regnskapskontroll. Det er også gitt støtte til opplæring i regnskaps- og revisjonsanalyse for å styrke kapasitet og kompetanse hos samarbeidspartnere.

I land hvor det opplagt mangler politisk vilje til å ta tak i problemene, er det viktig å støtte aktører innenfor det sivile samfunn som fungerer som vaktbikkjer i samfunnet. Derfor støtter vi opplæring i undersøkende journalistikk, oppbygging av en uavhengig presse, fri rettshjelp og etablering av lokale organisasjoner. Samlet har NORAD avtaleforpliktelser de nærmeste årene på 1,25 milliarder kroner til tiltak som direkte eller indirekte bidrar til å bekjempe korrupsjon i samarbeidslandene. I 1999 var utbetaling-

ene på 420 millioner kroner til slike formål.

AT VI HAR HATT for liten forståelse for omfanget og konsekvensen av internasjonal korrupsjon erkjenner vi gjerne. Vi mener allikevel at økt bevissthet og kunnskap om korrup-

sjonens mange ansikt, årsaker og konsekvenser er viktigere i kampen mot korrupsjon, enn en botsgang for å bekjenne at vi ikke har vært gode nok tidligere. Dagens satsning viser etter min mening at vi verken lider av villet naivitet eller bevisste revestreker.

Replik til Jens C. Andvig.

Tor-Henrik Andersen er prosjektsekretær i NORADs anti-korrupsjonsprosjekt.

ANNONSE

«Vi kan sitte på trygg avstand og betrakte Afrika, plukke biter vi selv synes er viktige å mene noe om. Men hva sier de selv? Ja, sier de noe i det hele tatt? De fleste afrikanere jeg har sett på fjernsynet kan knapt lese, langt mindre skrive. Derfor er denne årboka viktig: Den gir oss det Afrika som ikke er synlig fra skjermen og avisene. Dette er Afrikas Afrika. Her kommer Den afrikanske debatten, fort av dette kontinentets elite. De beste.»

- Tømm Kristiansen i forordet

FELLESRÅDETS AFRIKA-ÅRBOK 2000-2001

Afrikanere om Afrika

Boka inneholder:

- 15 temartikler.
- Landprofiler av alle de 54 landene på kontinentet.
- 5 regionprofiler.
- Adresser til norsk og afrikansk diplomati.

BESTILL NÅ!

www.afrika.no 22 98 93 12 afrika@online.no

Mindre ulikheter i verden?

KRONIKK

Bistandsaktuelt nr 9-2000 viser til en rapport fra Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI) som konkluderer med at ulikheten i inntektsfordeling og levestandard har gått ned de siste 20-30 år. Som rapporten selv gjengir og som vel mange har fått med seg, er det de siste årene presentert flere statistiske rapporter med andre resultater, nemlig at ulikhetene i levestandard har økt. Det er nok ikke bare leserne av Bistandsaktuelt som stiller seg dette spørsmålet, også statistikerne rundt i verden spør seg: hvem har rett?

Med nye data og en systematisk statistisk tilnærming er det heldigvis nå mulig å komme langt nærmere et godt svar på spørsmålet. Ikke ved å forkaste eller avvise noen av disse rapportene, men ved å sette dem sammen til den skogen dette virkelig er og så betrakte hvert enkelt tre som ett element i ulikhets-skogen. Svaret er nemlig ikke en enkel konklusjon om at ulikhetene har økt, holdt seg konstant eller sunket, men som diagrammet viser, et tredelt svar:

- Ulikhetene mellom land, der alle land teller likt, har økt jevnt og trutt siden rundt 1980. Et betydelig antall land (små og større) sakker stadig akterut og blir mer marginalisert. På den andre siden drar et betydelig antall land (små og større) stadig fra.

- Ulikhetene mellom gjennomsnittsborgerne i alle verdens land, der vi gir hvert land en tyngde ut fra antall innbyggere slik at store land teller mer enn små, har sunket jevnt og trutt siden i hvert fall 1970. Eller med andre ord, gjennomsnittsborgeren i verdens store fattige nasjoner henger med på og drar nytte av den globale utviklingen. Og på den annen side, gjennomsnittsborgeren i verdens store rike nasjoner drar nytte av den globale utviklingen, men ikke nok til å øke gapet til de gjennomsnittsborgeren i mindre rike land.

- Ulikhetene mellom menneskene i verden, altså hele verdens befolkning, der vi tar hensyn til ulikheter både innen og mellom land har økt klart fra 1988 til 1993. *Sagt på en annen måte, de fattige i fattige land (store eller små) klarer ikke å henge med og er globaliseringens relative tapere. De rike i rike land (små eller store) drar i fra og er globaliseringens vinnere.*

Med bakgrunn i denne komplekse situasjonen er det kanskje ikke så rart at ulike forsknings- og statistikkrapporter har gitt forskjellige og tilsynelatende motsatte svar. Det er også en årsak til forvirringen at forskningsrapporter og statistikkssystemer har

Guatemala er et av de land i verden som har høyest Gini-koeffisient – dvs. størst ulikhet i inntektsfordeling.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

kronikk

ulike tilnærminger. For at statistikk skal kunne fylle sin rolle, er man avhengig av internasjonale sammenlikninger og derfor en felles global forståelse av hvordan informasjon skal produseres og publiseres enten det er fra enkeltland eller internasjonale institusjoner.

Det finnes da også en slags overdommer, nemlig FNs statistiske kommisjon. Den vedtok for noen år siden nye generelle retningslinjer for statistikk og står i sentrum for en pågående diskusjon blant verdens statistikere nettopp om bruken av og tolkingen av statistikk. Jobben er ikke alltid lett, viktigst er det nok å slå ned på klare overtramp – disse er jo gjerne spektakulære og sprer seg som ild i tørt gress.

Et viktig eksempel er statistikkinformasjonen i Human Development Report om at de 20 prosent rikeste i verden har 86 prosent av inntektene. Det er korrekt nok, men

kun når man bruker valutakurser som utgangspunkt. Bruken man i stedet kjøpekraften til de enkelte valutaer (som anbefalt av FNs statistiske kommisjon), så har de rikeste 20 prosent i verden «bare» 60-65 prosent av inntektene. Forholdet mellom inntekten til de rikeste og de fattigste 20 prosent er ikke 74 til 1, men «kun» 16 til 1, og like viktig, gapet blir ikke stadig større, men svinger; alt ifølge den australske statistikeren Ian Castles som har en sentral rolle i denne debatten.

Spørsmålet om hvorvidt globalisering har ført til økt ulikhet i verden kan besvares på tre eller fire nivå:

- ulikhet mellom land ved at alle land har samme tyngde (enten dette er Guineau-Bissau med 1,2 millioner eller Kina med 1,2 milliarder);
- ulikhet mellom land der man tar hensyn til antall mennesker i de enkelte land slik at store land har størst tyngde og feks. Kina teller 1000 ganger mer en Guinea-Bissau siden Kina jo har 1000 ganger så mange innbyggere;
- ulikheter mellom menneskene i et og et land; og
- ulikheter mellom alle verdens mennesker uansett hvilket land de bor og lever i.

NUPI-rapporten konsentrerer seg om ulikheter mellom land og mellom menneskene i et og et land. Forfatterne går igjennom en rekke studier om ulikheter innen et og et land – og konkluderer med at for de landene de har sett på så har ikke ulikhetene endret seg særlig mye. Ut fra dette resultatet argumenterer de for å rette oppmerksomheten mot ulikhetene mellom land. De fokuserer da på studier av ulikheter mellom land der landene har en tyngde som tilsvarer antall innbyggere i landet. Forfatterne finner ikke hold for at disse ulikhetene har økt.

Verdensbankøkonomen Branko Milanovic har gått et steg videre og sett på alle ulikhetsdimensjonene. Hans gruppe jobber dessuten med en database som nå skal være tilgjengelig for alle som vil etterprøve analysene til hans gruppe.

Milanovic har på grunn av manglende data for tidligere perioder for hele verdens befolkning fokusert på en kort periode, 1988 til 1993, altså nettopp i globaliseringens oppstart. Men for forskjeller mellom landene tillater data at han går lenger tilbake. Han viser først at ulikhetene mellom land har økt jevnt og trutt siden 1980 - de fleste land i Afrika og Latin-Amerika har sakkert akterut. Så støtter han konklusjonen i NUPI-rapporten; tar vi hensyn til antall mennesker har forskjellene mellom land sunket helt siden 1970.

Men spørsmålet er hvor nyttig denne sammenlikningen er. Hvis man først er interessert i mennesker snarere enn land, er det kanskje bedre å fokusere på verdens befolkning under ett. Ved å sette sammen data om forskjeller innenfor de enkelte land viser han at forskjellene har steget klart fra 1988 til 1993. Gini-koeffisienten for hele verden har økt fra 0,63 til 0,66.

Til sammenlikning viser World Development Indicators for 1999 at den er rundt 0,25 i nordiske land, rundt 0,32 i store vest-europeiske land, 0,40 i USA og 0,60-0,62 i Brasil,

Guatemala og Sierra Leone. (Gini-koeffisienten går fra 0,00 hvis alle har samme inntekt til 1,00 hvis en person har all inntekten). Jeg har ikke gått inn på detaljene bak de forskjellige utviklingslinjene for land, gjennomsnittsborgeren («veide» land) og befolkning. Men min hypotese er at forskjellene har økt i de store ekstremlandene, altså i de store aller rikeste og de store aller fattigste landene, spesielt i USA og Kina, antakelig også i India, mens jeg er mer usikker på om fattigdommen i de tidligere Sovjet-republikkene er så ekstrem at den gjør utslag i global sammenheng.

Hva kan statistikere, forskere og utviklingsinteresserte mennesker lære av dette? Jo, åpenbart er det både en innholdsmessig og en metodisk konklusjon og jeg vil legge til, også en statistisk:

- Innholdsmessig: Ulikhetene mellom land, gjennomsnittsborgere og i befolkningen viser ulike utviklingstrender, men samlet sett har ulikheten blant menneskene i verden økt sterkt i en viktig periode av globalisering, 1988-1993.

- Metodisk: Kunnskap om ett element må ikke forveksles med kunnskap om helheten.

- Statistisk: Det finnes ingen snarvei til statistisk informasjon. Det er kun stabile statistiske systemer som kan sikre systematisk og pålitelig informasjon over tid, innen og mellom land.

Hva gjør så verdens statistikk-samfunn for å sikre en systematisk produksjon og presentasjon av ulikhets- og fattigdomsdata? Utviklingskomiteen i OECD (DAC), FNs utviklingsprogram og Verdensbanken tok for et drøyt år siden et initiativ til å bygge opp statistisk kapasitet i de enkelte utviklingsland.

Målet er å følge med på om utviklingsmålene fra FNs toppmøter i 1990-årene faktisk nås. Initiativet som er kalt PARTnership In Statistics in the 21st century (PARIS21) omfatter fattigdom, utdanning, likestilling mellom kjønnene, barnedødelighet, mørdredelighet, reproduktiv helse, og miljø. Initiativet bygger på to erkjennelser. Landene må selv bygge opp kapasitet til systematisk innsamling av data og kontakten mellom produsenter og bruken av statistikk må bedres og sikres.

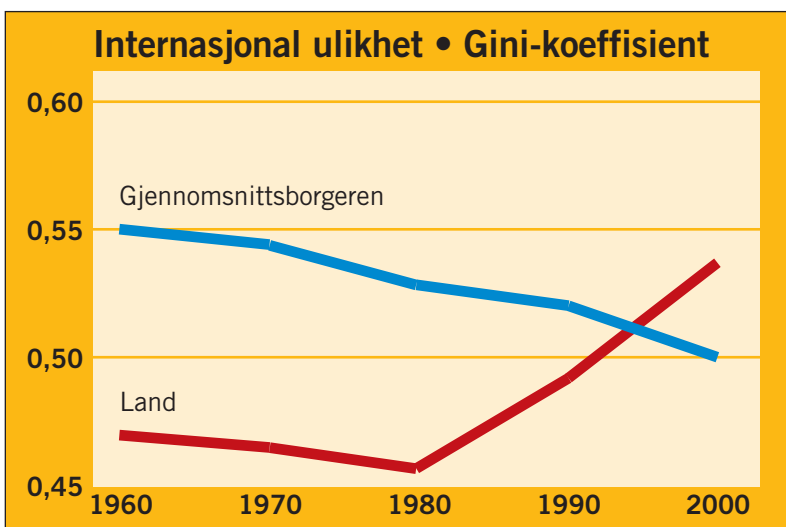
NORAD har gitt sin fulle støtte til dette initiativet. Samtidig tar de sikte på å komme fram til pålitelige og globalt anerkjente indikatorer innenfor de sosiale sektorer i Norges samarbeidsland (et delprosjekt av Sosial Sektor InItiativet, SOSIT). Statistisk sentralbyrå vil legge fram en rapport i 2001 med forslag til hvordan slik informasjonsinnhenting kan bygges opp og organiseres.

PARIS21 støttes nå av bistandsmyndighetene i Nederland, Storbritannia, og Tyskland og altså av NORAD. Utenriksdepartementet i Nederland og bistandsmyndighetene i Storbritannia har også gitt en omfattende finansiell støtte.

(Innlegget er forkortet, red.)

Bjørn K. Wold er leder av Seksjon for internasjonal statistisk rådgiving, Statistisk sentralbyrå. E-post: bkw@ssb.no

Meldingen om NUPI-rapporten finner du på www.bistandsaktuelt.com eller i Bistandsaktuelt nr. 9.

Markedets mektige matroner

AV TORILD SKARD

AFRIKAS KVINNER

Langs kysten av Vest-Afrika har kvinner tradisjonelt vært engasjert i handel, og i land som Ghana, Togo, Benin og Nigeria har markedskvinner skaffet seg betydelig rikdom og makt.

«Vi kvinner er uavhengige», forklarer Madame Justine Chodaton som er leder for 4000 markedskvinner i Benin og medlem av nasjonalforsamlingen. «Vi tjener penger og gjør hva vi vil med pengene. Vi tar oss av barna og sørger for deres skolegang. Vi kjøper hus og kan starte så mange forretninger vi vil, bare vi betaler skatt. Og vi bistår folk som trenger hjelp.»

Madame Chodaton er 65 år, men ser yngre ut i sin elegante fiolettstripete kjole med tørkle. Hun begynte med småhandel i landsbyen. Nå går det i super-stoffer med forbindelser såvel internasjonalt som regionalt. Tretti år gammel giftet hun seg og døtrene er også forretningskvinner. Hun har gjort det bra. Hun snakker riktignok ikke fransk og kan verken lese eller skrive, men hun behersker fem afrikanske språk. «En kan bli en god handelskvinne uten å gå på skole», forsikrer hun og serverer ekte fransk champagne til sine medarbeidere og gjester. «Men en må være tilstrekkelig oppvakt, og jeg kan regne.» Hun ble valgt til nasjonalforsamlingen i mars 1999 som representant for de uformelle handelsgruppene. Hun fikk en assistent som leser dokumentene for henne og formidler videre det hun mener. Og hun blir hørt, hevder hun.

Markedskvinnene er organisert for å regulere handelen og fremme sine interesser. Både i Togo og Benin representerer de en politisk maktfaktor av betydning. I Benin styrer markedskvinnene i alt 54 markeder som omfatter både mannlige og kvinnelige selgere, men mest kvinnelige. Det settes alt fra mat og kjøkkenutstyr til stoffer og biler. Madame Chodaton er leder for det største markedet og dessuten president for den nasjonale foreningen av markedskvinner. Hun har hjelpere som drar rundt på markedene for å holde orden og løse problemer. Når det trengs, tar hun kontakt med myndighetene for støtte og hjelp. Høsten 1999 snakket markedskvinnene mye om å lukke markedene i en eller flere dager i protest mot de høye tollavgiftene. «Da blir myndighetene engstelige», sier Madame, «for de har store inntekter fra markedet. Men vi snakker med de ansvarlige før vi går til aksjon, og vanligvis tar de hensyn til kravene våre.»

I Togo etablerte «matroner» seg snart etter uavhengigheten i grossist-handel med stoffer. Det er wax-print, fancy, tie and dye og kete fra Nederland, Storbritania og Japan samt fabrikk i Vest- og Sentral-Afrika. Et av de største markedene i hovedstaden Lome under ledelse av de berømte Nanas Benz. Dette er kvinnelige grossister som driver storbutikk. De ble kjent i 1960-årene for sine luksuriøse biler, fortrinnsvis Mercedes-Benz, hvorav tilnavnet. (Nana betyr matrone). Kvinnene er usedvanlig dyktige. De kan drive business, har sans for stoffer og har glede av å utfolde seg. Fortjenesten har variert etter de økonomiske og politiske konjunktorene, men Togo er strategisk plassert for regional og internasjonal handel. På 1990-tallet hadde sannsynligvis et titalls Nanas

møter med mennesker

Madame Justine Chodaton (i midten) sammen med to av sine trofaste medarbeidere.

Benz en omsetning som oversteg et par millioner kroner i året.

Patience Sanvee er en av de mest kjente Nana Benz. Hun har vært mye i medias søkelys. Etersom hun fylte 73 år i 1999, har hun trappet noe ned, men ser livlig ut med små struttefletter over hele hodet og en bølgende kjole i rød og blå wax. Hun har handlet sia hun var tjue, som bestemora, mora og tantene gjorde før henne. Hun begynte med sigaretter. En dag forsøkte hun seg med videresalg av stoffer. Hun ble etterhvert svært «pålitelig», var flink til å prutte og hadde smak for gode motiver. «Vi får nederlen-

derne til å produsere wax med afrikanske mønstre», forklarer Patience. «Jeg hadde bestselgere der mønstret het «Mannen min er dyktig», «Jeg løper fortere enn min rival», «Hvis du går, går jeg» og spesielt «Milliardær». - Hun viser fram et foto der både hun og en flott bil er svøpt i milliardær-stoffet. - Jeg hadde stor salg av stoffer hjemme en gang i måneden for 100 til 200 spesielt inviterte kunder, og så solgte jeg i butikken min like ved markedet. Stoffene ble solgt videre på markedet i Lome, innover i landet eller til utlandet.» Hun giftet seg 22 år gammel med en bankfunksjonær og fikk fem barn, bare sønner og to av dem døde. Hun håper en kusine vil fortsette virksomheten.

I det store markedet i Lome er det mer enn fem hundre kvinnelige halv-grossister med sine store «tøybibliotek», der stoff-bunkene er sirlig oppstilt tett i tett som bøker i en hylle. Rundt markedet og utover landet selger titusener av kvinner stoffene videre. Bare i Lome er det dessuten omlag 3500 syersker som lager kjoler, skjørt, skjorter og bukser.

Torild Skard er spesialrådgiver i Utenriksdepartementet og tidligere regiondirektør i Unicef for Vest- og Sentral-Afrika

hvem? hvor?
hva i all verden?

FOTO: EPA/AFP/SCANPIX

- 1 Hvem er dette?
- 2 Hva heter den politiske sammenslutningen Ariel Sharon tilhører?
- 3 I hvilket land sitter en norsk misjonær fengslet for «ulovlig misjonering»?
- 4 Hvilke er de tre største oljeproduiserende landene i Afrika sør for Sahara?
- 5 Hva utløste Golfkrigen for 10 år siden?
- 6 Hva slags deltakelse hadde Norge i Golfkrigen?
- 7 Hva er kashmir (med liten k)?
- 8 Hvor mange meter er en sari?
- 9 Hva er afrikaans?
- 10 Hva er et MUL-land?
- 11 Kan den tidligere diktatoren i Chile, Augusto Pinochet, straffeforfølges i hjemlandet?
- 12 Hva heter de to største elvene i Bangladesh?
- 13 Hvem var Zarathustra?
- 14 Hvilken slange regnes for å være verdens lengste?
- 15 Bor mer enn halvparten av verdens befolkning i Asia?
- 16 Hva slags organisasjon er APEC?
- 17 Hvilket land er verdens største diamantprodusent?
- 18 Hvem er Miriam Makeba?
- 19 Hvilke stater ligger i det som tidligere ble kalt Bakindia?
- 20 Hvilke farger har det nicaraguanske flagget?

Svarene finner du på side 23.

Spørrekonkurransen er laget av
Tone Linn Sørensen.

Challenging international vacancy within NPA's development- and mine action programmes in ANGOLA

Norwegian Peoples Aid (NPA) is a Non-Governmental Organisation with close links to the Norwegian Labour Movement. NPA is involved in humanitarian relief and long term development work in 34 different countries with around 150 expats abroad per year in addition to more than 3.000 locally employed staff. Expected turnover in 2000 is NOK 800 millions. The Head Administration is located in Oslo, Norway.

NPA's programmes in Angola include Long Term Development and Mine Action Programmes. The total number of employees is 650 while the budget for 2001 is approx. USD 8 mill. We need as soon as possible a new:

Logistic Technical Responsible

Logistic Department- NPA Angola ((02/01))

The position reports directly to the Chief Procurement and Logistic Officer

Responsibilities:

- Management (maintenance and repairs) of all technical equipment: vehicles (cars and trucks), radios, generators, mine detectors, water pumps etc
- Develop and implement standardised control systems and work methods
- Stock-, fleet and inventory control and management
- Training of field staff

Main duties of work:

- Organise maintenance and repairs of the vehicle fleet
- Establish policies and regulations for the use of NPA Angola vehicles including the use of maintenance books and vehicle user policy and guidelines
- Establish mechanisms for training, testing and competence certification of NPA mechanical operators
- Budget preparation
- Supervision and guidance of workshop manager
- Implement stock control and inventory management systems
- Competence building of staff and organising training of key field personnel in logistic and maintenance of equipment
- Other duties as reflected in the job description

Qualifications:

- Relevant higher education
- Relevant field and work experience from Africa, preferably from NGO sector
- High level of education in mechanics and techniques
- Written and verbal proficiency in English, preferably also in Portuguese (or Spanish/Italian)

For the position: *Competence building of local personnel and sharing of knowledge remain high priorities in all programmes *We emphasise the importance of strong health, interpersonal skills, co-operative attitudes, creativity, ability to adapt to foreign cultures and a positive attitude to work under difficult situations *Drivers license *There will be frequent travels throughout the country *One of NPA's overall objectives is to promote gender equality for women and men in the organisation. We therefore encourage women to apply.

NPA offers: Good conditions and challenging working environment, free accommodation and insurance for expatriates. For further information, contact Norwegian People's Aid at +47 22 03 77 00 or see our home page at www.folkehjelp.no which includes NPA Angola's own page. **Please send your CV including testimonials to NPA/Norsk Folkehjelp, P.Box 8844, 0181 Oslo, Norway as soon as possible and mark the application (02/01).**

Contact persons:

Programme Co-ordinator Eva J. Haaland- tel: +47 22 03 77 27
Programme Co-ordinator Øystein Botillen- tel: + 47 22 03 76 08

Prøv en
annonsen eller legg i
**bistands-
aktuelt**
Tlf. 22 24 20 40

Store løft i små fjell-landsbyer

AV ANNE AAKERVIK

- Alle problemene våre er løst nå når vi har fått nytt, tørt hus, sier Jakhi J. Wagh begeistret. Hennes ektemann istemmer at det er som om Gud har kommet dem til unnsetning. For det eldre ekteparet av Thakur-stammen i fjellandsbyen Virani i India ble tilværelsen drastisk forandret i løpet av fjoråret.

Virani er en av to stammelandbyer som ble totalrenovert ved hjelp av norske penger i løpet av 1999. Begge landsbyene ligger i fjellområdet i utkanten av byen Pen, 10 - 12 mil sør for Bombay. Prosjektet ble planlagt og gjennomført i et samarbeid mellom Fadderbarnas Framtid og den indiske hjelpeorganisasjonen CASP -

og med økonomisk støtte fra NORAD.

I likhet med alle andre innbyggere i landsbyen kunne familien Wagh flytte inn i et nytt og tørt murhus allerede før regntida satte inn i mai/juni. Samtidig kunne landsbyboerne ta i bruk et felles grendehus, og ungene fikk for første gang en egen skole i landsbyen.

Wagh-familiens nye murhus, med enkle, men gode takstein, står registrert på kona, Jakhi. Det symboliserer ett av målene for Fadderbarnas Framtids arbeid i Inda: kvinnes situasjon skal styrkes. Og skal vi tro Jakhis ektemann, syns både han og de andre mennene i landsbyen at det er helt uproblematisk at kona er den

NORAD informerer

formelle eier av familiens hus.

- Her bor mannen min og jeg sammen med tre barnebarn og sønnen og svigerdatteren vår. Vår skilte datter har også flyttet inn hos oss, etter at hun måtte forlate ektemannen sin på grunn av fyll og vold, forteller Jakhi.

- Den gamle hytta vår var av strå og kvist, og «limt» sammen av leire og kumøkk. Under regntida, som varer cirka fire måneder i året, var det forferdelig å bo i den gamle hytta. Alt vi eide ble vått. Det dannet seg en innsjø på leirgulvet. Lukten var ubehagelig, og fuktigheten gav oss helseproblemer, forteller hun. - Det nye huset ligger på nøyaktig samme sted som stråhytta gjorde. Se på dette flotte taket. Nå er det tørt inne, selv i den verste regntida. Og vi har fått do og vaske-rom i alle husene. Noe slikt har vi aldri hatt før.

- Inntil i fjor måtte vi gå flere kilometer innover fjellet til en annen landsby for å hente vann. Det var tungt og tok mye tid. Naturlig nok førte det til at vi måtte spare på vannet. Nå har vi fått en utømmelig kilde i form av en pumpe med godt vann midt i vår egen landsby, sier Jakhi, som bekrefter at vannpumpe har bedret hygien i Virani.

- Jeg må også få si at vi er veldig glade for helsetilbudet vi har fått, sier hun og berømmer Dr. Desmukh, som besøker Virani ukentlig med sin mobile helseklinik. - Og at alle ungene i landsbyen har fadderstøtte, så de kan gå på skolen, er naturligvis veldig flott. Til nå har ingen som er eldre enn 17-18 år, kunnet lese eller skrive, men nå skal det bli slutt på analfabetismen i landsbyen vår, sier Jakhi.

I forbindelse med rehabiliteringsarbeidet i landsbyen etablerte man en kvinnegruppe som både organiserer og gjennomfører nærmiljøaktiviteter. En av gruppas oppgaver er å motivere alle landsbyens kvinner - og gjennom dem, også mennene - til å få færre barn. Kvinnegruppen samarbeider med landsbyens lege for å spre kunnskap og få folk til å se

fordelene ved mindre barneflokker.

Dette motivasjonsarbeidet gir resultater, fastslår Jakhi Wagh. - De unge kvinnene synes nå stort sett det er nok med ett eller to barn, sier hun.

Jakhi J. Wagh foran sitt nye hus i Virani.

FOTO: ANNE AAKERVIK

Challenging international management position within NPA's Mine Action Programme in Angola

Norwegian Peoples Aid (NPA) is a Non-Governmental Organisation with close links to the Norwegian Labour Movement. NPA is involved in humanitarian relief and long-term development co-operation in 34 different countries with around 150 expats abroad per year in addition to more than 3.000 locally employed staff. Expected turnover in 2000 is NOK 800 million. The NPA Head Administration is located in Oslo, Norway.

Programme Manager Mine Action Programme in Angola ((01/01))

Background: NPA has had an office in Angola since 1989. In spite of the war, NPA continues its development co-operation in several of Angolas provinces. NPA Angola includes both a long-term development programme and a mine action programme and employs approximately 650 staff. The budget for 2001 is approximately USD 8 million. NPA is the largest organisation involved in detecting, charting and clearing landmines in Angola. The mine action programme consists of several, but interconnected projects, using manual demining, mine detection dog, mechanical mine clearance and mine survey capacities. The main purpose is to free up land for settlement purposes and development activities in rural areas. Our current Programme Manager will soon take up a position at the Head Administration in Oslo and NPA therefore seeks his successor from about 15 April 2001.

Duties and Responsibilities: Under the overall supervision of the Resident Representative, the Programme Manager will assume the following management duties and responsibilities:

- Overall substantive and financial management and supervision of the ongoing mine action programme, including human, financial and material resources
- Monitor programme activities to facilitate reporting on programme implementation, and assist in preparing reports for distribution to funding institutions and other project partners
- Participate in the core management team of NPA Angola
- In close co-operation with the core management team, contribute to further strategic development of the mine action programme
- In consultation with the core management team and technical staff, plan and facilitate the development of new and high quality donor funding proposals to support the programme
- Continue to build alliances and network amongst government agencies, NGOs and international development partners
- Perform other related duties as required

Qualifications:

- Higher relevant formal education (e.g. development related studies, economics, sociology)
- 3-5 years relevant working experience (e.g. overseas relief and development programmes, humanitarian demining programmes)
- Experience from project development and implementation, including project proposal development, logical framework, fundraising, and report writing
- Good communication and interpersonal skills with experience of liaison and networking with partner organisations and donors
- Fluency in both written and spoken English
- Portuguese (or Latin) language skills an advantage
- Computer proficiency

We emphasise the importance of strong health, cross-cultural communication skills and sensitivity, an ability to work well under pressure and in difficult conditions. The applicant must also have a driving license.

Working conditions: The position is based in Luanda, with frequent travel to project areas. Luanda is a hardship post and has security implications. NPA offers free accommodation, transport and insurance.

For further information, please contact Norwegian People's Aid at +47 22 03 77 00 or see our home page at www.folkehjelp.no which includes NPA Mine Action Angola's home page. If qualified and available, please send a full electronic CV and cover letter explaining your interest to Tina Mikalsen at tina.mikalsen@npaid.org copy Øystein Botillen at oeystein.botillen@npaid.org

Application deadline: **As soon as possible**. Please mark the application ((01/01)). One of NPA's overall objectives is to promote gender equality in the organisation. We therefore encourage women to apply.

Contact persons:

Programme Co-ordinator: Øystein Botillen- tlf: 22 03 76 08 (oeystein.botillen@npaid.org)
Head of Region: Svein Olsen - tlf: 22 03 77 30 (svein.olsen@npaid.org)
Mine Technical Advisor: Geir Bjørsvik- tlf: 22 03 76 92 (gb@npaid.org)

Seksjonsleder for LOs solidaritetsarbeid

I Internasjonal avdeling i LO er det ledig stilling som seksjonsleder for LO's solidaritetsarbeid.

Avdelingen har 17 medarbeidere og er organisert i to seksjoner, Europaseksjonen og seksjonen for Internasjonal Faglig Solidaritet.

Seksjonen for Internasjonal Faglig Solidaritet har 8 medarbeidere, og har ansvaret for en rekke samarbeidsprogram med fagbevegelsen i Mellom-Amerika, Cuba, Midtøsten, Afrika og Sørøst-Asia.

Seksjonslederen har ansvaret for den daglige drift og økonomistyring av LO's samarbeidsprogram. Stillingen omfatter koordinering av bilaterale samarbeidsprosjekt med fagbevegelsen i utviklingsland, og prosjektsamarbeid med internasjonale faglige organisasjoner om spørsmål som faglige rettigheter, likestilling og kamp mot barnearbeid. Seksjonslederen skal bistå avdelingsledelsen og LO's ledelse i bistandspolitiske spørsmål. Rapportering til NORAD og UD inngår i stillingen.

Det kreves erfaring fra internasjonalt prosjektarbeid og god innsikt i regnskap og økonomistyring. Det kreves også gode språkkunnskaper. Det vil bli lagt vekt på kjennskap til norsk og internasjonale fagbevegelser.

Det må påregnes en god del reisevirksomhet.

Vi kan tilby et utfordrende og interessant arbeidsområde, et godt arbeidsmiljø, gode lønnsbetingelser og gode sosiale ordninger.

Søknadsfrist 19.02.01

Nærmere opplysninger om stillingen, samt lønnsvilkår fås ved henvendelse til LOS Internasjonale avdeling v/ Jon Ivar Nålund eller Karin Beate Theodorsen, tlf. 23061109.

FAKTA:

Fadderbarnas Framtid (FaF) er en norsk privat stiftelse som har som hovedmål å bidra til å gi fattige indiske barn bedre livsvilkår. FaF driver fjernadopsjon av indiske barn - og utviklingsarbeid på den indiske landsbygda. Jenter og kvinner er hovedmålgrupper for FaFs arbeid. Den praktiske gjennomføringen i Inda står den indiske organisasjonen Community Aid and Sponsorship Programme (CASP) for, med rådgivning og finansiell støtte fra Fadderbarnas Framtid og NORAD.

BOKEN SOM BØR BLI LEST

Jørgen von Ubisch

«ERINDRINGER OG TIDSBILLEDER»

(400 s. innbundet).

En av de mest fargerike forstmann Norge har hatt og en uredd talsmann for det han trodde på, tidl. skogsjef i Nordmarka og mangeårig U-hjelper, har skrevet et enestående stykke norsk skogbrukshistorie. Ofte i muntre toner. Og han har noe viktig å fortelle om utviklingshjelp og prosjekter.

Boken tilsendes fraktfritt ved innbetaling av kr. 495,- til 6164.11.37269, Mette von Ubisch, Postboks 193, 2402 Elverum. Tlf./Fax. 62 41 08 59

nytt om navn? Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider på e-post: paal@sorvis.no eller på telefon 37 14 98 95.

Yael Nilsen startet etter årsskiftet sine doktorgradsstudier i sosialantropologi (NFR-finansiert) ved utviklingsseksjonen på NUPI. De sentrale tema for prosjektet er interne konflikter og kulturrell diskurs i dagens Israel. Yael har hovedfag i antropologi fra Universitetet i Oslo, og er cand. mag. fra Trondheim, med filosofi, medievitenskap og antropologi som fag.

Utenriksdepartementets tre spesialråder endrer stillingsbetegnelse til assisterende utenriksråd, framgår det av publikasjonen Nytt fra Victoria Terrasse. Endringen trer i kraft fra og med mandag 22. januar.

Tom Tyrihjel, underdirektør ble i statsråd den 24.11 utnevnt til ambassaderåd og beordring til tjeneste ved ambassaden i Santa Fe de Bogotá.

Kjell Harald Dalen, regionalrådgiver, er utnevnt til ambassadør i Nairobi. Utenriksdepartementet bestemmer tiltrødelsesdato.

Ole Kristian Holthe, ambassadør i Rabat, Marokko er i statsråd den 12. januar i tillegg utnevnt til ambassadør i Nouakchott (Mauretania).

Rolf Olaf Berg, ambassadør i Guatemala, er i tillegg utnevnt til ambassadør i Belmopan (Belize), San Salvador (El Salvador) og Tegucigalpa (Honduras).

Geert Lassen Holm er utnevnt til ulønnet konsul i Arusha, Tanzania

Følgende personer er i høst rekruttert til stillinger ved de integrerte ambassadene:

Hilde Lund har takket ja til stilling som konsulent ved ambassaden i Lilongwe, Malawi. Tiltredelse etter nærmere avtale.

Ola Jensen har takket ja til stilling som konsulent ved ambassaden i Managua, Nicaragua. Tiltredelse etter nærmere avtale.

Leopoldo Romano har takket ja til stilling som konsulent ved ambassaden i Maputo, Mosambik. Tiltredelse sommeren 2001.

Laila Ysland har takket ja til stilling som konsulent ved ambassaden i Kampala, Uganda. Tiltredelse sommeren 2001.

Cato W. Knudsen har takket ja til stilling som ambassadesekretær ved ambassaden i Maputo, Mosambik. Tiltredelse våren 2001.

Harald Larsen har takket ja til stilling som konsulent ved ambassaden i Colombo, Sri Lanka. Tiltredelse vår/sommer 2001.

Inger Tveit har takket ja til stilling som ambassadesekretær ved ambassaden i Dar Es Salaam, Tanzania. Tiltredelse sommeren 2001.

Jannicke Bain har takket ja til stilling som ambassadesekretær ved ambassaden i New Delhi, India. Tiltredelse sommeren 2001.

Ragna Fidjestøl har takket ja til stilling som ambassadesekretær ved ambassaden i Hanoi, Vietnam. Tiltredelse sommeren 2001.

Marit Lillejordet Karlsen har takket ja til stilling som ambassadesekretær ved ambassaden i Lusaka, Zambia. Tiltredelse sommeren 2001.

Lena Hasle har takket ja til stilling som ambassadesekretær ved ambassaden i Dhaka, Bangladesh. Tiltredelse sommeren 2001.

Martin Tore Bjørndal, ambassadør i Santiago, Chile har gjeninntredt som avdelingsdirektør i avdeling for MR, humanitær bistand og demokrati, seksjon for MR/demokrati fra oktober i fjor.

Øyvind Eggen er ansatt som konsulent ved Diakonhjemmets Internasjonale Senter. Han er sosialantropolog, og har det siste året arbeidet som selvstendig konsulent for frivillige organisasjoner i informasjonsvirksomhet og beslutningspåvirkning, i hovedsak knyttet til spørsmål om næringsliv og menneskerettigheter. Eggen har vært daglig leder i FIVAS, og er nå styreleder i Fellesrådet for Afrika.

Trine Skarbøvik er ansatt som rådgiver ved Diakonhjemmets Internasjonale Senter. Hun kommer rett fra England etter avsluttet mastergrad i internasjonal økonomisk rett og har fra tidligere bachelorgrad og mastergrad i internasjonal politikk fra USA og Sverige. Hun har tidligere vært informasjonskonsulent i ANSA (Association of Norwegian Students Abroad).

Ellen Berg Svennæs har tiltrådt stilling som informasjonssjef i Redd Barna.

Redd Barnas hovedsatsingsområder i 2001 er barn i krig, barn som er utsatt for seksuelle overgrep og HIV/AIDS.

Redd Barna har egne landprogram i tolv land i Afrika, Asia, Mellom Amerika og Europa, og arbeider også innen utdanning, barnearbeid og styrking av barns rettigheter basert på FNs barnekonvensjon.

Lars Grønseth fra Redd Barna har fått jobb som leder av samfunnsseksjonen i Landsforeningen for Hjerter og Lungesyke (LHL). Seksjonen er nyopprettet og omfatter informasjons-, bistands- og utredningsavdelingene, samt pasientombudene i LHL. Grønseth begynner i LHL 12. februar.

Maren Brennesvik (42) er ansatt som prosjektleder for FORUT i Jaffna. Brennesvik kommer fra stillingen som seniorrådgiver for Danida i Bangladesh og har ellers vært ansatt som 2. ambassadesekretær ved den norske ambassaden i Dhaka. I Jaffna blir hun leder for et omfattende rehabiliteringsprosjekt.

NORAD har gjennomgått en større omorganisering i den siste tiden. Oversikten nedenunder viser hvordan ledelsen og avdelingene er organisert fra den 1. januar i år.

Direktør **Tove Strand**
Ass. direktør **Kjell Storløkken**

Utredningsheten
Utredningsleder **Thorbjørn Gaustadsæther**

Avdeling for kommunikasjon og samfunnskontakt
Avdelingsdirektør **Astrid Versto**
Underdirektør **Tone Bratteli**

Personal- og administrasjonsavdelingen
Avdelingsdirektør **Terje Vigtel**

Fagavdelingen
Avdelingsdirektør **Eva Karal** (ikke tiltrådt)
Underdirektør **Helge Stange**

Avdeling for sivilt samfunn og næringsutvikling
Avdelingsdirektør **Else Berit Eikeland**
Underdirektør **Erling Eggen**

Tove Strand
Kjell Storløkken

(seksjon for sivilt samfunn)
Underdirektør **Tore Selvig**
(seksjon for næringslivssamarbeid og handel)
Underdirektør **Sissel Idland**
(seksjon for administrative tjenester)

Avdeling for Asia
Avdelingsdirektør **Morten Svelle** (ikke tiltrådt)
Underdirektør **Tor Kubberud**

Avdeling for det sørlige Afrika
Avdelingsdirektør **Jon Lomøy**
Underdirektør **Ingebjørg Støffing**

Avdeling for Øst/Sentral Afrika
Avdelingsdirektør **Tore Gjøs** (konstituert)
Underdirektør **Inge Tveite**

Avdeling for Latin-Amerika, Midt-Østen og Sør-Øst Europa
Avdelingsdirektør **Ingunn Klepvik-Lise Stensrud** (konstituert)

Hydro utsetter Utkal-prosjektet

Norsk Hydro utsetter byggingen av et omstridt aluminiumsprosjekt i Orissa i India. Årsaken er sterk lokal motstand og demonstrasjoner der flere er blitt drept. - Så lenge den lokale diskusjonen om prosjektet medfører voldelig aktivitet, vil vi avvende situasjonen, sier informasjonsdirektør Tor Steinum i Hydro til Dagsavisen. Han håper utsettelsen vil bidra til å dempe konflikten. Dersom konfliktnivået ikke avtar, kan det bli aktuelt for Hydro å selge seg ut av Utkal-prosjektet. Hydro eier i dag 45 prosent.

Neste **bistandsaktuelt** utkommer ca. 9. mars

Svar
hvem? hvor? hva i all verden?

- 1 Filippinenes nye president Gloria Macapagal Arroyo.
 - 2 Likud (som er en allianse på høyresiden i israelsk politikk).
 - 3 Nepal
 - 4 De tre største oljeprodusentene er Nigeria, Angola og Kongo-Brazzaville
 - 5 Irak hadde invadert Kuwait.
 - 6 Norge deltok i konflikten med kystvaktskipet «Andenes» og et sanitetskompani.
 - 7 Hår (ull) fra kashmirgeit.
 - 8 Omtrent 6 meter.
 - 9 Offisielt språk i Sør-Afrika.
 - 10 Et «minst utviklet land», dvs. svært fattig utviklingsland.
 - 11 Ja.
 - 12 Bramaputra-Jamuna og Ganges-Padma.
 - 13 Iransk profet, religiøs nyskaper, virksom ca. 1000 f.Kr.
 - 14 Anakondaen blir ca. 10 meter.
 - 15 Ja. Asia har om lag 60 prosent av verdens befolkning
 - 16 Asian-Pacific Economic Cooperation – internasjonal økonomisk organisasjon dannet i 1989 – står for 45 prosent av verdenshandelen.
 - 17 Kongo (tidligere Zaire).
 - 18 Kjent sørafrikansk sanger
 - 19 Myanmar (Burma), Thailand, Laos, Kambodsja og Vietnam, samt deler av Malaysia
 - 20 Blått og hvitt.
- Alt riktig:** Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!
- 15-18:** Verden trenger deg.
- 10-14:** Du kan se framtiden lyst i møte.
- 5-9:** Ikke så verst.
- 1-4:** Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?
- 0:** Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

FOTO: INGER A. HELDAL

FOTO: PER KR. LUNDEN

FOTO: INGER A. HELDAL

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av 3. verdensspørsmål? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utvikling, om de mange små skritt for å unngå sultkatastrofer og krig, om vanlige mennesker som gjenvinner troen på fremtiden? Vil du gjerne følge med i de bistandspolitiske og bistandsfaglige debattene? Nå har du muligheten.

... **JA**, jeg vil ha et gratis-abonnement på Bistandsaktuelt.

Navn:.....

Adresse:

Postnr./sted:.....

SENDES TIL: **bistandsaktuelt**,

NORAD, boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.com

Trygg strøm til «utrygg» dal

Tangir-dalen i Nord-Pakistan får energi fra norskfinansiert vannkraftutbygging

Den norskfinansierte utbyggingen av vannkraft til Tangir-dalen i Nord-Pakistan har vært en suksess, fastslår en ny evalueringsrapport. Mens bare 28 prosent hadde en tilførsel av strøm før utbyggingen, har nå minst 90 prosent av husholdningene en stabil tilgang på elektrisitet.

• GUNNAR ZACHRISEN

PAKISTAN

I reise-guiden «Lonely Planet» advares turister mot å besøke Tangir-dalen på grunn av de mange væpnede konfliktene i dalen og en generelt fiendtlig innstilling til fremmede. Selv pakistanere fra andre deler av landet besøker sjelden dalen, der de geværglade men fattige tangirerne stort sett lever et liv isolert fra omverdenen. Drøyt 75 prosent av husholdningene i dalen er i praksis analfabeter.

Det var i denne krutt-tønna at norske vannkraftingeniører ble invitert inn av pakistanske myndigheter for å etablere et vannkraftverk. Det kunne gått galt, med det gjorde det ikke.

Like positivt. Lyset kom til Tangir – ut til de små husene til tusener av fattige fjellbønder. Og det er få, om noen, negative effekter, konkluderer professor i geografi Tor Aase i sin rapport om effektene av det norskfinansierte småkraftverket som ble åpnet i mai 1996. Siden den gang har kraftverket fungert stabilt og godt, uten spesielle tekniske problemer.

– Denne utbyggingen har tilført befolkningen et meget betydelig gode – med en rekke gode sideeffekter. Holdningen lokalt blant tangirerne er like positiv til prosjektet i dag, som den var i 1992, sier den urdotalende geografi-professoren som har gjennomført undersøkelsen i samarbeid med en lokal assistent. Selv har han en rekke opphold bak seg i dalen på 1990-tallet.

Lokale myndigheter anslår i dag at offisielt 90 prosent, uoffisielt opp til 100 prosent, av befolkningen i området er knyttet til strømmettet. Forut for utbyggingen var det kun en liten andel av husholdningene som hadde tilgang til strøm, og forsyningen var ustabil – med flere strømbrudd i løpet av en vanlig dag.

Dybdeintervjuer. Evalueringsrapporten bygger blant annet på et stort antall dybdeintervjuer med husholdninger (bestående av drøyt ett tusen beboere) i området – først i 1992/93, deretter i oktober 2000. Oppdraget ble gitt av NORAD og omfattet en rekke sosioøkonomiske og kulturelle forhold. Blant annet om prosjektets effekt på inntektsgenererende aktiviteter, endringer i jordbruksmetoder og endringer i hus-

Våpnene flourer blant unge og eldre menn i Tangir. Kalashnikov er det som gir mest status.

FOTO: TOR H. AASE

holdningenes energiforbruk.

Energiforbruket i husholdningene har endret seg, konkluderer rapporten. I hovedsak brukes den nye energien fra kraftverket til lys, og elektrisk lys har erstattet illelukkende parafinlamper (i samtlige husholdninger). Elektrisitet er også blitt en sekundærkilde for oppvarming (i 19 prosent av husholdningene) og matlaging (i 7 prosent av husholdningene).

– En bieffekt av tilgang på elektrisk kraft er et redusert behov for ved i et økologisk sårbart område som er utsatt for en gradvis avskoging, sier Aase.

Det er innført energieffektive ovner istedenfor åpne ildsteder, og det foregår langt mindre avbrenning av strå (som isteden kan brukes til dyrefôr).

Vann til irrigasjon. Prosjektet har også forbedret tilgangen på vann til irrigasjonsformål i landsbyen Shekho, der kraftverket var lokalisert. Omlag 200 dekar nytt jordbruksland kan nå dyrkes opp.

– I et fjellområde som dette, preget av subsistensjordbruk, og med en økende befolkning som skal brødføse på knappe ressurser er tilgang på gode irrigasjonssystemer uhyre viktig, sier Aase.

Det er ikke funnet noen alvorlige miljøeffekter av kraftverket, men det er mulig at det kan oppstå noe framtidig erosjon i kløften der spillvannet slippes ut, heter det i rapporten.

Nye næringsaktiviteter har ikke oppstått som følge av den nye stabile

tilgangen på elektrisitet, men et par eksisterende næringer har registrert endringer. Blant annet framgår det at lokale møbelsnekkere opplever en blomstringstid, med visse tegn til at lokale treprodukter selges også utenfor Tangir.

Tilgang til verksted. Utfordringen for prosjektet ligger nå først og fremst i å opprettholde en stabil energiforsyning, gjennom vedlikeholdssystemer og muligheter for tilgang til reparasjoner. Et fortsatt vel fungerende verksted for reparasjoner av kraftstasjonene – etter at NORAD nå avvikler sin støtte til elektrifiseringen av området – er her selve kjernen, mener Aase.

Han tror at representanter for pakistansk energiforsyning vil få det tøft blant kalashnikov-bøndene i Tangir hvis de ikke kan sørge for en fortsatt stabil elektrisitetsforsyning. «Tangirerne har brukt en betydelig andel penger på elektrisk utstyr og nett-tilknytninger, og som alle andre investorer vil de like å få noe igjen for sine investeringer», skriver Aase i sin rapport.

Ikke svært grundige. I rapporten legger han stor vekt på sosiokulturelle forhold rundt etableringen av kraftverket.

Tangir-dalen beskrives som et samfunn uten noen sentralisert politisk autoritet: «Sosial stabilitet oppnås gjennom en tilnærmet maktbalanse mellom likeverdige sosiale enheter, i praksis en maktbalanse mellom ulike familier eller klaner. Blodhevn har hørt til dagens

orden gjennom hele Tangirs historie, og befolkningen er tilstrekkelig bevæpnet for å kunne hevde familiens interesser. I våre dager er hevne oppgjør for det meste relatert til kvinner.»

– Forundersøkelsene rundt sosio-kulturelle forhold i dette prosjektet var ikke svært grundige, og det er vel et spørsmål om man burde anbefalt norske ingeniører – uten inngående lokalkunnskap – å etablere et slikt prosjekt. Men når det er sagt, så har jo dette gått utmerket – ikke minst takket være de norske fagfolkens forsiktige oppførsel, sier Aase.

FAKTA:

■ I 1989 anbefalte en norsk ekspertgruppe at Tangir ble innlemmet i det norsk-pakistanske elektrifiseringsprogrammet for Pakistans Northern Areas. Det skjedde etter at pakistanske myndigheter først hadde anbefalt stedet.

■ Arbeidet startet i februar 1992 og kraftstasjonen ble offisielt åpnet i mai 1996.

■ Prosjektet omfatter en 3,5 km lang overdekket kraftkanal, en sveiset rørgate med 210 meters fall og en turbin med kapasitet på 1,2 megawatt. Nåværende kapasitet kan ved behov dobles til 2,4 megawatt ved installasjon av en tilleggsturbin.

En bieffekt av tilgang på elektrisk kraft er et redusert behov for ved i et økologisk sårbart område.

Tor H. Aase, professor i geografi.